

77.f.24

Last

K.

MARCI HIERONYMI
VIDÆ,
CREMONENSIS,
ALBÆ EPISCOPI,
CHRISTIADOS
LIBRI SEX.

Edidit EDVARDUS OWEN, S.T.B.
Coll. Divi Jo. Bap. Oxon. Socius.

OXONI,
E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO,
MDCCXXV.

Imprimatur,

JO. MATHER,

Vice-Can. Oxon.

Off. 29. 1725.

Lectori S.

MARCI HIERONYMI VIDÆ Christiada mea qualicunque cura recensitam, tibi, Lector benevole, in manus trado.

Sunt forsan, quibus videar laborem meum male collocasse, cum Opus edidi, ut objicitur, sine nervis, sine spiritu, vividaque vi animi compositum: præterea vitio vertitur Auctori nostro superstitiosa sacræ paginae observantia. Id vero non sterilitati VIDÆ ingenii divite satis vena beati, sed sanctissimi Præsulis pietati & verecundiæ referendum est. Opus enim arduum, & periculosa plenum alea aggressus, animi sui viribus diffidit, & religioso quodam timore percussus, fabulis, fictionibus cæterisque id genus Poeseos ornamentis uti non ausus est. Vitam CHRISTI, Veritatis auctoris, non magnifica verborum pompa in se exornandam suscepit; sed satius esse duxit ad sacram scripturam, ipsius Veritatis fontem propius accedere, & largos exinde non expalluit haustus: hinc stylum elegit humi-

lem, simplicem & Evangelicæ dictioni maxime consentaneum.

Parcius vero istiusmodi maculas Poetæ nostro obijcient Critici, cum in mentem revocant quod nemini mortalium vires adsunt sublimi argumento pares. Creatorem æternum nascentem, Immensitatem angustis humani corporis limitibus circumscriptam, VERBUM mutum factum, Deum denique ipsum languentem, morientem Angelici Cœtus attoniti mirantur, & has Dei profunditates nequeunt explicare. Hujusmodi nimirum mysteria altiora sunt quam quæ digne concipi possunt, nedum humanæ Sapientiæ verbis exprimi.

Liceat super hac re VIDAM ipsum, in Epistola ad Bartholomæum Bottam, appellare.

Ego certe opus tam arduum, atque adeo periculosum non spe immortalitatis aut gloriæ adortus sum: non oblitus me scribere res Illius, qui pro humani generis salute humilis, abjectus ac plane inglorius animi certo iudicio esse voluit; cum nihilominus esset & Deus, & Dei Filius, Regum omnium Rex, ac rerum non tantum Dominus, verum & Auctor & Fabricator. Id tamen oneris, quod etiam in Operis ipsius calce testatum esse volui, passus sum mihi imponi, ut LEONIS X. Pontificis maximi, mandatis satisfacerem,

cum

(III)

cum jampridem me coniecissem in studia longe diversa, a quibus hac de causa ab eo avocatus fui. Quianam poteram Pontificis illius plurimis ac summis virtutibus ornati voluntati tam piæ, tam sanctæ morem non gerere? Tanta erat apud me viri illius immortalitate digni autoritas, ut quod mihi minus ingenio & facultate sperandum erat, viderer vel ipso mentis impetu assequi posse; cum neutiquam ignorarem ejusmodi materiam non deprecere ingenii mei mediocritatem, sed dignam plane esse facultate & copia cujusvis excellentis viri, qui inter poetas esset facile princeps, non nostri temporis modo, verum priscae illius ætatis, in qua tot præclara ingenia floruerunt.

Noram profecto poetarum orationem, nisi sit admirabilis, non magnopere laudari: id vero si (ut quibusdam amicorum videtur) non admodum infelicitè mihi successit, totum acceptum refero Deo Opt. Max. bonorum omnium Auctori. Quid enim nos mortales jacentes, atque humi strati nostris opibus possumus?

Cum VIDA nihil suis viribus arrogare ausus est, quodcunque vero feliciter successit Deo soli, centro Perfectionis unico, fontique Sapientiæ semper scaturienti, acceptum retulit, probe novit quod humanus intellectus vela contrahat, & misere cæcuciat necesse est,

(IV)

est, nisi lux cœlestis a Sancto illo Spiritu derivetur, qui Naturalis simul & Intellectualis mundi tenebras fugat.

Poesin ignis cœlestis scintillam in Cremonensi nostro non extinguere, nec vigentis animi ardorem penitus deferbere abunde satis testantur pulchræ similitudines, vividi ingenii argumenta, quæ Veneres dulcesque delicias ubique spirant, & quas Musarum chorus quinta parte sui nectaris imbuit.

Quod ad meum in hoc Libro edendo institutum attinet, paucis expediam. Exemplaria sequutus sum melioris notæ; nec curæ nec pretii parvus eram, ut in publicum prodiret optima charta, pulchris characteribus & ornamentis decoratus, quæ G. VERTUE arte nunquam satis laudanda æri incidit.

Nefas denique esset Viris vere generosis grates quam maximas non rependere, qui e thesauris suis (quos Deus indies auctiores reddat) mihi munera, satis ampla laboris præmia, communicarunt. Cum illorum gratia & amicitia huic Operi promovendo maxime inservierunt, nihil ultra peto, quam ut in lucem prolatum æqui bonique consulant.

MARCI

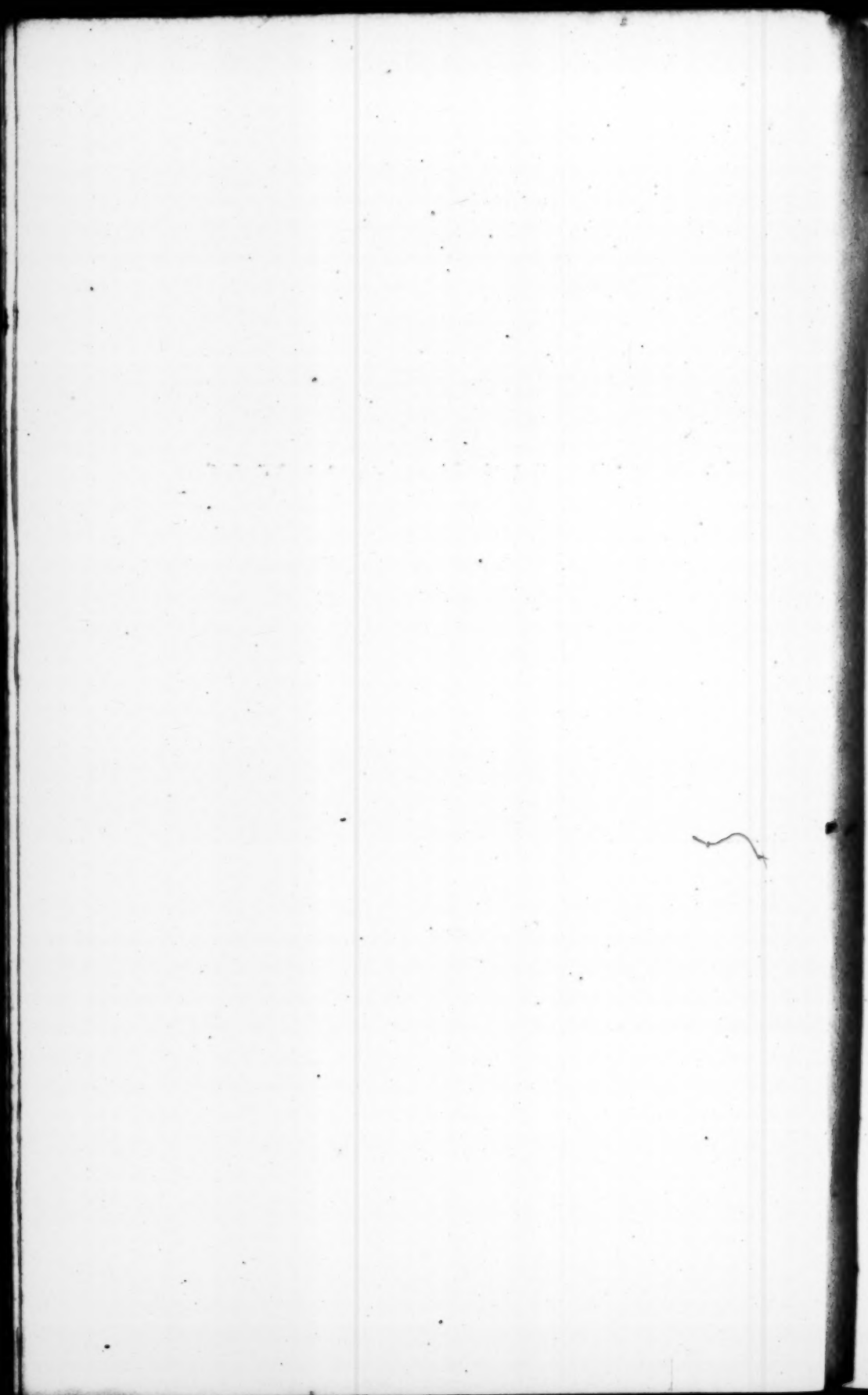
MARCI HIERONYMI

VIDÆ

CHRISTIADOS

LIBER PRIMUS.

MARCI HIERONYMI
 VIDÆ
 CHRISTIADOS
 LIBER PRIMUS.

QUI mare, qui terras, qui cœlum
 numine complex,
 Spiritus alme, tuo liceat mihi mu-
 nere regem
 Bis genitum canere, e superi qui
 fede parentis

Virginis intactæ gravidam descendit in alvum,
 Mortalesque auras hausit puer, ut genus ultus

Humanum eriperet tenebris, & carcere iniquo
Morte sua, manesque pios inferret Olympo.
Illum sponte hominum morientem ob crimina Tellus
Ægra tulit, puduitque poli de vertice Solem
Aspicere, & tenebris infuetis terruit orbem. 10
Fas mihi, te duce, mortali immortalia digno
Ore loqui, interdumque oculos attollere cœlo,
Et lucem accipere ætheream, summique parentis
Consilia, atque necis tam diræ evolvere causas.

Jam prope mortis erant metæ, finisque laborum 15
Christo aderat, Solymumq; ideo haud ignarus ad urbem,
Phœnicum extremis remeans de finibus, ibat.
Illum ingens comitum numerus, juvenesque senesque
Sponte sequebantur, rerum quos fama trahebat
Undique collectos: nam magnas five per urbes 20
Ferret iter, seu desertis in montibus iret,
Olli se innumeri jungebant, usque parati
Jussa sequi, vellet quascunque abducere in oras;
Atque novos erat hic semper fas cernere coetus.
Pinifero veluti Vesuli de vertice primum 25
It Padus, exiguo fulcans fata pingua rivo:
Hinc magis atque magis labendo viribus auctus
Surgit, latifluoque sonans se gurgite pandit

Victor:

Victor: opes amnes varii auxiliaribus undis
Hinc addunt, atque inde, suo nec se capit alveo 30
Turbidus, haud uno dum rumpat in æquora cornu.

Tum vero numero focios sejunxit ab omni
Biffenos, sibi quos olim delegit, ut essent
Tantium memores operum, testesque laborum;
Atque ubi secretos nemora in seclufa vocavit, 35
Procera innitens cedro mœstissimus ore,
Eque imo rumpens suspiria pectore, fatur:

Ventum ad supremum, focii: data tempora vitæ
Exegi in terris: lux nunc infanda propinquat,
Meque pii manes expectant: illius ergo 40
En! ultro infensam Solymorum ascendimus urbem.
Illic informis lethi mihi dira parantur
Supplicia: immeritum me nunc conjurat in unum
Sæva sacerdotum manus, (ut non inscius ipse
Prædixi toties, ac vobis cuncta retexi.) 45

Ibo; morte mea veterum scelus omne piabo,
His me prime malis oneras pater: ipse tulisti
Dulcia poma; mihi sed nunc tua furta luendum.
Cum tamen expulerit tenebras lux tertia rebus,
Aereas, cæde abluta, revocabor in auras. 50
Vos etiam, quos non pertœsum denique nostri,

Fu-

Funera acerba manent; audete, & lucis amori
Istius æternum vitæ immortalis honorem
Mecum omnes præferte: domus non hæc data, non hæ
Sunt vobis propriæ sedes: vos ætheris alti
Lucida templa vocant, stellis florentia regna,
Pax ubi secura, ac requies optata laborum.
Hic domus, hic patria: huc omnes contendite læti
Angustum per iter: vestras hic figite sedes.

Dixerat: at focii defixi lumina mœstis
Hærebant animis, ac tristitia multa putabant.

Tum senior Petrus haud linguæ, vocive pepercit,
Et tali Divum affatus fermone precatur:

Nate Deo, quæ tanta Deum te denique coeli
Vis agit, ut libeat lethum crudele pacisci
Pro quoquam, aut certis ultro te offerre periculis?
Quin age te incolumi potius (potes omnia quando,
Nec tibi nequicquam pater est, qui sidera torquet)
Perficias, quodcunque tibi nunc instat agendum,
Non adeo exosus lucem, ingratusque salutis.
Hos animos, hanc confestim, precor, exue mentem.
Ipse tui miserere, tuum miserere, nec ultro
Projice nos, qui te, tendis quocunque, sequemur.

Sic ille: increpuit dictis quem talibus heros:

Non

Non pudet, ô nunquam sapiens, mortalia semper 71
Volvere nube oculos pressum, coelestium inanem?
Neç potis es vanis unquam defuescere curis?
Hæcne tibi consulta mei suaserè labores?
Non hoc consiliis, non hoc auctoribus istis
Tempus eget; genitor jussis haud mollibus urget. 86
At vos ô, rebus spretis mortalibus, omnes
Ferte viri, & duros animo tolerate labores,
Oblitque hominem cœlo altas tollite mentes:
Et cum mortales linguas in jurgia solvent
Vos contra, falsis onerantes nomina vestra 89
Criminibus, gaudete, ac firmo pectore ferte;
Indignamque ignominiam contemnite læti.
Hinc fortunatos vos dicite; præmia quando
Certa manent, oriturque ingens hinc gloria vestra.

Hæc fatus, montes aditum fert tristis in altos: 90
Incedunt una focii cum rege parati
Cuncta pati, & juvenis sortem indignantur iniquam.
Et jam palmosæ subit Hierichuntis ad urbem:
Zacchæi excipitur tecto, mensisque paratis,
Cui quondam componere opes per fasque, nefasque 93
Immensas amor acer erat; sed luce recepta
Hospitis adventu, coepit male parta luendo

Red-

Reddere cuique suum, partiri cætera egenis,

Tot facti, infectique auri congesta talenta.

Hic subito non læta ferens gravis impulit aures 100

Nuntius, atque animum rumore momordit amaro:

Lazarus haud procul hinc Bethanes regna tenebat

Dives opum, clarus genus alto a sanguine regum :

Nam pater ingentes Syriæ frenaverat oras,

Vique sibi captas quondam subjecerat urbes. 105

Nemo illo hospitibus facilis magis: omnibus illa

Noctes atque dies domus ultro oblata patebat.

Huc etiam persæpe ipsum succedere Christum

Haud piguit, creberque domus indulsit amicæ

Hospitio, atque Deum posita se nube retextit. 110

Hunc igitur postquam morientem accepit, & acri,

Vix, morbo correptum, auras haurire supremas,

Et quasi jam lethi portas luctarier ante;

Demisit lacrymas, fociisque hæc edidit ore:

Cedamus: letho actutum revocandus amicus 115

In lucem, modo me summus pater audiat ipse,

Atque suas velit hic, ut sæpe, ostendere vires.

Hæc ait, & gressum Bethanæ tendit ad urbem.

Prosequitur comitum manus ingens, atque videndi

Innumeri studio focios se protinus addunt. 120

In-

Interea longe mundi regnator opaci
Infelix monſtrum, penitus non inſcius illam
Jam prope aſſeſſe diem, ſuperi qua maximus ultor
Imperio patris infernis ſuccederet oris
Manibus auxilio, ac ſedes vaſtaret opertas, 135
Sollicitus partes animum verſabat in omnes,
Siqua forte potis regno hanc avertere cladem,
Molirique Deo lethum meditatur: ea una
Denique cura animo ſedet, hæc ſæpe una reſurgit.
Demens! qui id propter tantum non viderat ipſum 136
Demiſſum cœlo juvenem, quo ſponte piaret,
Morte obita, veterum culpam, & ſcelus omne parentum.
Protinus acciri diros ad regia fratres
Limina, concilium horrendum, & genus omne ſuorum
Imperat: ecce! igitur dedit ingens buccina ſignum, 137
Quo ſubito intonuit cæcis domus alta cavernis
Undique opaca, ingens; antra intonuere profunda,
Atque procul gravido tremefacta eſt corpore tellus.
Continuo ruit ad portas gens omnis, & adſunt
Lucifugi cœtus varia atque bicorpora monſtra, 140
Pube tenus hominum facies, verum hiſpida in anguem
Deſinit ingenti ſinuata volumine cauda.
Gorgonas hi, Sphyngasque obſcœno corpore reddunt,

Centaurosque, Hydrafque illi, ignivomasque Chimæras.
Centum alii Scyllas, ac foedificas Harpyias, 145
Et quæ multa homines simulacra horrentia fingunt.
At centum geminus flammanti vertice supra est
Arbiter ipse Erebi, centenaeque brachia jactat
Centimanus, totidemque eructat faucibus ætus.
Omnes, lactificum fumumque, atrosque procaci 150
Ore, oculisque ignes, & vastis naribus efflant.
Omnibus intorti pendent pro crinibus angues
Nexantes nodis sese, ac per colla plicantes:
In manibus rutilæque faces, uncique tridentes,
Queis fontes animas subigunt, atque ignibus urgent. 155
Nec minus illi etiam diversis partibus orbis
Conveniunt properi, qui terris omnibus errant
Hortantes scelera, ac variis mortalia ludunt
Pectora imaginibus, rectique obliviam suadent.
Nec non ventorum, tempestatumque potentes, 160
Nubivagum genus, haud certa regione locati,
Nimborum in media consueti nocte vagari.
Ergo animis prompti, atque opibus coiere parati
Una omnes: fremitu vario sonat intus opaca
Regia; rex donec nigram igne tricuspile dextram 165
Armatus, coetu in medio sic farier orsus:

Tartarei procures, coelo gens orta sereno,
(Quos olim huc superi mecum inclementia regis
Æthere dejectos flagranti fulmine adegit,
Dum regno cavet, ac sceptris multa invidus ille 170
Permetuit, refugitque parem) quæ prælia toto
Egerimus coelo, quibus olim denique utrinque
Sit certatum odiis, notum, & meminisse necesse est.
Ille astris potitur, parte & plus occupat æqua
Ætheris, ac poenas inimica è gente recepit 175
Crudeles : pro sideribus, pro luce serena
Nobis fenta situ loca, sole carentia tecta
Reddidit, ac tenebris jussit torquere sub imis
Immites animas hominum, illætabile regnum!
Haud superæ aspirare poli datur amplius aulæ : 180
Ingens ingenti claudit nos obice tellus,
In partemque homini nostri data regia cœli est.
Nec satis : arma iterum molitur, & altera nobis
Bella ciet, regnisque etiam nos pellit ab imis.
Id propter juvenem ætherea demisit ab arce, 185
Seu natum, five alitibus de fratribus unum.
Jamque aderit, fretusque armis cœlestibus ille
Sedibus exitium vehet his, & regna recludet
Infera, concessasque animas nostro eximet orbe.

Fors quoque nos, nisi non segnes occurrimus, ipsos 190
Arcta in vincla dabit, vinctosque inducet Olympo
Victor, ovans; superi illudent toto æthere captis.

Iste autem quamvis mortalia membra caducus
Induerit, tamen est nostris imperditus armis.

Nempe ego sæpe adii, coramque interritus urgens 195

Tentavi infidiis nequicquam (non ea me res

Falsum habuit, neque enim nunc primum talia cerno)

Quas non in facies, quæ non mutatus in ora

Accessi incassum! semper me reppulit ipse

Non armis ullis fretus, non viribus usus: 200

Sed tantum veterum repetito carmine vatum

Irrita tentamenta, dolos, & vim exiit omnem.

Ergo, quæ mihi nunc surgit sententia, pandam.

Ille iter antiquas Solymorum instaurat ad arces,

Sit licet invisus magnæ primoribus urbis: 205

Quippe sacerdotes odiis ingentibus illi

Inferri infidias, ut cuique est copia, tendunt

Solliciti veterum pro religione parentum,

Ut ferro incautum superent, & funere mulcent:

Quandoquidem ille novos ritus, nova sacra per urbes 210

Instituit, priscaſque audet rescindere leges.

Hic opibus vestris opus: en! nunc confieri rem

Tem-

Tempus adest: in eum cuncti majoribus illos
 Inflammate odiis, & vera, & prava canentes,
 Pestiferumque animis furtim inspire venenum, 215
 Ne victi, oblitque iras corda aspera ponant:
 Sed sævi magis, atque magis, stimulisque subacti
 Acribus absistant nunquam, nisi cæde peracta.
 Si vero, siquis fociis ex ipsius unum
 Bis senis capere, atque dolis pervertere possit, 220
 Res confecta, metus penitus sublatus & omnis.
 Precipitate moras; fluxis succurrite rebus:
 Nunc tectis opus infidiis, nunc viribus usus.

Vix ea fatus: ubique ruentes jussa faceffunt
 Auctores scelerum, portisque ex omnibus alte 225
 Diversi rumpunt: tremit abdita murmure tellus.
 Incubueræ auris: crinitas anguibus alas
 Obscurum per inane movent, terrasque capeffunt.
 Non tam olim densa sublimes nube per auras
 Florigeræ glomerantur apes æstate serena, 230
 Nubifugo Borea, & madidis cessantibus Austris
 Siquando exorta est inter discordia reges,
 Sævaque collatis invadunt prælia signis.
 Væ! quibus institerint terris, quibus orbis in oris
 Dira cohors, quantas populis feret illa ruinas! 235

Jam-

Jamque emensus iter, multis comitantibus, heros
Vera Dei soboles Bethanes mœnibus instat.

Cernit ibi mœstas crinem laniare sorores,
Munera fraterno tumultu suprema ferentes,
Expertem thalami Martham, atque urbis avitæ 240
Magdali dictam de nomine Magdalenam.

Progreditur, bustumque petit: mœstissima Martha
Hunc simul ac vidit, comites, fratrisque sepulchrum
Deserit, ac multo venienti occurrit honore.

Insequitur soror inde, oculos ambæ imbre madentes, 245
Foemineis ambæ plangoribus indulgentes.

Ut te post cari germani funera tandem
Accipimus venientem! ut te sæpe ille vocabat,
Magne hospes, gelidi perfusus frigore lethi!
Atque equidem credo, tunc fors te si qua dedisset 250
Nobis, nunc etiam vitales duceret auras.

Nunc quoque (nil quando clari tibi rector Olympi
Abnuït) haud penitus nobis spes omnis adempta est.

Talibus orabant: comites simul omnia luctu
Miscebant: mœstis resonabant cuncta querelis. 255

Ast heros tristes dictis solatus amicis
Spondet opem, superas rediturum ad luminis auras
Actutum fratrem incolumem, quem faucibus haustum

Tel-

Telluris quarto jam Sol non viderat ortu.
Dicitur hæc totam confestim fama per urbem, 260
Quæ cunctis incredibilisque & mira videri.
Vicinis populi passim de montibus omnes
Concurrunt studio visendi, atque omnia complent.
Ventum erat ad tumulum: stat circumfusa juvenus:
Ipse autem in medio duplices ad fidera palmas 265
Jamdudum tendens, oculosque immobilis heros
Orabat, tacitusque parentem in vota vocabat.
Orantem observant taciti, intentique tuentur,
Quid jubeat, quæ signa ferat, quo deinde cadat res.
Bis toto color ore abiit: bis pectore anhelo 270
Infremuit, nutuque caput concussit honestum.
Ecce! autem tumuli tremere ostia visa repente.
Omnibus extemplo subita formidine sanguis
Diriguit, penitusque invasit pectora frigus,
Cum tandem Deus has effudit ad æthera voces: 275
Summe parens, quamvis precibus nil abnuis unquam
Ipse meis, quæcunque petam: tamen hoc tibi grates
Munere semper agam; tua quanta potentia, vidit
Circumfusa manus, populi videre frequentes.
Vos autem famuli properate, recludite marmor, 280
Saxum ingens auferte, viroque exolvite vittas.

Nec

Nec mora, præceptis patuerunt claustra sepulchri;
Concurſu accedunt magno, attonitique pavore
Inſpectantque, videntque intus deforme cadaver,
Vixque ſibi credunt, nullo cogente moveri. 185
Nec mora, clamantis ter voce vocatus amici
Erigitur, loquiturque & cœli veſcitur auris.
Obſtupuere omnes: nec ſat vidiffe loquentem,
Aut audiſſe ſemel, dum cuncta ex ordine narrat
Conventu in medio, quæ funere paſſus in ipſo eſt, 190
Quanto anima inſtantis vi lethi excluſa dolore,
Terrenoſque diu eluctata reliquerit artus;
Quas facies moriens, quam obſcœna aſpexerit ora
Terrentum juxta furiarum, irasque minasque,
Ut vix fiderea volucres miſſi arce miniſtri 195
Auxilio poſſent avidas inhibere rapinis.
His addit ſcelerum pœnas, ac læta piorum
Præmia, quæve animas miſeras ſubiſſe neceſſe eſt
Arbitria, æternosque nigris fornacibus ignes.

His actis, Deus orantis vicina Simonis 300
Teſta ſubit, quem tota olim lacerum ulcere membra
Eripuit morbo, atque in priſtina reddidit ipſe.
Dum vero menſas grati dignatus amici
Accubat in medio procerum urbis, protinus ecce!

In-

Ingreditur forma insignis, cultuque puella, 305
 Picta peregrinas tunicasque, sinusque crepanti
 Argento saturos, atque auro intertexto:
 Cui caput implicitum gemmis; it flexile collo
 Aurum ingens mixtis onerosa monilia baccis,
 Propexique nitent electro molle capilli, 310
 Nexilibus quos in nodos collegerat hamis;
 Aureaque ex humero demissam fibula vestem
 Eois opibus gravidam, & Gangetide gaza
 Subnectit: media micat ardens fronte pyropus,
 Crebraque confertis pendent redimicula gemmis; 315
 Qualis læta sinus cum tellus veris honorem
 Pandit, opesque suas gremio explicat alma virenti.
 Hæc olim amissis utrisque parentibus orba
 Restitit, & proles in opes successit avitas
 Unica, quas pater immensas prædives habebat: 320
 Dumque ætas rudis, una illi super omnia cordi
 Relligio fuit, & fervandi cura pudoris.
 Mox autem paulatim annis fervente juvena
 Sensibus illapsa est Veneris malefuada cupido,
 Quæ mentem immutans furiis subjecit iniquis 325
 Ah miseram! abjecto non obstat cura pudori;
 Non species, non fama movet; cessit timor omnis,

Relligioque oblita: domo jam nubilus exit:
 Jam convivia, jam spectacula læta frequentat,
 Vinclaque, contemptis rectoribus, omnia rumpit. 330
 Ac veluti ratis Ægæo sine remige in alto,
 Sublatos simul ac fluctus inflaverit aura,
 Nunc huc incerto, deinde illuc fluctuat æstu,
 Quo ventique undæque urgent, spoliata magistro:
 Et jam freta opibus prædulces ambit amores 335
 Florentum juvenum, siquis spectabilis ore
 Egregio, formaque alios supereminet omnes.
 Ergo læta virum præstanti corpore postquam
 Accepit venisse, Deum quem fama ferebat,
 Nullam passa moram studio correpta videndi 340
 Venerat; ast ubi conspicuos deperdita vultus
 Haufit, & egregiæ divinum frontis honorem,
 Divinosque oculos ardentis pabula amoris,
 Diriguit, penitusque animo sententia versa est;
 Atque alias longe concepit pectore flammæ. 345
 Ecce! autem subito visæ spirantis ab ore
 Septem adeo circum offusa caligine, & atra
 Nube exire faces, veluti cum torris obusti
 Ultima fursum flamma fugit, fumumque relinquit.
 Hæc Deus, hæc, inquit, capitum foedissima septem 350

Correptam miseræ mentem vexabat Erinny.
Tum Maria (hoc illi nomen) mutata, nec illa,
Argento quæ illusa finus modo venerat aureos,
Jam capiti crinale aurum, colloque monile
Detrahit, & tunicas squalentes exuit auro; 355
Jamque fui piget, & curis mordetur honestis.
Inde Deum orabat veniam, genibusque volutans,
Ut canis ad mensam procumbere suetus herilem,
Lambeatque pedes nudos, lacrymisque rigabat
Veste fovens, alios tulerat quam nuper in usus. 360
Tum de marmoreis varios deprompsit odores
Thesauris; casias, & nardi mollis aristas,
Aut thuris lacrymam, atque auram fragrantis amomi;
Pronaque permulsit nudas liquido unguine plantas.
Suavis in aereas diffugit spiritus auras. 365
Cuncta Deus placida quæ mente accepit, & illam
Dignatus venia monitis implevit amicis.

Interea circumpositis ex urbibus ægrum
Cernere vulgus erat conventu accedere magno:
Multi ibant oculis clausis, multi auribus orti 370
Indociles, fandi ignari, quique ægra trahebant
Membra, ferebantur, quosve exagitabat Erynnis
Captos mente, sui immemores, Deus ipse juvabat

Auxilio, validique omnes, lætique redibant.

Tandem hinc digrediens Solymorum tendit ad arces:

Hanc fundasse Semes soboles tua dicitur urbem, 376

Vitifator pater, exactis simul imbribus, ingens

Cessavit vastis stagnare paludibus orbis,

Plurimaque immensi compressa licentia ponti.

Tum venere, suo bellis qui gente subacta 380

Urbem appellarunt de nomine Jebusæi.

Protinus hinc reges a prisco sanguis Iuda,

Finitimis late dominam coluere subactis.

Hic templum Solomon, per terras omnibus aris

Everfis, ope barbarica rex condidit olim, 385

Templum opulentum, ingens,eductam ad fidera molem.

Huc mensas, arasque sacras, & ahenea labra

Transfuit, & veteris vestes, ac munera templi,

Ostro perfusas vestes, auroque rigentes;

Tum lychnos, lancesque, cavaſque invexit acerras, 390

Cymbiaque, & tripodas, fulvoque ex ære lebetas,

Inclusasque sacro leges, ac foedera ligno,

Quæ gemina in filice omnipotens pater ipſe notarat.

Hic gentis rex, atque omni cum gente sacerdos

Sacra ferens pecudum fundebat rite cruorem: 395

Victima non alias maculabat sanguine sedes.

Un-

Undique mos erat huc populos ter adire quotannis,
 Et proprios genus Ifacidum instaurabat honores :
 Ipse etiam huc heros crebro se ferre solebat.

Jamque viis plenis multis cum millibus ibat, 400
 Unde urbis poterant turrets, atque alta videri
 Culmina: læti omnes ramos viridantis olivæ,
 Quasque manu gestent, palmas a stirpe refringunt.
 Præcedit peditum late manus omnis; it ingens
 Pone equitum globus; in medio pulcherrimus heros 405
 Haud æcri provectus equo, phalerisque superbo
 Eminet; at, sibi pauperiem ut placuisse beatam
 Admoneat focios, rex quadrupedantis aselli
 Terga premit, vates quondam ut cecinere futurum.
 Nudus erat vertex, humeris demissa fluebat 410
 Ad talos vestis, quam festinaverat olim
 Ipsa parens, pueroque dedit gestare; nec illa est
 Ullo attrita usu, nulla consumpta feneſta:
 Taurea nudatis circumdat tegmina plantis.
 Talis iter tendit, recipitque ad mœnia gressum. 415

Ante urbem pueri occurrunt, mixtæque puellæ
 Floribus, ac variis ornata tempora fertis:
 Omnibus in manibus palmæ, omnes carmina læti
 Læta canunt, tonsis & inumbrant ora coronis,

Cer-

Certatimque Dei gaudent placida ora tueri.
 Tum demum portis urbem ingrediuntur apertis,
 Et propius regem, servatoremque salutant,
 Prætenduntque manu thyrsos, oleasque coruscant
 Frondentes: superas ingens it clamor ad auras.

420

Spargitur hic rumor subito, ac tota urbe vagatur: 425
 Confurgunt gentis primi: procul ecce! per auras
 Pulveream cernunt tolli super æthera nubem
 Ignari penitus rerum, causasque requirunt
 Tam subiti motus, quemnam tam multa sequantur
 Millia ductorem, quis tantus clamor ovantum. 430
 Ast illi, quibus est Divi haud incognita fama,
 Occurrunt alacres regi, plausumque sequentes
 Ingeminant; quaque ingreditur, passim ecce! rubenti
 Insternunt ostro sola, barbaricisque tapetis,
 Intenduntque vias fertis, & floribus augent. 435

Vix ingressus erat, cum densam respicit ecce!
 In bivio turbam, clamoremque auribus haurit
 Ingentem, & secum admirans vestigia preffit.

Vallis erat circum frondosis undique septa
 Collibus: in medio rivis, atque imbribus humor 440
 Collectus semper stabat, laticesque perennes,
 Quo solitæ innuptæ prædivitis urbis aquari,

Et

Et potum pariter pecudes compellere prisci
Pastores, lymphaque gregem curare salubri,
Unde lacum fama est olim dixisse minores. 445
Huc concursus erat certis de more diebus,
Turbaque adibat inops variis exercita morbis.
Namque videbatur magno quandoque moveri
Cum fonitu medio unda lacu, & perculsa repente
Sublato ad coelum spumabant coerulea fluctu: 450
Sed vulgo subiti quæ motus causa latebat.
Impubes pueri tantum, innuptæque puellæ
Signa prius manifesta dabant, seseque canebant
Cernere pennatum puerum fulgere per auras
Undanti chlamyde, atque auro radiantibus alis, 455
Delapsumque polo tranquilla impellere utraque
Stagna manu, lateque viam signare cadentem.
Qualis stella, pater superum quam misit Olympo
Aut nautis signum, aut populis in castra coactis,
Præcipitat flammis longe lateque coruscis 460
Scintillans: corda ignaris mortalibus horrent.
Ergo expectabant denso miseri agmine circum
E coelo signum intenti, laticesque quietos
Servabant oculis, atque omnes auribus auras,
Auditum ad signum subito ut se primus in undas 465

Quis.

Quisque daret, stagnoque sonanti immergeret artus.
 Quippe erat inde salus semper, non pluribus, uni,
 Qui subito impulsus prior exiliisset in æquor.
 Sicut ubi vacui tendunt medio æquore campi
 Viribus, & rapido juvenes decernere cursu,
 Arrexere animos cuncti, signumque parati
 Expectant: pulsat pavor intus pectora anhelus
 Omnibus, atque locum spondet sibi quisque priorem.

470

Hos inter longo detentus brachia morbo,
 Brachiaque, & plantas, omnes & inutilis artus
 Jetrus erat, cui quondam & opes, & avita fuere
 Prædia opima, sed, ut juvenili e corpore morbum
 Pelleret, heu! nimium mendaci credidit arti;
 Dumque vias omnes, medicæque explorat opis vim,
 Pauperiem morbo adjecit miserandus iniquam,
 Ossibus ad vivum qui jam perfederat imis.
 Jamque fere denum in luctu quater egerat annum
 Innumeris circumventus morbisque, fameque,
 Quem postquam adspexit propius stellantis Olympi
 Rege satus, sic est ultro placido ore locutus:

480

485

Infelix! quæ te segnis mora detinet unum
 Servantem has frustra ripas, & tristibus undam
 Præsentem morbis, alii cum scilicet omnes

Pro-

Protinus hinc abeant læti, oblitique laborum

Accipiant solitas reparato in corpore vires? 490

Ille sub hæc; (largoque genas simul imbre rigabat)

Non hoc crimen aquæ, non vis mihi fontis iniqua est;

Verum ego dum motum opperior salientis aquai,

Præcipites dant saltu alii se in stagna priores

Ad sonitum: invalidis nequeo ipse insistere plantis, 495

Nec me tunc opis externæ dignatur egentem

In stagno quisquam ante alios mersare salubri.

Talia narrantem placido Deus ore tuetur,

Atque ait: Ipse tuis pedibus subsiste, valensque

Carpe viam: nec cuncta undis debere necesse est. 500

Vix ea, cum subito, cernentibus omnibus, ecce!

Erigitur, stratumque humeris (mirabile visu!)

Ipse suis referens pedes omnes passibus æquat,

Atque suo solidæ respondent robore vires,

Sicut ubi in sylvis dum ramos colligit, anguem 505

Frigore sopitum pastor, brumaque rigentem

Frondebis implicuit, admovitque inscius igni:

Nulla mora est, propius flammam vix pertulit, & jam

Attollitque caput, jamque ignea lumina torquet,

Perque domum serpens micat arduus ore trilingui. 510

Parte alia ante fores templi, mediaque ministri

D

In-

Ingenti strepitu testudine dona sedentes
 Vendebant, quæ plebs ærata imponeret aræ,
 Lanigeras pecudes, taurosque, paresque columbas,
 Voti ut quisque reus, rerumque ut copia cuique. 515
 Quos simul atque heros ingressus vidit, & omnem
 Discursu, & clamore locum resonare prophano,
 Haud tulit, & verbis graviter commotus acerbis
 Reppulit intortum vibrans per terga flagellum,
 Verberaque insonuit, sacroque à limine abegit. 520
 Qualis ubi Arctoïs Boreas erupit ab antris,
 Aereos rapido perverrens turbine campos,
 It cœlo ferus, & piceas toto æthere nubes
 Insequitur: dant victa locum, & cava nubila cedunt.
 Sacra Deo domus hæc, inquit, hæc numinis ædes: 525
 Vos autem versam indignos scelerastis in usus:
 Sanguine respersum est aras, animaque litatum
 Hactenus antiquis concessio more sacrorum.
 Indultum fatis, atque ovium jam cædis abunde est.
 Nunc pater omnipotens pecudum, volacrumq; cruori 530
 Parcere vos posthac jubet, ac fumantibus extis.
 Vos diversa manent mutatis orgia sacris:
 Discite justitiam tantum, puraque litate
 Mente, Deumque piis precibus placate volentem:

Hi vestri ritus, ea deinde piacula sunt. 335

Sic ait, & supplex demisso poplite ad aram
Cernuus arcana prece patris numen adorat.

Jamque facerdotum primis exarserat ingens
Tristi in corde dolor, flammæque, iræque coquebant:
Nec novus hic primum furor, hæc odia aspera surgunt:
Antiquæ irarum causæ, antiquique dolores 345
Haudquaquam exciderant animis, fixique manebant.
Non tamen hic ausi sunt illum surgere contra,
Sed veriti ultricem plebem, turbamque sequentum,
Excessere adytis, nequicquam indigna minati. 345

Quales nocte lupi stabulis cum forte reclusis
Appetiere gregem, verum custodia pernox
Obstitit, & canibus vocalibus inde revulsit.
Olli (dira fames stimulis agit intus) abacti
Cedunt, & montes nequicquam ululatibus implent. 350

Dum vero affatur genitorem Divus ad aram,
Mirantes focii templum per singula lustrant,
Suspectu molem vasto, artificumque laborem,
Cautibus excisas centum, centum ære columnas
Omnes e solido, omnes altis montibus æquas, 355
Tignaue, & æterna ex cedro laquearia, ahenoque
Æratas porro stridentes cardine portas,

Sectilibusque minutatim sola levia faxis:

Tum puro ex auro postes, mensasque metallo

E simili, & fixos alta ad donaria currus

569

Distinctos ebeno, & candenti elephanto.

Quæ dum cuncta legunt, perfectis ordine votis

Improvitus adest, tacitusque supervenit heros,

Atque ait: Hæc moles, adeo hæc immania templa,

Protinus ut vento radicitus eruta pinus,

565

Versa repente dabunt labem, ingentemque ruinam,

Et tibi digna tuis, Solyma, instant præmia factis,

Quæ vates ad te missos divinitus ausa es

Tot ferro petere, aut duris detrudere faxis.

Ipsæ tuos quoties, præsens ut vera monerem,

570

Tentavi cives incassum cogere in unum,

Ceu cristata suos dispersa examina foetus

Singultu volucris vocat, & plaudentibus alis!

Ferro excisa cades: jam jam labentia regna

Protinus arma ruent tua, vindexque hauriet ignis,

575

Et passim hæc largo sudabit sanguine tellus.

Nonne vides jam ut nunc res procubet inclinata?

Et tibi jam votis non profit nectere vota?

Longe alias pater omnipotens sacra transtulit oras:

Longe alia vult ipse coli, & placarier urbe.

580

At-

Atque adeo hic alte depactus terminus esto.

■ Sic fatus monstrat miras in marmore formas,
Argumentum ingens, senum monumenta dierum,
Magna quibus magni compacta est machina mundi;
Et veterum eventus, & prisca ex ordine avorum 585
Facta, haud humanis opus enarrabile verbis.
Non illic hominum effigies, simulacrave Divum,
Arcanis sed cuncta notis, signisque notavit
Obscuris manus artificis, non hactenus ulli
Cognita, non potuere ipsi deprendere vates. 590

Hic superum sator informem speculatus acervum,
Æternam noctemque, indigestumque profundum
Prima videbatur moliri exordia rerum
Ipse micans radiis, ac multa luce coruscus.
Jamque videbatur fulva de nube creare 595
Stelligeri convexa poli, terrasque, fretumque,
Et lucem simul undivagam, mox unde micantes
Et Solis radios, & coeli accenderet ignes.

Ipsi jam denso crepitare examine circum
Auctoremque, ducemque suum, plausuque sonare 600
Aligeri fratres supera arce volatile vulgus,
Lucis opus primæ: nec dum tamen æthera ab imis
Flammiferum terris, terras discreverat undis;

Sed

Sed tantum confusa jacebant femina rerum.

Nec mora; vix cœli extuderat septemplicis orbem,⁶⁰⁵
Ordine cui vario rutilos affigeret ignes,
Et jam cuncta novam incipiebant sumere formam
Paulatim, cœlumque sua compage teneri.

Cernere erat sicca in medio jam mole relicta
Littoribus curvis circum maria humida fundi,⁶¹⁰
Illisofque vadis spumare ad sidera fluctus.
Nondum pontigavæ curvabant ampla carinæ
Carbasa, nec liquido lentari in marmore remi,
Lata sed innocui verrebant æquora Cauri.

Ecce! autem jam fagiferi capita ardua montes⁶¹⁵
Attollunt, infraque jacent humiles convalles.
Continuo tellus summittens Dædala germen
Flore renidescit, & frondes explicat arbos.
Jam videas viridi vestiri gramine campos,
Jam colles densis frondere cacumina sylvis,⁶²⁰
Ilicibusque, oleisque, & coniferis cyparissis.

Nec mora; cœruleo flammis duo lumina cœlo
Incipiunt teneris primum lucescere rebus,
Et sibi, ceu mundi vigiles, statione vicissim
Succedunt, certoque suum dant foedere lumen.⁶²⁵
Nam lucis fons dimensum Sol ambit Olympum

Ipse

Ipse die, terrasque novo splendore colorat.
Nocte suas vultu pallenti servat in umbris
Luna vices fundens auratis cornibus ignem;
Lucidaque exornant nocturnis æthera gemmis 630
Sidæra perpetuo circumlabentia motu.

Tum bifidis passim verrebant marmora caudis
Squamigerum mutæ pecudes, pelagoque natabant.
At pictæ volucres librare per aera pennis
Corpora, & inter se curvis decernere rostris. 635

Nec procul hinc errant latos armenta per agros,
Lanigerique greges perfultant pabula læta.
Jam latebras videas meditari dira ferarum
Semina, jam longos per humum reptare chelydros.

Desuper hortari clara de nube putares 640
Coelicolum regem, lætasque expromere voces:
Crescite, propagate genus, mea semina, vestrum,
Seclaque perpetuis generatim jungite seclis.

Tandem nudus homo emicuit tellure creatus,
Quem superum sator affarique, & dicere leges 645
Ore videbatur coram, ac præponere regnis,
Qui terras immortalis ditione teneret,
Mansisset dictis, servasset foedera pacta.

At campum arboribus juxta, ac viridantibus herbis

Lu-

Lucentem aspicias, stellantia floribus arva, 650
Poma ubi cœruleo multum vigilata dracone:
In medio fons perspicuis argenteus undis
Quatuor adversis volvens regionibus amnes,
Qui terræ gremio infusi late arva rigarent.

Atque hic cernere erat malefuadi fraude draconis 655
Deceptum juvenem vetitos ex arbore foetus
Gustare, edicti immemorem, legisque severæ.
Et jam (vix pomum infelix admoverat ori)
Pœnituisse putes se frondibus involventem,
Nec jam coelituum regis gravia ora ferentem: 660
Namque videbatur fulvæ inter vellera nubes
Horribili super impendens mortalibus ore
Dura redarguere, & sævas indicere poenas
Pro meritis, quas ille olim, quas omnis ab illo
Progenies lueret lucis ventura sub auras. 665

Interea conjux, quæ capta libidine dira
Jura prior, legesque datas, ac fœdera solvit,
Infelix fruticum frustra per densa latebat.
At victor, factusque potens jam fraudis, athena
Effulget squama, teretique volumine serpens 670
Ter superans stirpem, spirisque ingentibus ambit
Tortilis, & motis insultat desuper alis

Virgineo irridens deceptos improbus ore.

Nec procul hinc ideo videas late infera circum
Regna, subobscuras sedes, lucemque malignam 675
Solis, ubi casti manes, animæque piorum
Sedibus exclusæ quondam debentis Olympi
Unius ob scelus expectabant ordine longo.
Stabant hic cani proceres, vittataque vatum
Agmina, tendebantque manus ad sidera passas, 680
Quos omnes humeris pater alte extantibus Abras
Amplificam pandens chlamydem, protentaque late
Brachia subnixus, dextra lævaque tegebat.
Orantes illos credas, superumque parentem
Supplicibus dictis affari, parceret iræ, 685
Parceret unius noxa omnes perdere gentes.

Substitit hic imo suspirans pectore divus,
Atque ait: en! nostrum deposcunt ista laborem:
In me nulla mora est; ego tantæ debitus iræ
Morte mea eripiam hos tenebris, & claustra refringam.
Quin ea, quæ subito paucis deprensa sequuntur, 691
Sublegite infandum mihi portendentia lethum.
Omnibus hic pauci extinctis mortalibus ibant
Inclusi ligno summas impune per undas.
Ingens lativago fluitabat machina ponto, 695

E

Et

Et vix extabant immani corpore montes,
 Quos procul abruptus collifis nubibus ignis
 Ingeminans creber cœlo rutilante petebat.

Hic natum senior nudo Ifacon ense petebat 700
 Infelix pater, exequitur dum tristia iussa.
 Aspiceres illum toto jam corpore niti
 Dextram attollentem: nondum respexerat, & jam
 Nuntius ecce! aderat cœli demissus ab arce,
 Iussa ferens primis contraria: victima juxta 705
 Pascebat pueri ignari pro cæde parata
 Candidus & villis aries argenteus albis.

Hinc fratrem invisum narrata ob somnia fratres
 Vendebant, misero mentiti dira parenti
 Funera, discerptumque feris: pater ipse cruentam 710
 Versabat nati tunicam, lacrymisque rigabat.

Hic etiam, Phariis dum cives ducit ab oris,
 Post longa exilia in patriam, promissaque regna
 Legifer auxiliis fretus cœlestibus heros,
 Orta lues populum errantem miseranda repente 715
 Serpentum afflatu letho dabat, atque jacebant
 Corpora tabifico passim morientia morsu.
 Dux vero in medio campi suspendit ahenum
 Ingenti e malo colubrum, stratosque jubebat

Dirigere huc aciem intentos, lignumque tueri, 710
Quæ miseris erat haud dubiæ via sola salutis.

Parte alia rostro terebrans sibi viscera acuto
Foeta avis, implumes pascebat vulnere natos:
Stant olli circum materno sanguine læti,
Et pectus certatim omnes rimantur apertum. 725

His animadversis, portis bipatientibus ibat
Multa putans, necdum gradibus descenderat heros
Omnibus, & magno jam longe urgente tumultu,
Ecce! trahebatur passis per terga capillis
Pallida longævi conjux Susanna Manassei, 730
Cui pater egregiam forma, & florentibus annis
Haud placidis tædis invitam, ægramque jugarat.
Namque fidem ob thalami foedatam ad iusta vocabant
Supplicia, ingenti juvenum sectante caterva.
Et jam faxes manu pueri, vulgusque tenebant: 735
Ipse sed antevolans prohibebat tela sacerdos,
Donec porticibus Christum conspexit in amplis,
Ad quem ubi concessit, miseramque ad limina traxit
Ingressus versare dolos, hæc prodidit, inquit,
Conjugium, thalamique fidem deprensa fefellit: 740
Sontem jura neci tali pro crimine dedi
Nostra jubent duris (sed quæ inclementia!) faxis.

Teque ideo, vatam interpres mitissime, adimus,
Et tua quænam sit sententia quærimus omnes.

Dixerat, atque animo jam spes pascebat inanes, 745
His captum, implicitumque putans sermonibus hostem,
Præclusos abitus, non effugia ulla relictæ;
Illam quippe neci si solveret interceptam
Miti animo miseratus, eum turba omnis in ipsum
Saxaque, & ultrices raptim converteret iras, 750
Quod sanctas gentis leges everteret illex:
Si vero ad poenam jussit pro crimine duci,
Sese odiis vulgi objiceret crudelis acerbis.
Hæc agitans jam victorem se mente ferebat,
Pectora lætitia multum tumefactus inani. 755
Ac velut in somnis olim sibi visus arator,
Dum terræ attrito suspendit vomere terga,
Auri ingens pondus campo effodisse subacto,
Gaudia vana fovet: cernet somno ille relictus
Pauperiem, duros & adhuc sibi adesse labores, 760
Somnia, fortunamque animo execratus inanem.
Ipse viam Deus invenit (fallacia numen
Nulla humana valet contra) qua legibus illi
Parceret illæsis: nempe, ut defixa tenebat
Ora solo, tandem attollens, turbamque paratam 765

Aspectans ait: Haud dubium, quin crimine lethum
Sit merita; id prisca quondam sanxere parentes:
Ergo agite ô vestrûm quicumque est criminis expers,
Saxa manu primus rapiat, feriatque merentem.
Ecquis erit tanto e numero, qui vulnera prima 770
Dirigat, & sceleris purum se proferat ultro?
Sic memorans omnes fervabat lumine pronus
Obliquo, horrendumque tuens, illumque paratus
Inscripsisse solo, cui mens interrita nullum
Effet ob admissum fœde, securaque culpæ. 775
Stabat conspectu in medio tremebunda puella
Jam suffusa oculos mortis migrare propinquæ,
Et positis terram genibus submissa petebat,
Non minus exanimata metu, quam in retia cerva
Acta canum latratu, & longo exercita cursu, 780
Cum jam consumptæ vires, cum se undique cinctam
Hoste videt, mortemque instantem certa moratur.

His autem auditis responsis, omnibus ingens
Confestim cecidit furor, & vis fracta quievit:
Quisque suam tacito versant in pectore vitam, 785
Inque vicem spectant sese, atque adversa tuentur:
Nec quisquam turba in tanta se prodidit ultro.
Saxa cadunt manibus furtim labentia, & omnes,

Quis-

Quisque sui memores abeunt, templumque relinquunt.

Ut vero Deus aspexit vacua atria circum, 790

Linea detraxit pavitanti vincla puellæ,

Atque illam verbis monitam dimittit amicis :

I, melior veterum famam jam extingue malorum.

Talia dein socios fatur conversus ad ipsos :

Heu! durum genus; haud possunt desistere victi; 791

Nil linquunt intentatum, nil prorsus inausum.

Nempe ego nunc festis fas contra & jura diebus

Affero opem invalidis, ægrosque in pristina reddo :

Nunc fontes, & sponte sua commissa fatentes

Accipio, noxaque animos & crimine solvo. 800

Nunc focii fruges tractant & vina, priusquam

Dent manibus lymphas, cum victu corpora curant,

Nec dapibus parcunt, & quæ in nos plurima jactant.

Quin etiam me fraude petunt furta irrita adorti :

Vel cum Romanis astu me opponere tentant 805

Incautum, quæruntque dolo, an fas pendere regi

Per capita argentum, edicto quod quisque jubetur.

Nec cæcos mea facta movent ingentia, quæ non

Humanis fierent opibus, non artibus ullis :

Nec qua vi hæc agitem spoliati lumine cernunt, 810

Confiliisque audent supremi obstare parentis.

Nec

Nec priscos tollo ritus, legesve refigo;
Quippe alia arcanis longe sententia dictis
Indeprensa latet, longe altera sacra teguntur
Nube sub obscura verborum. Ut cætera mittam, 815
Quid suis horretis vetitis imponere mensis
Viscera? non animis labem sublimibus affert
Aut his, aut illis jejunia solvere rebus:
Vobis intus obest mens ipsa, & dira cupido.
Sed quoniam gaudet cœno, immundaque palude 820
Setigerum genus, & pecori huic innata libido est,
In sue adumbrantur Veneris mala gaudia foedæ.
Quin etiam, ut jussis animos cœlestibus auctor
Paulatim assuescens posset mollire colendo,
Nec nulla inciperet sub relligione tenere, 825
Indociles primum populos, obtusaque gentis
Pectora jussit oves jugulare, & sanguine terram
Imbuere, immeritosque aris mactare juvencos,
Quæ tamen omnia erant (sicui mens alta vigebat)
Venturæ speculum mox relligionis & umbra. 830

His actis, jam devexum cum vesper Olympum
Clauderet, egrediens malefida cessit ab urbe.
Tum genitorem obitus affarier ante propinquos
Exoptans, coramque arcanas promere voces,

Ign-

Ignaros socios Taburi ima in valle reliquit :
Ipse autem ascensu superans capita ardua montis
Constitit, aeræ feriunt ubi sidera cedri.

835

Addiderant comites se tantum ex omnibus illi
Fidus Joannes cum fratre, Petrusque vocati.

Stabant orantes taciti, pariterque supinas

840

Tendebant sine voce manus ac lumina coelo.

Ipse autem his magno genitorem affatur amore :

O pater, en ! insons nunc dira ad funera pergo
Progenies tua, nec tot ferre indigna recuso,

Quando certa tibi mens, atque hæc fixa voluntas, 845

Et tanti mortale genus : nil demoror, adsum.

Hos saltem, qui me, patriaque suisque relictis,

Per varios casus lectissima corda sequuntur,

Aspice, & immeritos cæcis averte periclis.

Haud vereor, quod se his homines, gens impia passim 850

Opponunt : nil facta hominum mortalia terrent.

Ipsi etiam (nihil hoc moveor) moriantur ad unum,

Aut potius sævo, si vis, tu fulmine perde

Correptos igne, & penitus res attere fractas

Tu genitor, tanto finemque impone labori ;

855

Si tantæ est genus humanum coelo addere molis,

Seclaque mutatis in pristina reddere rebus.

Tan-

Tantum oro (scelus) inferno summissa barathro
Gens pestem meditata viris nil improba furtis
Officiat, non infando prævertat amore 360

Insidiis captos, nec corda improvida fallat,
Dum scelera hortatur, nostrique oblivia suadet.

Jam jam aderunt infandi hostes, armata dolis gens,
Nondum animos fatiata, graves nondum ulta dolores:
Has fraudes, jamque has fraudes, artesque movebunt,
Quas non mentiti simulato corpore formas, 366

Ut capiant genus innocuum, vertantque venenis
Pestiferis? tu frange dolos, ferque irrita in auras
Cuncta pater: tandem victis edice quiescant.

Sint, qui per terras gentes post funera nostra 370

Justitiam erudiant, & relligionis amorem:

Hanc veniam concede; id nati cedat amori.

Filius hæc; genitor contra cui talia reddit:

Nate patris virtus, nostrique simillima imago,
Nulla tuis fraus, (solve metum) nullæve nocebunt 375

Insidiæ, quas nunc regni molitur operti

Arbiter; incepti frustra irritus omnia tentat:

Induat in facies centum, centum ille figuras,

Ipse adero, retegamque dolos, foecundaque fraudis

Agmina disjiciam, & magna virtute resistam. 380

Unus erit tantum, cui mentem infania vertet,
Infelix! jam nunc devoto pectore versat
Infandum scelus, atque tui jam poenitet ægrum,
Secum indignantem, tua quod præcepta sequutus
Exuerit blandum vitæ mortalis amorem, 885
Malueritque graves sub te tolerare labores;
Omnia quæ mecum mundi ante exordia nosti.
Hunc tamen indignum numero coetuque piorum
Addidimus memores vatum, qui talia quondam
Prædixere, tuis exemplum insigne futurum. 890
Evadent alii infidias meliora sequuti.
Omnes, te propter contempto lucis amore,
Haud mortem horrescent, perguntque in funera læti,
Innumeramque suo parient tibi sanguine gentem
Projectu vitæ, & mortis amore superbi. 895
Efficiam cœlo dignos post aspera tandem
Funera, deserti magnum ætheris incrementum.
Quos tu olim aspicias hac relligione nepotes
Surgere, nate, tibi! quam pectora certa videbis!
Tu modo tu perge, & cœptum decurre laborem. 900
Hi, quos cernis enim vix nunc tua jussa sequutos
Indociles, fandi ignaros, (mora non erit) altos

Pectore

Pectore concipient sensus, doctoque verendas
 Ore canent leges afflati numine nostro,
 Et vastum in melius referent hortatibus orbem. 905
 Succedent aliis alii, sacrique nepotes
 Victores tua signa ferent trans ultima claustra
 Oceani latas undis cohibentia terras,
 Clarefcetque tuum passim per secula nomen.
 Sponte sua invicti reges tibi sceptrâ, tibi arma 910
 Subjicient sua per terras, arasque sacrabunt.
 Atque adeo grâvida imperiis Roma illa superba,
 Appeninivagi quæ propter Tybridis undam,
 Ingentes populos frenat pulcherrima rerum,
 Summittet fasces, &, quas regit, orbis habenas. 915
 Illic relligio, centum illic maxima templa,
 Centum aræ tibi fumantes, centumque ministri,
 Quique viris late, atque ipsis det jura sacerdos
 Regibus, & summo te in terris reddat honore.
 Siqua tamen, paulatim annis labentibus, ætas 920
 Decolor inficiet mores, versisque nepotes
 Degeneres surgent studiis, per dura, laboresque
 Exercens lapsam revocabo in pristina gentem:
 Illa malis semper melior se tollet ad astra.

Sæpe solo velut everfam, excisamque videbis, 935
 Quam modo prædixi, populorum incurfibus, urbem:
 Verum quo magis illa malis exercita, semper
 Altius hoc surgens celsum caput inferet astris,
 Moeniaque in melius semper recidiva reponet,
 Nec nisi subiecto passim sibi definet orbe. 930
 Sic placitum: nostri fedes ea numinis esto.
 Hæc ait, & natum dextra complexus inhæsit.

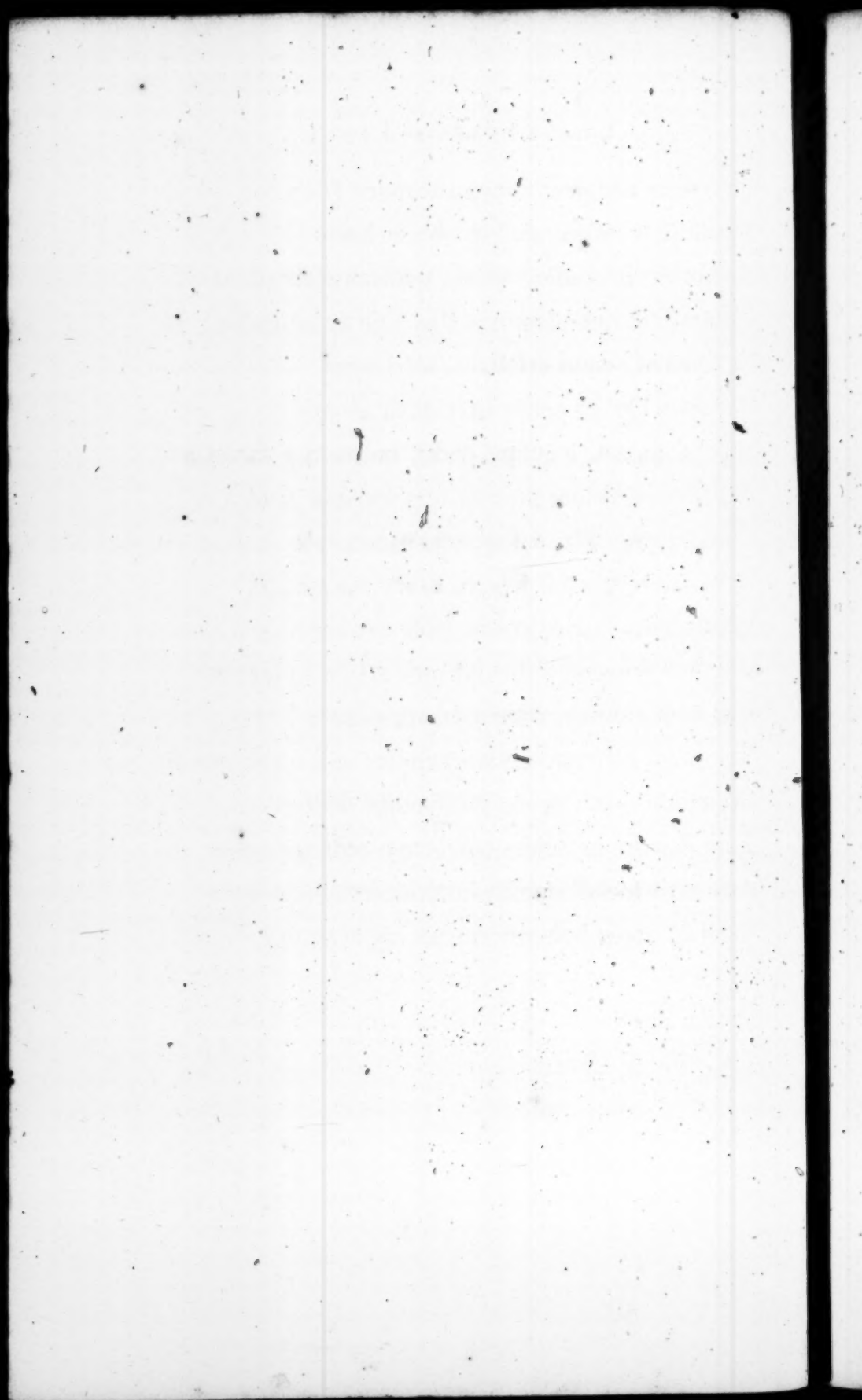
Ecce! autem subito rubra vibratus ab æthra
 Cum fonitu fulgor micat, & polus intonat ingens:
 Nam pater omnipotens manifestus ab æthere nubem 935
 Ostendit radiis illustrem lucis, & igne.
 Omnia collucent late loca: turbine Christus
 Corripitur rapido, mediaque in nube refulsit,
 Verus & aspectu patuit Deus, atque per auras
 Divinum toto spiravit vertice odorem 940
 Luminis ætherei specimen, genitoris imago.
 Nec secus emicuit roseo pulcherrimus ore
 Insolita circum perfundens omnia luce,
 Quam cum mane recens lucis fons aureus ingens
 Lumine Sol coelum exotiens rigat omne profuso, 945
 Oceani in speculo longe resplendet imago,

Et

Et croceæ effulgent aurata cacumina sylvæ.
Talem se fociis mirantibus obtulit heros
Amborum in medio vatum; quorum alter adivit
Flammifero quondam invectus coeli ardua curru, 959
Et tranavit, equis insultans, aeris auras:
Isacidum Phariis genus alter duxit ab oris
Dux profugum, legesque dedit, moremque sacrorum.
Necnon cælicolum propius tum maxima pandi
Visa domus, cælique ingens apparuit aula. 955
Tum genitor, nubis fulgens cudentis amictu,
Oscula libavit nato, & vox lapsa per auras:
Hic mea progenies: hic est mea magna voluptas:
Uni huic mortales omnes parete volentes.
Nec plura his: toto assonuit chorus omnis Olympo 960
Cœlestum cantu vario, plausumque dedere.
Tum demum in faciem consuetam redditus heros
Attonitos focios monstrisque, metuque sepultos
Excitât, atque hominis mortali apparuit ore.

MARCI

MARCI HIERONYMI

VIDÆ

CHRISTIADOS

LIBER SECUNDUS.

ANNO DOMINI 1701

VIDE

LIBRARIUS

LIBRARIUS

MARCI HIERONYMI
 VIDÆ
 CHRISTIADOS

LIBER SECUNDUS.

T Solymi trepidi rerum, & formi-
 dine cæci

Noctem illam patrum primi, tem-
 plique ministri

Infomnem duxere: animis adeo
 addita cura

Incubat, ac nullam attonitis dat dira quietem.

Omnibus ante oculos urbem ingredientis imago

G

Læta

Læta Dei, festique manus impubis honores,
Illiusque vident late increbrescere nomen.
Fama volat, passimque canit miracula rerum.
Quid faciant? magis atque magis jam vera pateſcunt,
Quæ quondam priſci vates cecinere futura, 10
Terras cœleſti regem de ſtirpe manere,
Cujus in adventu templum, Judæaque tandem
Regna ruant, Solymeque everſis deſinat aris
Antiquo de more ſacros imponere honores.
Ergo infracti animis omnes, terrore ſubacti, 15
Tectis, quiſque ſuo, ſepti clauſique manebant.
Quales quæ ſolitæ florentia rura volantes
Carpere apes, ubi ſævit hyems, cœlumque profuſos
Solvitur in nimbos, & aquoſus regnat Orion,
Otia lenta terunt, clauſique alvearibus ægræ 20
Cunctantur, circumque fores ac limina muſſant.

Tempus erat per membra quies cum grata ſoporem
Irrigat, ac poſitis affert oblivia curis.

Et jam noctipotens manus imo emiſſa barathro,
Horribiles viſu formæ furialibus omnem 25
Coetibus obſedere urbem: pars turribus iſtant:
Pars apicem templi & ſaſtigia ſumma coronant:
Cætera perque vias legio, perque alta domorum

Tecta

Tecta volant, tractimque hærent per culmina tignis.
Haud secus Italiam repetunt ubi vere tepenti 30
Coerulea aves longo fessæ super æquora cursu,
Quæ prior occurrit tellus, hanc agmine denso
Certatim arripiunt, procurvaque littora complent.
Principio spargunt occultum in pectora virus,
Vipereamque viris animam, cæcumque furorem 35
Inspirant odiumque animis, & crimina linqunt.
Multi etiam in facies hominum vertuntur, & omnem
Protinus incendunt variis rumoribus urbem.
Irrepunt tectis alii, somnoque solutis
Somnia dira ferunt varia sub imagine rerum, 40
Atque hominum falsis simulacris pectora ludunt :
Jamque hujus subeunt, jamque illius alta potentum
Limina, & attonitos dictis hortantur in hostem,
Terrificantque animos facta atque infecta canentes,
Christum inferre faces, arisque instare bipenni 45
Armatum ærata, atque adytis extrema minari ;
Et jam semusto in templo dominarier ignem.
Quin ipsos templi mentiti veste ministros
Singula tecta adeunt, patresque ad limina sacra,
Conciliumque vocant : nigri dux agminis ipse 50
Impulit ærisono fridentes cardine portas.

Hinc atque hinc delubra petunt: concurritur ultro

Undique; nec tenebris nox obstat euntibus atra.

Non aliter captam si rumor nuntiet urbem

Nocte dolis intempesta atque latentibus armis

55

Hostem inferre acies, & jam summa arce receptum,

Culminibusque immissa voret fax atra penates,

Plenis cuncta viis fervent, trepidoque tumultu

Huc atque huc itur, nec sat rationis eundi est.

Præcedunt diræ facies, facibusque nefandis

60

Sufficiunt lucem, & summo dant vertice lumen

Terrificas capitum quatientes undique flammæ.

Nec miseri tamen agnoscunt: furor omnibus intus

Eripuit mentem, lapsumque in viscera virus.

Nec minus interea bis seni ex agmine missi

65

Bis senos Christi ad socios, evertere siquem

Possent, & furiis deceptum incendere iniquis.

Illi autem pleni monitis ducis (ante futura

Præscius ista suis prædixerat omnia) servant

Inviectos animos inapertaque pectora fraudi,

70

Quamquam hostis species sese transformet in omnes

Nequicquam expertus, mentesque indagine captet.

Unus non valuit sese his subducere vinclis

Iscarius pesti infandæ devotus Iudas,

Lecto-

Lectorum procerum labes & pestis Iudas:

75

Hic se olim addiderat focium vestigia Divi

Ingressus, patria atque opibus carisque relictis,

Incerta exilia, incertas quacunque paratus

Ire vias, talique necem pro rege pacisci.

At mox coeptorum piguit, durique laboris

80

Paulatim pertæsum: animo tum volvere secum

Noctes atque dies tacitus, siqua potis arctis

Legibus exolvi, & priscae se reddere vitæ,

Indignans longum incassum cecidisse laborem:

Hos abitus, jamque hos abitus & furta parabat

85

Impatiens operum, rebus non lætus egenis.

Talibus undantem curis animoque labantem

Jampridem nigrae reperit dux ipse cohortis

Haud minus exultans animis, quam monte sub alto

Cum procul aspexit tendentem in pascua cervum

90

Gætulus leo, quem ficcis exercet hiantem

Faucibus ex longo collecta infania edendi.

Ac prius in faciem Galilæi versus Ioræ,

Ipsi qui fuerat conjunctus sanguine Iudæ,

Insomnem aggreditur verbis: tu nocte silenti

95

Montibus in solis erras insane, potesque

Ultro sæva pati sub nudo frigora coelo,

At-

Atque tibi alterius sub nutu degitur ætas;
Dum sequeris (quis te tantus furor incitat?) istum
Elatumque animis, everforemque sacrorum, 100
Quem tantum illuvies adeunt teterrima gentis
Foeminei coetus, & femiviri comitatus?
Primi omnes infensi odiis concordibus ardent,
Sacrilegoque necem intentant: jamque ille furorem
Vesenum expendet, cedet fiducia tanta. 105
Non illi auxilio magnarum gloria rerum,
Quas mentitur, erit: nil contra obtendere densa
Nubila, nil solitas accingi proderit artes:
Rumpe moras; eja instanti te furripe cladi.

Sic ait, ardentemque odiis instigat acerbis: 110
Tum mutata acri percussit pectora thyrsos,
Et subito nocti ablatas se immiscuit atræ.
Hinc miserum invadens præcordia ad intima sese
Ingerit, atque imis dirum implicat offibus ignem.
Olim, etiam in mentem veniunt, quæcunque sub illo 115
Jussus dura tulit, quæcunque exhausta pericla;
Et piget, atque nefas polluto volvit amore,
Immeritumque animo sedet hosti prodere regem.
Ah! miser, ah! malefane, Deum non pectore sentis?
Non oculis numen præsens, non auribus hauris? 120

Quis

Quis te mutavit tantus furor? aspice quo nunc
Culmine præcipitas, quamam trahis arce ruinam :
Nec qualis sentis tibi menti infederit error.
Quid struis? aut quo te raptat tam dira cupido,
Quæ nunc te male habet mentisque & lucis egentem?
Quam nunc amittis sortem, irreparabile donum! 116
Optabunt feri post secula mille nepotes.
Atque adeo quæ vota foves, quam mente secas spem
Lætitia elatos animos inflatus inani,
Omnia discerpent, rapiantque per aera venti. 120
Excute, dum licet, infandam de pectore pestem,
Quæque imis te nunc est addita cura medullis.

Jamque sacerdotes, totaque ex urbe senatus
Secretam in templi sedem concesserat omnis :
Ipse sacerdotum primus, cui tempora sacra 125
Infula cingebat, Caiphas in sede sedebat
Celsior aurata: inde alii longo ordine cives,
Quos omnes circumfiliunt, acuuntque furorem
Tartareæ haud ulli visæ sine corpore pestes.
Nec mora, nec requies; sublapsæ in pectora cunctis 130
Eripiunt mentem, atque animis incendia miscent.
Multa illi inter se vario sermone ferebant
Solliciti: vasto strepit ingens murmure templum.

Sunt

Sunt qui ipsum jubeant utcunque absumere Christum
Seu vi, five dolo, juvenemque invadere ferro, 145
Qui rursus in lucem nuper revocatus ab umbris
Venerat, & totam monstro concusserat urbem.
Ast alii plebem metuunt, vulgique furorem:
Namque sibi ingentes populos devinxerat heros,
Hos meritis, illos divino affabilis ore. 150

Hic Nicodemus erat pesti impenetrabilis unus
Primores inter gentis non ultimus ipsos,
Cui longe menti melior sententia; sed non
Audebat dictis contra omnes tendere solus.
Ille Deo quondam sese inscius intulit hostem, 155
Atque dolis frustra contra stetit: inde ubi numen
Admonitus sensit, veluti de nocte profunda
In lucem revocatus ei se junxit amore,
Clam tamen, insensæ vitans odia aspera gentis.
Tum vero illius de vita & sanguine cerni 160
Ut vidit, lethumque insonti triste parari,
Non tulit ulterius latebras, hæcque edidit ore
In medio: non obscuram, non lucis egentem
Rem ferimus, neque enim vereor jam vera profari
Pro patria, quamvis mihi sint extrema ferenda. 165
Cernitis hunc omnes manifesto numine ferri,

Majoremque homine, & (nosmet nisi fallimus ipsi)

Vera Dei patuit soboles, verus Deus, ille

Olim quem toties afflati numine vates

Venturum cecinere, nefas quo triste piaret

174

Commendans genus æterno mortale parenti:

Hoc liquet, hoc ultra non in discrimen agendum.

Hujus ope innumeri, quos nox obscura premebat

Luminibus captos, jucunda luce fruuntur.

Multi etiam voces obstructis auribus orti

175

Accipiunt redduntque: ægris quot reddita venit.

Insperata salus, qui lenta aut membra trahebant

Victa lue, aut subito correpti corpora morbo?

Tres etiam (nostis) obita jam a morte reduxit

Elatos idem in lucem: modo Lazarus omnem

180

Perculit, & monstro ingenti permiscuit urbem.

Proh lævas hominum mentes! proh pectora cæca!

Non hæc Pæoniis succis, non artibus ullis

Confieri possunt; major Deus intus agit rem,

Majus numen inest: quoties divina loquentem

185

Incaustum contra stetimus verbisque dolisque

Instructi? quoties ausi vim tendere inermi

Aut ferro, aut duris nequicquam perdere saxis?

Nube cava eripuit caput, ex oculisque recedens

H

Ali-

Aligerum se coelesti subito agmine sepsit.

196

Et quisquam illius certum non numen adoret?

Quid molimur adhuc? quid nobis deinde relictum?

Quin potius, quando nobis demissus Olympo

Auxilio venit, una omnes adeamus, ab ipso

Suppliciter pacem oremus commissa fatentes.

197

Talia perstabat repetens: violentia cunctis

Gliscit, & accensus semper per viscera sensus

Conflatur magis, & saevos furor aggerat æstus;

Paulatimque animi turgescunt tristibus iris.

Exarsere omnes: pestis latet intus, & omnem

200

Eripuit miseris lucem, victisque veneno

Pestifero nebulas offudit mentibus atras.

Tum demum erumpit, quæ cunctos ira coquebat:

Infremuere omnes contra, gemitumque dedere.

Qualiter ære cavo dum sulphura pascitur atra

205

Inclusus magis atque magis furit acrior ignis,

Moliturque fugam, nec se capit intus anhelans;

Nulla sed angustis foribus via, nec potis extra

Rumpere, materiam donec comprehenderit omnem:

Tum piceo disclusa volat glans ferrea fumo:

210

Fit crepitus: credas rupto ruere æthere cœlum,

Jamque illa & turres procul ecce! stravit & arces:

Cor-

Corpora & arma jacent, late & via facta per hostes.

Haud illi secus accensi meliora monentem

Excludunt adytis, atque extra moenia trudent. 215

Tum vero Caiphas, ubi facta silentia linguis,

Sic orsus, sibi quæ sedeat sententia pandit:

Haud equidem moror, ô cives, quod versus ad hostes

Iste etiam infando captus perfugerit astu,

Qui toties summa pro re, pro legibus olim 220

Objecit patriis caput ultro, ipsumque premebat

Obnitens contra nuper sermonibus hostem.

Tanta est artificis pellacia, vis ea fandi,

Ut quoscunque velit vertat, superetque venenis:

Scilicet hunc credam cœlo divinitus actum 225

Nobis venisse auxilio, qui se impius ortum

Patre Deo canit, ac leges abolere parentum

Antiquas cupit, atque novos inducere ritus;

Seque ultro excidio templi venisse fatetur,

Quod nostri monitis olim cœlestibus acti 230

Impensis tantorum operum struxere parentes.

Quæ novitas, aut religio, qui denique mores?

Ille etiam (ne quid sceleris sibi restet inausum)

Sacrilegus fontes, & quorum crimina nota,

Prosequitur venia, haud veritus scelerata subire 235

Limina, nec festis parcit de more diebus.

Ergo agite, atque illi insidias lethumque merenti

Maturate viri: crescentem extinguite flammam,

Ne mox subsiliat victrix ad tecta domorum,

Degustetque trabes, perque ardua culmina regnet. 240

Subvertet solitis aliter totam artibus urbem

Seditione potens, populos captabit, & omnem

Subjiciet sibi prodigiis fallacibus oram:

Hinc, quæ tot nobis annos tam prospera cessit

Relligio, everfis actutum desinet aris. 245

Tum metuo, ne Romulidæ non talia passi,

Quicquid adhuc juris superest, a gente reposcant,

Et profugos patria jubeant decedere terra.

Unum pro multis detur caput, unius omnes

• Expiet, ac tutos mors tanto in turbine præstet. 250

Hoc habet: hæc melior superet sententia cives:

Hæc illi ob numen dona, hunc reddamus honorem.

Talia fatus erat: furiis stimulantibus intus

Experti passique fenestras eadem ore fremebant.

Omnibus idem animus; sed qua ratione quibusve 255

Id fieri occulte queat artibus, exquirebant.

Cum subito ecce! suis clam se furatus Iudas

Improvvisus adest, cunctis mirantibus, illum

Excipiunt trepidi spirantem immane, locantque
Sede inter primos, farique hortantur, & ardent 230
Quid veniat dubiis animis audire, silentque.

Ille autem torquens huc flammea lumina & illuc
Sic fatur: scio vos Galilæi facta furentis
Formidare, patres, patriæ qui legibus affert
Exitium; moliri ideo vos plurima cerno: 265
Si mihi, quæ posco, promittitis, omnia solus,
Quæ nunc vos frustra exercent, dispendia tollam:
Ille manus faciam in vestras hodie incidat ultro.

Dixerat: argenti læti pepigere talenta
Ter dena, egregii pretium memorabile facti, 270
Dimittuntque alacres, atque extra limina ducunt.
Ille petit montes iterum, sociosque revisit.

Forte propinquabat genti solennis & oræ
Festa dies, veterum cum relligione parentum
Immunes operum ducunt septem otia soles, 275
Perque domos ovium foetus epulantur, & acri
Fermento parcunt jussi, properataque liba
Expediunt, mensasque onerant agrestibus herbis
Lætitiæ veteris memores: hac luce ferebant
Ægyptum priscos olim coelestibus actos 280
Prodigiis magna cum præda exisse parentes

In-

Ingressos pede iter falsas impune per undas.
Ergo ingens tum sceptriferam concursus ad urbem
Undique erat, populique omnes ad sacra fluebant.
Non effusa tamen turba huc sine more ruebat; 285
Verum quisque ducemque suum gentemque tribumque
Una ibant comitati: etenim licet omnibus idem
Sanguis, cognataque orti sint stirpe nepotes
Omnes Isacidæ, paribus sub legibus omnes,
Scindit se tamen in bis fenas una tribus gens, 290
Atque Palæstinam late est diducta per omnem,
Libera gens olim multa munita virum vi,
Florentesque urbes populis, opibusque vigentes.
Tunc autem patriis de finibus exturbati
Pene omnes aberant, & Caspia saxa colebant. 295
Vix de bis senis tribus una intacta manebat,
Alteraque, & patria sese tellure tenebant,
Benjamidum gens, aque ipso domus inclyta Juda,
Ambæ tunc etiam populis opibusque vigentes.
Tantum autem imperio adjectam, ceu cætera passim 300
Contuderat bello, & victricibus hauserat armis,
Hanc quoque servitio partem Roma alta premebat:
Sceptra urbi tantum sublataque ademerat arma,
Linquens sacra viris ac leges victor avitas;

Nunc

Nunc tellus deserta jacet: tot clara fuere 305

Moenia, tot populis pariter cum fortibus urbes,

Hæ bello, hæ validis quassatæ viribus ævi.

Usque adeo sævas superum pater arsit in iras

Nimbipotens, natiq̃ue necem non passus inultam est.

Non tamen indecorem tantæ solatia cladis 310

Ipse finam antiquam (superent modo carmina) terram,

Ne penitus seclis obliuiscantibus ætas

Deleat extinctam pariter cum nomine gentem.

Regem illis superum profit regionibus ortum

Vagisse, & coelo primum reptasse sub illo. 315

Vos ideo, aligeri coetus, gens ætheris alti,

Qui levibus magnum pedibus pulsatis Olympum,

(Nam vos sæpe polo missi peragraatis & oram,

Et gentis crebri hospitio indulistis amicæ)

Estes duces mihi, dum tota regione vagantem 320

Raptat amor: longum vos mecum ferre per ævum

Nomina, quæ cecidere, juvet, deletaque gentis

Oppida, & antiquas antiqui nominis arces.

Post autem vestra sublatus ad æthera penna

Carmine mortales oras visusque relinquam. 325

Vos me sublimi sistetis tramite vectum

Avia per superum loca: me juvet alite curru

Au-

Aurea nubifugo mulcentem sidera cantu
Intactas primum ire vias mortalibus ægris,
Et petere insolitam coeli alta e rupe coronam. 330
Hæc olim, audentem ni deferat ætheris aura:
Nunc mecum populos percurrите templa petentes.

Non alias illuc aditum est maioribus unquam
Et numero & studiis; nec tantum sacra petebant,
Quantum avidos Christi visendi traxerat ardor. 335
Orti autem a magno primi ingrediuntur Iuda
Per multos ductum reges genus: hæc tribus usque
Et numero & virtute caput super extulit omnes,
Tantum alias superans, quantum leo cuncta ferarum
Semina inexhaustis animis & viribus anteit. 340

Littorea innumeri Gaza venere Sabeque,
Engada deseruere racemiferosque recessus,
Urbis Adulææ sedes, humilemque Raphean.
Hic Lyde atque Selis, ventosæque Jamnia & Hippa,
Ascalo, Azotique arces, Acharonque Sochonque, 345
Quæque fluentifonis Iope perfunditur undis,
Projectæ rupes, pontoque minantia faxa.

Parte alia antiquam cives liquere Damascum,
Primus ubi (ut perhibent) limo felice creatus
Natus homo est, coelique novas erupit in auras. 350

Deferiturque Emaus, Nepeque exhausta filescit,
Quæsitque suos Ægypti proxima regnis
Anthedon, natique Dei cunabula Bethle.
Tum deserta silent & Galgala, Bessuraque omnis,
Arvaque, qua Marethon, qua proxima nubibus Erme,
Qua Sigoris mirata nurum, dum incendia versa 356
Respicit, humanos servasse in marmore vultus,
Concretique salis subitum traxisse rigorem,
Qua calet Asphaltis flammis infamibus unda,
Ingentesque palus ad coelum exæstuat æstus 360
Aera contristans graveolenti sulphuris aura.
Quondam hic læta seges, riguisque rosaria campis:
Nunc stat ager dumis, obductaque sentibus arva,
Crimen, amor malefuade, tuum, vim tendere adorti
Infandam indigenæ pueris coelestibus olim 364
Divina capti facie & florentibus annis,
Fecissentque, fuga nisi se illi ad fidera lapsi
Remigio nixos rapuissent præpetis alæ.
Non tulit altitonans pater, atque ultricibus omnem
Involvit flammis tractum, immerfitque profundo: 370
Squalet adhuc cinere & putri late ora favilla.
Infœcunda ideo terra, & sine frugibus agri,
Difficileque aditus, & inaccesi secessus.

Illic (ut fama est) nitidum florem educat arbos,
Quem cupiunt juvenes, cupiunt decerpse puellæ: 379
At simul atque gravi perflante evanuit austro,
Succedunt poma hirsutis asperrima barbis,
Quæ nulli juvenes, nullæ cupiere puellæ.
Hæc tamen aspectu solida & sincera putares;
Foeda sed illuvies intus, subitoque fatiscunt 380
Ad tactum cinesacta, hominum nihil usibus apta.
Pallida item flavis cum vix seges albet aristis,
Dira immaturas messes interficit aura.

Protinus hinc subeunt populi Simeone creati,
Qui Saroen, Molodamque viri, Sicelechidaque oram 385
Felicem frugum, lætosque uligine campos,
Qui Sipabota colunt, Asanesque biverticis arces,
Quique Atharin quondam generosos palmite colles,
Remmona qui, cultisque erectam in collibus Ain,
Et quos thurilegæ pascunt centum oppida Idumes, 390
Ruraque odoriferas Arabum vergentia ad oras.

Ecce! autem Isachari magno clamore nepotes
Ingressi delubra petunt, aramque salutant,
Gens victu facilis, contentaque finibus arctis.
Hic adsunt, quos Hermonius sub vertice pascit, 395
Hermonius generator apum, generator equorum.

Qui

Qui Taburi capita alta tenent, quibus ardua rupes
 Carmeli domus: hæc rapido gens turbine quondam
 Sublatum vatem cœli per aperta repente
 Vidit flammifero ferri super æthera curru. 400

Sensena quos misit, quos Hennada, quos alit Affra
 Nobilis, in summis sitientes rupibus urbes,
 Qui Senum, & Reboten liquere, Remetiaque arva
 Vitibus & variis interfita littora pomis.

At taciti incedunt gens Dani e sanguine creti 405
 Dejectique oculos, dejectique ora per urbem
 Tempia petunt, qualis, cum frigora prima laceſſunt
 Autumnum, necdum ramis decuſſit honorem
 Bruma ſuum, cõluber latebras meditatur, iterque
 Fert tacitum lapſu repens per ſaxa quieto, 410

Sibilaque ora premit, neque caudæ ſurrigit orbes.
 Jamque viros triftes credas, quod ſanguine ab illo
 Prædixere ducem fore pleni numine vates,
 Qui genus humanum Chriſti ſub imagine falſa
 Terreat, atque hominum vitas & crimina quærat, 415
 Deterior fas atque nefas ubi verterit ætas,
 Et rebus feret exitium mortalibus ignis.
 Protinus at multis aderit cum millibus ultor
 Vera Dei ſoboles, verus datus arbiter orbi.

Illum nequicquam pugnantem, & vana moventem 430
Turbine corripens terræ ima in viscera trudet.

Insequitur juvenum nimbus, genus Afere ductum,
Spicea queis capita obnubit de more corona
Omnibus, & nexæ ludant per tempora aristæ.
Hi Betagumque, Hormamque ferunt: his Aphega sedes:
Illos Ama dedit: illos misere Robææ. 436

Non numero Arctipus Labanæ, non Aziba cessit.

Hos juxta seram in noctem soliti urere myrtos
Littoreas ponti gens accola Zabulones
Dona ferunt: pars Jeptaphiles ab sede profecti: 439
Pars Jedaba venere: Canam hi liquere modo atra
Miratam puras in vina rubescere lymphas.
Hos Nazara tulit, tulit illos ardua Sembros,
Quæque modo aerias iterum venisse sub auras
Vidit morte obita puerum Galileia Nais, 435
Millia multa tulit, totidemque uberrima Dotha,
Atque suis Nalole, Cathetiaque alta relicta est.

At quis Nephthalidum numeraverit oppida & arces
Innumeras, quas & Cedar, quas & sacer altis
Fert humeris Libanus cœli confinibus æquus? 440
Qui celsam Nafona habitant, qui Nephthalis urbem
Gens oris fandique potens, foecundaque veri
Nascen-

Nascentem gemino Jordanem fonte salutat.
 Omnis iit Galilæa: omnis Samarea penates
 Deferuit studio gens tantum accita videndi. 445
 Sæpe hac rege fatus superum tellure moratus
 Sponte Deum se detexit: miracula rerum
 Affeda nunc etiam meminit, meminere Caperna,
 Et, vetus amisit quæ nomen Graia, Sebaste.
 It Bethole, educæque ad sidera Bessais arce, 450
 Et quos piscosis Gennesara proluit undis.
 Levigenæ vero sacrum genus omnibus ibant
 Immixti, neque enim propria his regio ulla colenda
 Sorte data est, sed diversas dux legifer olim
 Huc illuc oras æque est partitus in omnes, 455
 Præfecitque sacros aris, proque ubere gleba
 Et jugulare dedit pecudes, atque exta cremare.

At non contentus regnis sceptrisque Manasseus,
 Sortitus quæ trans fluvium sibi junxerat ampla,
 Protulit imperium, qua Nepheca, Bersaque surgunt 460
 Venatrix, pecorumque altrix & Dora ferarum.
 Olli etiam parent Tenachos, nemorosaque Iebla,
 Et Magedos nulli populis opibusque secunda:
 Quasque rigat Taphua clavis argenteus undis,
 Ver ubi perpetuum, scatebrisque recentia prata. 465

Suc-

Succedunt qui trans Jordanis flumen opima
Arva ferunt, tribus ipso etiam deducta Manasseo.

Necnon Gade fati, necnon Rubene creati
Belligero, fratrum cunctorum maximus ævo
Qui fuit, una omnes urbem ingrediuntur, ut olim 470
Una etiam sedem optarunt trans flumen eandem,
Indigenis quondam regnata gigantibus arva.
Argobiæ qui rura colunt, Basanidaque oram,
Qui saltus, Galadina, tuos, Ogique subactas
Sexaginta urbes, Galaticaque oppida, Jabin, 475
Et Sebamam, Balmenque, Ramotha, Golanq;, Nabenq;,
Edrenque, Selcamque, & femirutam Cariathen.
Hæc tunc nomina, nunc alio sunt nomine terræ.
Tum qui Cedriferae pascunt asperrima Arimnes,
Omnes fronde caput tecti, omnes terga veruti. 480
Qui Bosorim, Rabathenq; tenent, qui Gaulida, & omnem
Fortibus exercent tauris Bathaltidos oram,
Et quos humectat præceps de montibus Arnos.
Nec vos transferim qui prata feracis Abillæ,
Quique Eleale viri metitis, viridemque Aserota, 485
Seoniamque Efebon saxi horrentia regna,
Desertasque Cades, quas Phafga habet arduus, & quas
Hinc atque hinc Hermus præruptas sustinet urbes,

Quas

Quas Abaris, cujus nimboſo e vertice quondam

Paftores admirati videre morantem

490

Jordanem ingenti ſubſidere mole coaſta

Undarum, & curſu cedentia flumina retro,

Dum domus Ifacidum promiſſa capeſſeret arva.

Postremi ſubeunt adveſti e ſede propinqua

Benjamidæ, data forte quibus lætiſſima tellus,

495

Maxima ubi & Solyme totius regia gentis,

Altaque Jarephile, Luzæque binominis arces,

Quæque modo quarta regem jam luce ſepultum

Bethane obſtupuit revocari ad munera vitæ,

Et Tarela, & Samare, & lentſciferæ Gabaothæ, 500

Gens infeſta feris: ideo exuviasque luporum

Induti incedunt juvenes, canibusque fatigant,

Quas ſepire plagis juvat uſque & frangere, ſylvas:

Atque adeo aſſiduo venatu mane recentes

Conveſtant humeris prædas, quas, veſper Olympum 505

Claudit ubi, gaudent partiri, epulisque fruuntur;

Atque inter ſeſe per agros convivia curant.

Hic adſunt, queis Maſpha domus, quibus arduus Hemen

Difficiles colles, ac ſcabra crepidine terga,

Qui liquere Recen, celſasque Berothidos arces, 510

Atque Sylum quondam gaudentem paupere templo,

Qui

Qui longumq; Helephon, Avinque, Amosamq;, Selamq;
 Atque ululata Rhamæ passim Rachellidos arva:
 Qui Gabeone domo, quique Hierichunte profecti.
 Indigenas, est fama, viæ assidueque meatus 515
 Oblitum vidisse diu considere Solem
 Imperio ducis, atque diem decedere serum.
 Hos inter facie egregia puer altior ibat,
 Qui prisco genus a Saulo nomenque trahebat:
 Jam tum illum vates uno omnes ore canebant 520
 Præstanti clarum eloquio factisque futurum.
 Quantis ille tamen mentem caligine pressus
 In nostros odiis primum furiisque feretur!
 Omnipotens aderit pater, & se pectore toto
 Altius infundet juveni, excutietque furorem. 525
 Protinus afflatus divinitus ætheris aura
 Implebit terras monitis, latumque per orbem
 Mortales meliora docens ad sacra vocabit,
 Nec lethum horrescet pro relligione cruentum.
 Jam duodena tribus magnæ successerat urbi: 530
 Ipse etiam, templo ut solitos inferret honores,
 Munere nec tali tam læta luce careret,
 Affatur socios CHRISTUS: lux sacra propinquat:
 Omnis se dapibus festa domus apparat urbe.

Ecquis

Ecquis erit vestrum, primus qui ad moenia tendat, 535

Siquis forte opibus fessos invitet abundans,

Nos quoque ut ante meos obitus ac funus acerbum

Solennes epulas celebremus & annua sacra?

Nec longe quaerendus: erit puer obvius ultro

Urnâ humero lymphasque ferens de fonte recentes:

Quo tendat gressus, aut quo sese ille receptet, 540

Observate, locumque acie capite usque sequendo:

Limina vos eadem accipiant, tectumque subite.

Tum dominum affati coram, hospitiumque rogantes

Exiguam sacris sedem, nostrum edite nomen. 545

Tectum auratum, ingens, pictisque insigne tapetis

Protinus ostendet: structas ibi ponite mensas:

Ipsè adero, atque eadem socios ad limina ducam.

Dixit: Ioannes mandata Petrusque faceffunt,

Et mœsti magnæ succedunt moenibus urbis. 550

Ibant incerti, atque oculis procul omnia obibant,

Cum puer urnam humero gestans lymphamq; recentem

Vicino veniens de fonte occurrit: eum usque

Servantes, gressum ferret quacunq; sequuntur,

Quasque subit, subeunt ipsi quoque protinus aedes. 555

Huc atavis clarusque Simon, & prole beatus

Septena sese semper referebat ab agris;

Siquando caris cum natis viseret urbem:
Namque illum potius campis rurique juvabat
Degere, civilesque procul contemnere honores: 366
Umbrae illi nemorum cordi riviue secantes
Prædia, quæ centum dives vertebat aratris.
Jam gravis argutasque fides & carmina amabat
Fluminis in ripis, aut fontem propter amoenum:
Norat enim coeli numeros mensusque viaeque. 369
Sæpe Deo plenus porro ventura canebat
Agricolis, quid Sol, quid menstrua Luna pararet,
Sudique pluviæque docens prænuntia signa.
Tum sacris intentam igitur concesserat urbem,
Ut de more dies festos celebraret avito; 370
Dumque alia famuli mensas & dona pararent
Partem domus, veterum facta ipse canebat avorum
Nunc citharæ levibus digitis, nunc pectine eburno
Percurrens molli tactu vocalia fila.
Præcipue a prima revocabat origine, quænam 375
Has ex more epulas, atque hæc solennia priscae
Religio intulerit genti; verum ecce! canenti
Improvise adest Petrus, & sacra carmina rumpit:
Rex, ait, est nobis, quo nusquam justior alter,
Aut pietate prior, Christum omnes nomine dicunt: 380

Is tua nos ultro supplex ad limina mittit:

Exiguam sacris sedem mensisque rogamus.

His ille auditis gavifus nomine tanto,

Imperat haud hærens animo tectum omne recludi;

Hinc hilares totis adolere penatibus ignes, 585

Et pingui suffire Arabum jubet atria silva;

Interiusque viros media in penetralia ducit.

Inde locum ostendit mira testudine pictis

Aulais circumvelatum ostroque rubenti.

Luxuriant sola strata, nitent argentea eburnis 590

Fulcra torisque, scyphique, auroque e simplice lances,

Et passim domus argentoque auroque renidet.

Atque hæc deinde refert: non hoc mihi nomen ad aures

Nunc primum venit, illius sed cognita fama

Jampridem virtus, neque enim mihi cernere coram 595

Fas fuit, aut vocem divinam hausisse loquentis.

Adveniat: placidus tectis assuescat amicis:

Vos hic expectate: viros, qui exacta reportent

Omnia, dimittam, meaque illum ad limina ducant;

Atque utinam libeat longum his in sedibus olli 600

Degere, & hospitii dignetur nomine tectum!

Quod nostros juvet interdum memorare nepotes,

Hospitibusque locum felicem ostendere seris.

Interea adventu vestro intermissa sequamur
Carmina, & antiquos patrum repetamus honores, 609
Dum nigra roriferis nox terras obruat umbris.

Sic ait, ac nervis socians concordibus ora
Obloquitur numeris : quæ concinit, ordine picta
Cuncta putes, aut textilibus simulata figuris.
Nempe Pharetoniis cantu deducit ab oris 610
Isacidum genus, arrepta maris æquora virga
Ut profugum dux findat, aquasque impune per altas
Ut sine navigiis ierint, pelagique profunda
Sicco calcarint pede : namque induruit humor
Aridus, & liquidas late est via secta per undas : 611
A tergo tota ex Ægypto curribus hostes
Quadrijugis vecti instabant fulgentibus armis.
Jamque pios canit emenso pelago alta tenere
Littora, littoreisque metu se condere silvis :
Nulla mora est : iterum telo tellure recussa 612
Divino redeunt in se maria ecce ! refusa,
Quæ media ingenti dirimebat semita tractu.
Inde hostes ruere, & falsis in fluctibus arma,
Armaque quadrupedesque, & corpora merfa virorum
Aspiceres magis atque magis subsidere in undis 613
Semper, & absumptos velut evanescere currus,

Qui

Qui medii extabant, medios salis hauserat æstus.
Addit, ut omnipotens rerum sator æthere ab ipso
Paverit in vasta gentem regione locorum
Errantem dape cœlesti miseratus egenos: 639
Cernere ibique putes epulas nivis instar ab æthra
Defluere ad terram subitas, coetusque paratis
Accinctos dapibus latis epularier arvis.
Proinde etiam duras cautes pulsabat eadem
Dux cœlum aspectans virga, cum protinus amnis 635
Profilit, & dulcem saxa erupere liquorem;
Atque hausere novis populi de fontibus undam,
Quos fitis ex longo collecta urebat hiantes,
Tum canit, ut primus Solymorum conditor arcis
Dona laboratæ frugisque recensque reperti 649
Pocula plena meri obtulerit campestribus aris,
Cespitem quas viridi sectaque extruxerat orno.

Atque ea dum intentis hauribant auribus omnes,
Haud rerum ignarus Christus de montibus altis
Cesserat, infensæque iterum successerat urbi. 645
Et jam declivi cum Sol properaret Olympo,
Hospitis intravit, fociis comitantibus, ædes
Regifico instructas luxu, dapibusque paratis
Discubuerunt omnes: una inter dirus Iudas,

Diffi-

Diffimulans sedet, & vultu mentitur amorem. 650

Jamque heros puras fruges properataque liba
Accipiens, frangensque manu partitur in omnes:

Inde mero implevit pateram lympaque recenti,

Et laticis mixti dium sacrauit honorem,

Spumantemque dedit fociis, mox talia fatur: 655

Corporis hæc nostri, hæc vera cruoris imago,

Unus pro cunctis quem fundam sacra parenti

Hostia, ut antiquæ noxæ contagia tollam.

Vos ideo, quoties positas accedere mensas

Contigerit, sacrasque dapes libamina iussa, 660

Funeris his nostri mœstum referetis honorem,

Et nunquam istius abolefcet gloria facti.

Nec plura; ex illo mox servavere minores

Hunc semper ritum memores, arisque sacramus

Sinceram Cererem, & dulcem de vite liquorem 665

Pro veterum tauris, pecudum pro pinguibus extis.

Ipse sacerdotum verbis eductus ab astris

Frugibus insinuat sese regnator Olympi,

Libaturque Dei sacrum cum sanguine corpus:

In summos hæc relligio successit honores. 670

Ergo ubi pulsa fames fociis, sese ocus heros

Exuit insignem tunicam, & mantilibus albis

Suc-

Succinctus poscit flammis undantia athena :

Tum gelidam irrorans dextra lævaque sonoris

Pertentans labris ferventem temperat undam. 675

Hinc genibus positis Petro reliquisque suorum,

Plurima quanquam ille attonitus novitate recuset,

Dat pedibus lymphas, & molli ficit amictu

Accurvus, focii linquens imitabile factum.

Mox gemitus imo ducens de pectore fatur: 680

En! mihi summa dies, focii, quamq; ipse propinquam
Prædixi toties, nox illa advenit acerba;

Vos linquam, & moriens genitoris iussa capeffam.

Unus erit vestrum, (vix ô vix credere tantum

Fas scelus!) infidiis prodet qui me hostibus ultro. 685

Haud me animus fallit: furias jam perfidus ille

Concipit, infidiasque animo meditatur avaro :

Id pietas mea magna, mei meruere labores.

Non tamen ipse diu pulchro lætabere facto,

Quisquis eris: fatius, si nunquam lucis amorem 690

Gustaffes, dulcis nec vitæ limen inisses.

At vos este pii, inque vicem (quæ exempla reliqui)

Inter vos aliis alii parete volentes,

Summissisque animis fastus abolete superbos.

Non Erebi in tanto cessabunt cardine diræ 695

Vestra

Vestra potestates prævertere corda timore.
 Pervigiles, quæso, jam custodite, proculque
 Consulite: hic animos atque illos promite sensus,
 Quos toties mihi polliciti, ne cedite pesti:
 Vos servate viri noctem non amplius unam.

708

Extemplo turbati omnes, gemitumque dedere,
 Suspensi quem cæcum adeo, furiisque subactum
 Ore premens signet venturi præscius heros.
 Quem senior tali aggreditur sermone precando:
 O coeli decus, in quenquam tam immane putandum est
 Possesse scelus cadere? quisnam foedissimus ille?
 Faxo hodie nunquam nobis illudat inultis.
 Non adeo effugit cum sanguine vivida virtus
 Pulsa annis, nec dextra mihi tam frigida languet.
 Sic ait, & pariter vagina liberat enssem.

706

710

Dux autem signis manifestis prodidit hostem,
 Sed cunctis mentem eripuit, voluitque latere,
 Donec res perfecta: dehinc hæc edidit ore:
 Immo omni ex numero mihi nemo hac nocte suprema
 Vestrum non infidus erit, solusque relinquitur.
 Tu quoque, magnanimo cui nunc ea copia fandi
 Sub tecto, atque amplis tendis super æthera dictis
 Omnes irritans ventos omnesque procellas,

715

Hinc

Hinc atque hinc circumfufos ubi videris hoftes
 Me capto, quæres latebras, jaciesque salutem 729
 Mendaci in lingua, pedibusque fugacibus acer.
 Atque ubi curriculo mediam nox humida metam
 Attigerit, ter me tibi notum ille ipfe negabis
 Futilis, incutietque metus tibi foemina inermis.
 Dixerat: ille animi robur magis ufque magisque 735
 Spondebat, turpique metu impenetrabile pectus.
 Foeda alios fervet fuga: nec tu me ante timoris
 Argue, quam terga urgenti dare videris hofti:
 Quo te cunque feres, adero; fequar ultima tecum:
 Nulla tuis poterit me vis abjungere rebus. 739

His Deus exactis menfas urbemque reliquit,
 Et fe cum fociis pura fub nocte virentes
 Tranftulit in colles olea, & loca fola petivit,
 Atque omnes fecum juffit vigilare, fed illi
 Affiduis noctisque dieque laboribus haufti 735
 Haud poterant invictum oculis defendere fomnum;
 Et gelidi in fummo recubantes æquore faxi
 Infufum toto proflabant ore foporem.
 Interea curis confectus triftribus heros
 Cœlefti velut oblitus fe femine cretum 740
 Indignos animo eventus, indigna labanti

Supplicia, atque genus lethi versabat acerbum,
 Horrebatque: id enim matris de corpore traxit,
 Ut quæcunque hominum mortalia pectora terrent,
 Ipse etiam hæc eadem mortali corde paveret: 745
 Mens immota tamen, virtusque invicta manebat.
 Ergo iterum atque iterum genitorem affatus, & ambas
 Ad coelum tendens palmas hac voce rogabat:
 Omnipotens talin' pater ô me funere obire?
 Mene aliena malis tantis commissa piare? 750
 Eripe me informi letho, & tua flecte severa
 Consilia in melius, duosque averte dolores:
 Si tamen id fixum fedet, atque hæc certa tibi mens,
 Nec generi humano nati nisi morte sequestra
 Placaris, non fas orbis me deesse saluti: 755
 Ibo ultro: crimen generis commune refellam.
 Dixerat, atque graves curas sub corde premebat
 Multa agitans: toto simul ibat corpore fudor
 Proruptus, simul & sanguis, vel sanguinis instar.
 Ecce! autem effulgens subito dilapsus ab axe 760
 Stelligero pictis juxta puer affitit alis
 Dicta ferens patris, in tanto solatia rerum.
 Turbine, mulcebatque ægrum, curasque levabat
 Abstergens toto fluidum de corpore rorem.

Hortator vero scelerisque inventor Iudas 765
Composito interea vocat hostes vertice ab alto,
Seque ultro comitem atque ducem venientibus offert.
Ergo adsunt improvifi illum in vincla petentes.
Longius æra micant tremulai lumine lunæ:
Jam clypei resonant, jam ferri stridit acumen, 770
Pinguiaque exuperant noctem funalia longo
Ordine, multifidæque faces, quas unguine supra
Obduxit manus, & ferro inspicavit acuto.
Fit strepitus: vasto circum mons undique pulsu
Armorum sonat atque virum clamoribus omnis: 775
Quos his nil trepidus compellans vocibus heros,
Heus, inquit, jam state viri, quem quæritis, adsum:
Quo ferrum flammæque? palam conspectus in urbe
Conventu cecini magno præcepta parentis:
Cur non una omnes vos tunc tenuistis inermem? 780
Ista sub obscurum noctis cur agmina cerno?
Quod si me tamen ad mortem deposcitis armis
Infonem, & vobis adeo obstat gloria nostra,
Hos finite illæsos: nihil hi meruere, nec ausi:
Tantum dilecti comitis mandata faceffunt: 785
Unus ego vestras explebo deditus iras.
Hæc ait, & bis se quærentibus obtulit ultro.

Illi autem ad vocem toties (mirabile visu!)
 Procubere, soloque ingentem fusa dedere
 Arma sonum, atque oculis subito nox plurima oborta est.
 Confurgunt tandem somno, vinoque gravatis 790
 Assimiles, hærentque obliti, donec Iudas,
 Qui nusquam somno noctu se straverat illa,
 Signa dedit manifesta, hostique objecit amicum:
 Namque pii scelus id prætexens nomine amoris 795
 Composuit sese, & ficto dedit oscula vultu.
 Ille dolum præsensit, & hæc presso edidit ore:
 Hæc vero meruit, comitum fidissime, noster
 Oscula amor? tanton' scelere ulla ad præmia tendis?
 Haud equidem hæc tecum pepigi commercia quondam.

Vix ea fatus erat, cum circumfusa juvenus 800
 Cæca ruit, densaque omnes indagine cingunt:
 Non aliter, quam conjectum cum in retia rara
 Cervum, aut fulmineis metuendum dentibus aprum,
 Pastorum circum sævit manus: ilicet hastas 805
 Comminus agglomerant certatim: ad fidera voces
 Undique eunt: reboant montes clamore propinqui.
 Sic juvenem obsessum longe fulgentibus armis
 Sæva cohors premere, atque omnes incumbere inermi,
 Hi prensare manu, hi stupea vincula collo 810

Injicere,

Injicere, & nunc huc nunc illuc ducere captum.
Perfurit ante alios, & sese turbidus infert
Malchus Idumæis missus captivus ab oris,
Nulli ferre manum, nulli contendere fuetus:
Non ea vis illi, non tanta in pectore virtus. 815
Verum, ut se Caiphæ præstantem ostendat in armis,
Cui datus hærebat famulus, nam tuta videbat
Omnia, & audenti nullum hic obstare periculum,
Audet, cedentemque ultro petit improbus hostem
Ventosam nequicquam acuens in jurgia linguam, 820
Et vix ille suas tumefactus corde capit spes.
Non tulit hoc præceps animi Petrus, arripit enssem,
Et super incumbens inhonesto vulnere tempus
Occupat, ac patulam dicto ocus amputat aurem:
Quod Deus aspiciens subito dextramque tetendit, 825
Decisamque ab humo madido cum pulvere partem
Sustulit, applicuitque manu medica, unde resecta est,
Affixitque loco: nullo hæsit fixa dolore,
Ulla nec apparent vestigia vulneris usquam.
Mox focium increpitans vim dextra arcere volentem 830
Condere tela jubet, vetito neque fidere ferro:
Ni faciat, senior nequicquam magna locuto
Strictum ardens illi per costas exigit enssem.

Non

Non istis opibus, non istis nitimur, inquit,
Viribus: est genitor, qui, me si funere acerbo 835
Eripere, & fuso nati sine sanguine vellet
Placari generi humano, centum agmina posset
Cælicolum, mihi centum acies summittere ab arce
Siderea, infensum qui coetum hunc ense trucidant.
Militemne adeo superum, pugnatæque bella, 840
Atque potestates varias, & nomina nescis?
Nunc sine me imperiis magni parere parentis,
Quæ me sola premunt: hominum nil demoror arma.

Talibus auditis senior vix desinit iræ
Invitus, veluti aspexit si forte magistri 845
Assuetum imperiis cervum media urbē Molossus,
Sylvestrem ratus insequitur: vix voce coerces
Venator rabido instantem cervicibus ore.
Ergo sponte sua victum, nec viribus usum
Corripiunt cuncti (heu species indigna!) trahuntque 850
Invalidum, & dictis lapsantem immitibus urgent.
Hæc, pater omnipotens superum regnator, Olympo
Tam lentus cernis, nec coelo tartara misces?
Ecquando horrificum dextra jaculabere fulmen,
Si nunc immoto facies innubila mundo est? 855
Foedere jam rupto rerum confusa laborent,

Atque

Atque repente elementa ruant, ruat arduus æther.
Cur tua dextra vacat? cur non face terra trifurca
Jam fumat? quos flamma vorax servatur in usus?
Non genus humanum, non tanti regia cœli 360
Alitibus supplenda choris, non aurea gens, quæ
Mox hinc se tollet pietate insignis ad astra.
Ne nostri tanto te cura incendat amore,
Jactari ut tali patiaris turbine natum
Unigenam, desertum, inopem, atque extrema ferentem.
Diffugere metu comites, sylvisque teguntur, 366
Spumiferi ut suis adventu, sævique leonis
Semianimes: passim insequitur ferus hostis euntes:
Aspiceres hunc jam captum, jam veste relicta
Elapsum manibus rapido petere ardua cursu, 370
Illum speluncas, & sicubi, operta subire
Per sylvam loca, saxorumque in fornice condi.
Nec mora, nec requies, cursu nemora avia fervent,
Et vasto intonsi colles clamore resultant.

Jamque sacerdotis summi tecta ampla subibant: 375
Protinus huc tota passim concurritur urbe.
Primores adsunt procerum, potnasque reposcunt
Uni infensi omnes, atque illum torva tuentes
Perterrent, vinctumque minis crudelibus urgent.

Tum

Tum gentis primus Caiphas ita denique fatur : 880

Res hodie bene gesta, viri: non artibus ullis
Infandum evasit caput: illi nulla supersunt
Effugia: instaurandi animi, &, quod restat, agendum.

Nunc est illa dies, qua gloria maxima sese
Ostendit nobis; sed opus properantibus astu. 885

Accipite, & linguis omnes animisque favete.
Nulli fas nostrum quenquam demittere morti:

Romani ducis arbitrio stat quisque caditve.

Quæramus lethi causas & crimina primum,
Inde ducem instructi verbis adeamus, ut ipse 890
Audiat, & morti indefensum destinet hostem.

Sit ait: hinc captum alloquitur: tune ille supremi
Vera Dei soboles, verus Deus, æthere ab alto

Quem vates oriturum orbi cecinere priores?
Per Patris obtestor numen, qui sidera fulcit, 895
Fare age, ne te dissimula quærentibus ultra,
Discussisque palam qui sis nunc nubibus ede,
Ne te divino ignari fraudemus honore.

Dixerat: ille autem in medio defessus, inermis
Conspectu paulum sustollens lumina fatur; 900

Sum quod ais: quid me studio tentatis inani
Hæc eadem toties scitati? parcite tectis

In-

Insidiis, victique dolis desistite tandem.

Ipse palam fateor; nec jam mora longior obstat,

Cum mihi sublimis cedit plaga lucida Olympi 905

Regnanda: ætherea jamjam cernetis in aula

Amplexum dextram patris omnipotentis, & inde

Mox iterum terras petere aspicietis eundem

Fulgentem clara in nebula, quem mille sequuti

Cœlicolæ auratis impellent æthera pennis. 910

Vix ea dicta, humeris sibi cum de more sacerdos
Abscindens tunicam, inquit, eget quid lucis adhuc res
Indiciis tot clara? palam scelus ipse fatetur.

Nonne, Deo quicunque audet se fingere natum,

Fas & jura jubent mulctari funere acerbo? 915

Tollite, ferte moras: Romani ad præsidis ædes

Abripite hunc jubeo, meritaque reposcite poenas.

Interea casu Petrus percussus iniquo
Prosequitur mœrens, longeque observat amicum.

Jamque sub ingentis devenerat atria templi, 920

Tecta sacerdotis magni, solusque sedebat

Tristis, inops animi ante fores nocturnus apertas.

Olli serva, domus cui curæ janua herilis,

Id quod erat rata, tunc etiam fugis, inquit, & isti

Junctus eras scelerum consors, ideoque per umbras 925

M

Explo-

Explorator ades, quando omnia nocte quiescunt?
 Dirigit Petrus ad vocem formidine turpi,
 Oblitusque sui est, (quæ vitæ tanta cupido?)
 Nec jam scit subita turbatus imagine rerum
 Quid faciat, quo se vertat, quas advocet artes: 930
 Qualis ubi dulci virgo decepta sopore
 Parvula, quam mater campis ignara reliquit
 In solis abeunte die sub tecta revertens,
 Confestim rupto circumtulit humida somno
 Lumina, nec comites, nec matrem conspicit usquam,
 Sed loca sola metu videt exanimata, viarumque 936
 Immemor, atque horrere nigra circum omnia nocte.
 Talis erat miser ille animo confusus & hærens.
 At cari nomen tandem abjuravit amici,
 Pro quo sponte neci modo se devoverat ardens. 940
 Quinetiam, quo se tegetet, succedere tecto
 Hostili tulit, & famulis se immiscuit amens:
 Nec latuit tamen: illum omnes inimica tueri
 Suspectum, & latebras verbis urgere foventem,
 Terque adeo objectum nomen patriamque magistri 945
 Audierat, ficto ter dissimulaverat ore,
 Cum matutino mediæ jam noctis abactæ
 Edebant cantu cristatæ signa volucres

Auroram in tectis solitæ acri voce vocare.
 Tum monitus verborum, heros quæ extrema canebat, 950
 Ingemuit, rupitque imo suspiria corde,
 Et penitus duris tristi dolor ossibus arsit.
 Tum sese miser incusans turpemque timorem,
 Erepsit furtim foribus, solusque per urbem
 Totam illam ingemuit somni sine munere noctem 955
 Menti caniciem demissam in pectora vellens.
 Quin illum hanc perhibent mox semper flecte sub horam
 Admissi memorem, dum vixit: eum æthera pandens
 Sæpe oriens, solis sæpe ater vesper in antris
 Invenit luctu indulgentem, eademque querentem, 960
 Dum nulla admittit mœsto solatiâ amori.
 Deserti subeunt monita usque novissima regis,
 Ac se perculsum muliebri voce recursat.

Et jam tempus erat, cum nondum Aurora relato
 Orta die albentes cœli discriminat oras. 965
 Jamque Deum vinctis manibus post terga trahebant
 Præsidis ad sedem, quo crimina quæreret ipse,
 Quem penes arbitrium, & morti damnaret acerbæ.
 Illo Judæam frenabat tempore missus
 Cæsaris imperio Tiberi Pilatus optimam 970
 Pontius insigni Romanus origine gentis,

Quem furibunda manus trepido est aggressa tumultu
 Vociferans: hunc dede neci: trabe fige merentem
 Infami auctorem scelerum, fraudumque potentem.
 Hæc crebra ingeminant, densique ad limen inundant. 971

Ille autem juvenis procero in corpore fixos
 Intentusque oculos, intentusque ora tenebat.
 (Nondum illi dulcis flos prorsum evanuit ævi)
 Insolitam speciem, insolitos miratur honores
 Oris, & expleri nequit: hunc e stirpe fatetur 980
 Aut divum, aut saltem magnorum e sanguine regum,
 Et secum sortem capti miseratur iniquam,
 Jamque favet, tacitusque agit, siqua potis illum
 Impune eripere, & ruptis exolvere vinclis.

Quem sic alloquitur: quæ te commissa fatigant? 985
 Fare age, qui casus? unde hæc effusa repente
 Tempestas tibi? num tantis scelera impia mersum
 Implicuere malis? an divum tristior ira?
 Unde domo? quo te memoras a sanguine cretum?
 Aut quibus aspiras sceptris? quæ debita regna? 990

Christus ad hæc paucis: non huc ego criminis ergo
 Protrahor: haud turpi mihi mens obnoxia facto:
 Sed patris, immensi coeli cui regia paret,
 Jussa sequor, nec regna moror mortalia, quamvis

Haud

Haud equidem clara me regum e stirpe negarim. 995

Hæc tantum: ille autem admirans decus oris honesti,
Nunc hoc nunc illo sermone affatur, & omnem
Explorat: sed responso non amplius heros
Dignatur sævo turarum exercitus æstu.
Tandem illum dux, ut turbam compescat acerbam, 1000
Servari jubet, atque domo interiore recondit.

MARCI

CHAPMAN'S

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

7

MARCI HIERONYMI

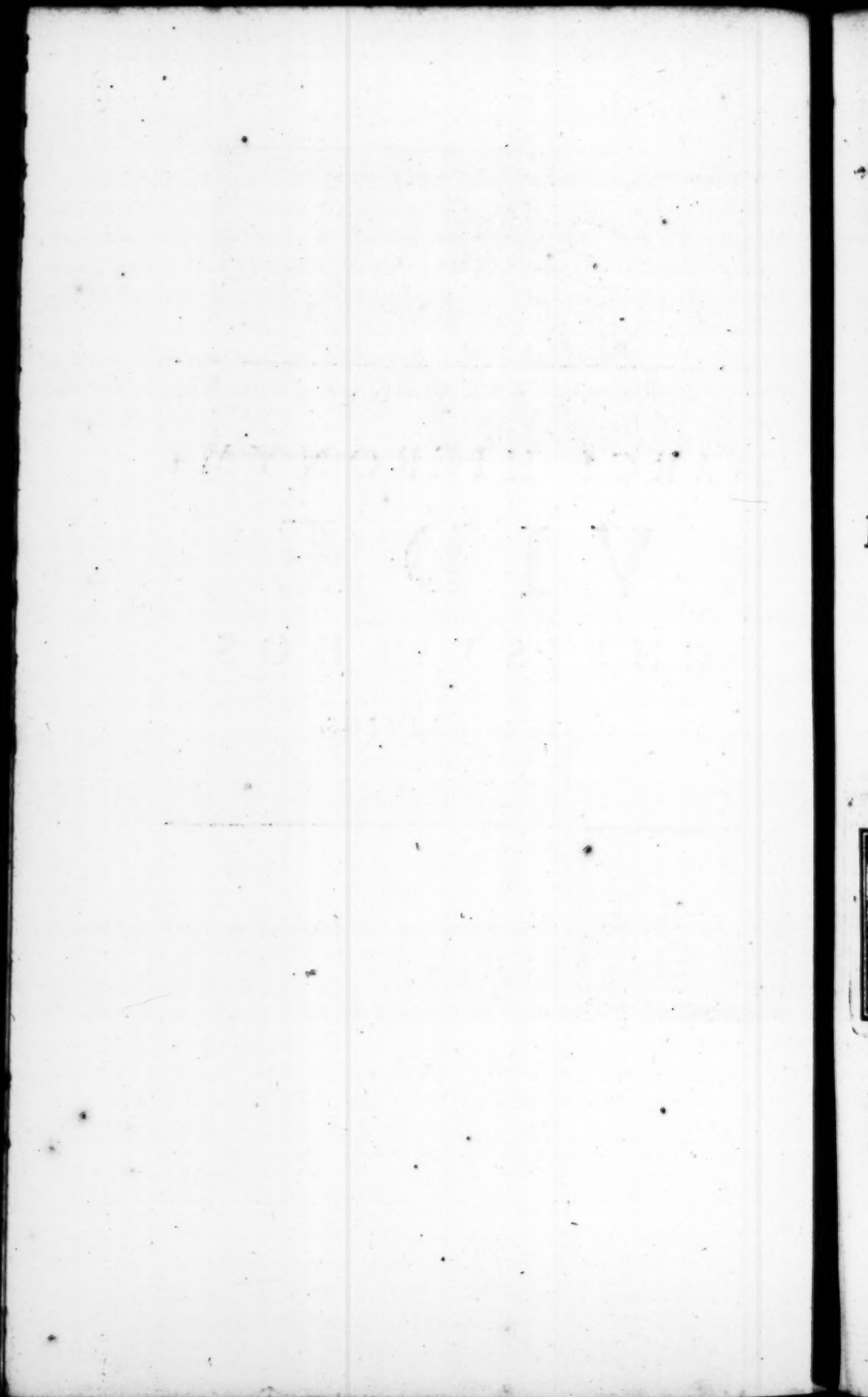
VIDÆ

CHRISTIADOS

LIBER TERTIUS.

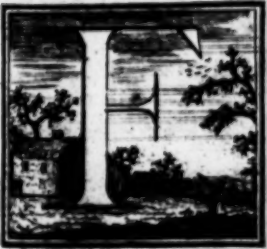

MARCI HIERONYMI
 VIDÆ
 CHRISTIADOS

LIBER TERTIUS.

AMA volans jam finitimas imple-
 verat urbes,
 Exceptum infidiis heroa dolisque
 fuorum:

Obscurus tamen, atque incerto au-
 ctore vagari

Rumor adhuc, necdum matris penetrarat ad aures,
 Cuncta licet nunquam illa animo secura timeret

N

Præ-

Præfago: nempe audierat, vatunque tremenda
Terrebant monita, pro libertate piorum
Natum sponte sua subiturum funus æcerbum.

Ast ubi Iosephus senior præsensit (ei olim
Alma parens fuerat superum concredita jussis) 10
Nazaren linquens Solymorum se intulit urbi.
Vix introgressus videt omnia fervere multo
Concursu populi sublustri nocte per umbras,
Mœniaque ingenti misceri tota tumultu.

Ecce! autem elapsus manibus telisque cohortis 15
Fidus Joannes pallenti tristior ore
Occurrit: sed vix amens agnovit amicum,
Dum trepidat, casusque animo ducis hæret acerbus.

Cui senior: heus siste gradum: quo te rapis? inquit:
Quo res nostra loco? sine te nunc vester ubi dux 20
Patre Deo satus? aut strepitus quis tantus in urbe?
Hei mihi! non fallunt pavidam præfagia matrem.

Sic ait: illum autem juvenis complexus, & hærens
Tantum fundebat lacrymas, gemitusque ciebat.
Tandem pauca refert: nostra heu! spes occidit omnis, 25
Atque absumpta salus: dux fœde carcere captus
Clauditur: invidia primores urbis in illum
Conspirant, poenasque graves cum sanguine poscunt.

Fidi

Fidi omnes petiere fugam terrore subacti.
 Mater ubi est? miseræne adeo jam nuntius aures 30
 Perculit? hic utinam tecum nunc afforet ipsa,
 Pontius aspiciens lacrymas gemitusque parentis
 Forsitan indigni casus miseresceret ultro:
 Ire tamen libet, ac pacem veniamque precari,
 Et populi invidiam atque odium crudele profari. 35

Sic memorans gressum Syriae rectoris ad aedes
 Tendit: ei senior comitem se jungit, & ambo
 Incedunt pariter tristes, ceu forte boves cum
 Agricola amisit pauper, quos hostis abegit
 Depopulatus agros, quæsitum protinus illos 40
 Longum iter ingreditur: natorum maximus olli
 It comes, hic illic sæpe ambo ignota per arva,
 Siquos forte suis similes videre vagari,
 Subsistunt flentes, atque avia questibus implent.
 Haud illi fecus: & jam ventum ad limina tecti, 45
 Quod regum quondam fuit antiquissima sedes,
 Cum res incolumi regno Judæa maneret,
 Sed tum Romulides oræ moderator habebat.
 Fervere cuncta vident strepitu, patresque sub ipso
 Vestibulo ante fores dissensu tendere magno: 50
 Jamque sacerdotes paulatim cedere ab aula

Romano velut infensos, ac dira minantes.

His animum arrecti paulum lenire dolorem
Incipiunt, rebusque aliquam sperare salutem;
Atque ita Joannes: mihi se nonnulla aperit spes: 55
Solve metum, atque virum pro nato affare, Deique
Diffimula sobolem, & causas innecte precandi.

His dictis, pariter succedunt ædibus ambo,
Atque ducem senior, qui re suspensus eadem
His super in medio procerum consulta rogabat, 60
Alloquitur genua amplexans, supplexque precatur:

Optime Romulidum, quem clari rector Olympi
Justitia voluit Syriam frenare superbam,
Parce piis, sævumque hominum compesce furorem:
Hinc ratio penitus sublata est: vi geritur res. 65
Ille ego sum genitor, quem primi gentis in unum
Conjurant omnes, & ficto crimine terrent:
Jamque tibi, ut scelere ante omnes immanior unus,
Traditus, immeritas quo pendat sanguine pœnas.
Illum autem virtus tantum & benefacta per orbem 70
His mersere malis sua, dum gens effera laudi
Invidet eximiæ, nec fert surgentis honorem.

Talibus orabat: largo simul imbree rigabant
Ora senis lacrymæ, placido quem Pontius ore

Accipit.

Accipit, atque ambos verbis solatur amicis, 75
Depositumque senem molli locat ipse sedili;
Atque hæc deinde refert: ut vos hic tempore adestis
Optati! nec enim forsan venisse pigebit.
Tu modo vera mihi scitanti ediffere pauca
Nunc pater haud veritus: fidei te credere fas est 80
Omne meæ: coelum & coeli vaga sidera testor,
Sollicito mihi cura tui est nunc maxima nati,
Quem tibi mente agito incolumem servare, furoremque,
Et rabiem, ut potui, compressi gentis iniquæ.
Fare age, (namq; mihi haud nunc primum venit ad aures)
Quæ fortuna viro, unde domo, quo sanguine cretus: 86
Ede tuum matrisque genus: non ille creatus
Stirpe humili, mihi si verum mens augurat: ut se
Incessu gerit! ut vultuque & corpore toto est
Humana major species! ut lumina honorum 90
Plena! ut regifici motus! verba inde notavi,
Nil mortale sonat: sensi illo in pectore numen:
Aut certe Deus ille, aut non mortalibus ortus.
Dicite vos: nam me scitantem avertitur ipse,
Et vix responso tacitus dignatur amicum, 95
Contemptorque illi est animus lucisque meique.
His dictis, senior paulisper substitit anceps,

Sene

Sene ultra tegeret quærenti, an proderet illi
 Et Divi genus, & verum sine fraude parentem,
 Cum breviter comes admotus sic fatur ad aurem: 100
 Regia progenies, Nymphæ dignate superbo
 Conjugio, quid adhuc hæres? absiste vereri:
 Omnia sublatis aperi jam nubibus ultro.

Pone metus, & rumpe moras: video omnia tuta.
 Dixerat: ille igitur missa formidine cœpit: 105

Dicam equidem: nec, dux, tibi magna arcana filebo:
 Sed, quando genus insedit cognoscere nostrum,
 Id primum, neque te suspensum ambage tenebo.
 Quamvis res inopes opera ad fabrilia versum
 Exercent, tamen est mihi regum a stirpe propago, 110
 Admotumque genus superis, clarique parentes.

Principio innumeræ pater Abras gentis, & auctor
 Maximus ille tuas non, ut reor, effugit aures,
 Qui generi legesque tulit moremque sacrorum.
 Isacon hic dedit: Isacides Jacobus ab illo, 115
 Bis senos qui mox procures genuit, quibus omnis
 Nostra domos in bis fenas gens secta tribusque est.
 Hos inter pietate olim quam major Iudas,
 Tam sese sobole egregia super extulit omnes,
 Judæamque suo dixit de nomine terram. 120

Hinc

Hinc (licet in medio series longissima patrum)
Davides ortus, regum pater, unde meorum
Per bis septem exit genus actum ab origine reges:
Verum longe aliud juveni genus: ille parentes
Quamvis mortales mortalibus editus oris 105
Dignatur, tamen est Divo coelestis origo,
Estque Deo genitorē fatus, gaudetque parente,
Cui mare velivolum, cui tellus paret & æther.
Illum autem aereas in luminis edidit auras
Nunquam mixta viro mulier, foetæque remansit 110
Virginitas, olim ut vates cecinere futurum:
Nam pater omnipotens foecunda desuper aura
Afflatam implevit: tumuit divinitus alvus.
Quod vero genitor vulgo sum creditus ipse,
Haud ita res, mihi que alma parens accredita tantum, 115
Quicum animi posset curas durumque laborem
Partiri, mox me, famæ niveoque pudori
Permetuens, eadem dignata est nomine veri
Conjugis immeritum, nec tali munere dignum.
Hæc erat (ut revocans rem cunctam ab origine pandam)
Judæas inter virgo pulcherrima nymphas 120
Centum optata procis (Mariam dixere) parentum
Unica progenies urbe edita Nazaræa.

Ipsa

Ipsa autem æterno præ virginitatis amore
 Oderat & thalamos, & se sacraverat aris. 145
 Anna tamen grandæva parens haud nescia vatum,
 Plenaque venturi e nata præviderat olim
 Egregiam factis sobolem regemque futurum,
 Qui populos magnos magna ditione teneret:
 Id coelo fixum esse, pios id prodere vates. 150
 Sæpe illam in somnis monuit vox missa per auras
 Jungere connubio natam, generosque vocare:
 Jamque erat apta viro, jam nubilus: hæcenus autem
 Distulerant superum monitis parere parentes,
 Cum media ecce! iterum sublimes luce per auras 155
 Vox audita: viro properate ô jungere natam:
 Nec generi longe optandi: de sanguine vestro
 Quærantur de more: omnis mora segnis abesto.
 Continuo parvam vulgatur fama per urbem.
 Tum consanguinei pulchræ spe conjugis omnes 160
 Conveniunt juvenes: complentur virginis ædes:
 Ipse etiam patri consanguinitate propinquus
 Accessi, quamvis ævi maturus, ut ipsi
 Æquævo natæ ob thalamos gratarer amico.
 Stabant innumeri forma atque ætatibus æquis 165
 Florentes, coelum cui munera tanta pararet

Incerti,

Incerti, & fortem sibi quisque optabat amicam:
 Dum spes ambiguæ, dum turba ignara futuri,
 In secreta domus omnes evasimus altæ
 Tecta, ubi Joachides numen placare solebat 170
 Virginis ore pater: fuit ara veterrima, nostræ
 Quam gentis primi posuere, metuque sacratam
 Tercentum totos atavi coluere per annos.
 Hanc humiles circum, & prostrati fundimur omnes
 Orantes pacem superos, superumque parentem, 175
 Det signum cœlo placidus quem poscat ab alto.
 In medio astabat lacrymans pulcherrima virgo
 Flavescentes effusa comas, demissaque largo
 Rorantes oculos fletu: pudor ora pererrans
 Cana rosis veluti miscebat lilia rubris. 180
 Qualis, virgineos ubi lavit in æquore vultus,
 Luna recens, stellis late comitantibus, orta
 Ingreditur gracili cœli per cœrula cornu,
 Talis erat virgo juvenum stipata corona
 Multa Deum verbis testata, Deique ministros 185
 Aligeros non sponte sua hæc ad munera flecti.
 Hortatur pavidam pater, & lacrymantia tergit
 Lumina iussa docens superum, simul oscula libat.

Ecce! autem, ut præsens aderat quoque; pronuba, coetu

O

In

In medio Anna parens subito correpta furore, 190
 Plena Deo tota (visu venerabile!) in æde
 Bacchatur, tollitque ingentem coelo ululatum
 Unum in me conversa oculos, me fertur in unum
 Nil minus hoc ducentem animo, nil tale verentem,
 Corripiensque manu, solus tu posceris, inquit: 195
 Annuit hoc uni superum tibi connubium rex.

Obstupuere omnes; nec tunc ex agmine tanto
 Exortem quisquam seniori invidit honorem.
 Ipse, ævi quod eram feris minus integer annis,
 Multa recusabam, multa huc venisse pigebat. 200
 Æquales aderant fidi, simul & renuentem
 Hortari, atque animum mihi blandis addere dictis.
 Cedo igitur victus, tandemque uxorius illam
 Accedo, & lacrymans lacrymantem ad limina duco.

Et jam nox aderat stellis fulgentibus apta 205
 Suffundens umbras mundo nigrantibus alis:
 Secretis thalamis pariter succedimus ambo.
 Flebat sponsa: solum lacrymis juxta omne madebat,
 Ac veluti, cum vere subest uberrimus humor
 Arboribus, lentæ vitis si forte cacumen 210
 Falce putans stirpem feriat male providus unca
 Agricola, immeritam & violarit vulnere matrem.

Ipse

Ipse aderam, & dictis solabar mitibus ægram
 Virginis haud cupidus primum decerpere florem,
 Cum sic longa trahens suspiria pectore ab imo est 215
 Orsa loqui: Non religio mihi vana suavit
 Et thalamos odisse, & virginitatis amorem
 Æternum colere: intus agit vis ætheris intus,
 Longævam responsa licet contraria matrem
 Sollicitent, vatumque minæ, sunt & mea contra 220
 Vatum jussa mihi, nulli succumbere labi,
 Nullis virgineam tedis summittere mentem.
 Ante retro primos properet revolutus ad ortus
 Jordanis, sistantque suos vaga sidera cursus.
 Hæc ait, inque genas stillantes undique honestæ 225
 Ex oculis simul incipiunt turgescere gemmæ.

Nec mora, deinde mihi insinuans quatit ima repente
 Ossa timor: genua ægra labant: nox plurima oborta
 Ante oculos: ter sum conatus pauca profari,
 Ter frustrata sono lingua est, nec verba sequuta. 230
 Tum quoque vox audita: toro thalamisque paratis
 Parce: tamen concessa tibi connubia serva.

Exurgo, atque oculos jamdudum in virgine fixus
 Horrenda, tali sum tandem voce loquutus:
 Quis mihi te, virgo, invito conjunxit Olympo? 235

Quis tantis (non hos equidem quæfivi hymenæos)
Immeritum implicuit monstribus? haud talia quondam
Prædixit puero genitor ludibria vates
Jam senior vates idem, templique sacerdos.
Ille quidem aut nullos thalamos, mihi nulla manere 240
Connubia, aut certe clarum fore me inde canebat.
Verum age, quæ menti surgat sententia pandam:

Quandoquidem superi mihi te junxere, sed iidem
Absterrent monstribus, licet, & mox usque licebit
Virgineum serves intacto corpore florem: 245
Haud tamen ipse ausim injussus dissolvere sacri
Connubii vincla ista: domo degemus eadem,
Ipse tibi ut genitor, mihi tu ceu filia semper;
Teque adeo casus jam nunc complector in omnes:
Hoc tua religio velit, hoc mea serior ætas. 250

Annuat his, aliaque domus in parte puella
Secubuit: mitto totam quæ monstra per illam
Sum passus, quam mira horrens insomnia noctem.

Jamque dies pulsus tenebris invecsta rubebat,
Et face Sol rosea nigras disjecerat umbras: 255
Corripio e stratis artus, sponsamque reviso.
Vix thalami impuleram bipatentis cardine portas,
Cum lux ecce! oculis ingens offusa repente;

Collucent summi radiis laquearia tecti,
Collucentque trabes, visumque ardere cubile. 160
Ipsa autem thalami in medio sedet aurea virgo
Attonitæ similis, nec enim me multa rogantem
Dignatur: nihil illa meo sermone movetur:
Tantum fixa oculos cœlo, palmasque tenebat
Aut stellæ similis, aut puniceæ auroræ. 165
O illa a solita quantum mutata figura!
Quantus honos oculis, quantus decor additus ori!
Haud aliter, quam cum simulacrum excidit acernum
Artificis manus e silvis in sede locandum
Sacrata, quod plebs dehinc supplex omnis adoret; 170
Si, postquam effigiem poliens trunco extudit arte,
Extremum superimposito decus induat auro.
Immotam penitus circundat lucida nubes
Solis inardescens radiis, stellæque videntur
Lucentes capiti circum aurea tempora pasci, 175
Sub pedibusque Deæ lumen dare candida Luna.
Pertimui, & mira stupefactus imagine rerum
Talia voce dabam: pater his ô me exue monstribus
Omnipotens: non hæc, superi, sine numine vestro:
Vestra hæc portenta agnosco, manifesta que signa: 180
Aspirate animo placidi, dubiumque monete

Quid

Quid sequar, aut quænam vobis sententia constet.

Tantum effatus eram: tandem pulcherrima virgo

Ad sese redit, abrupto velut excita somno

* Suspirans, lacrymisque sinus humectat obortis. 287

Accedo, atque rogo nova per connubia supplex,

Atque illum æternæ per virginitatis amorem,

Unum quem niveo colit intemerata pudore,

Admittat socium curarum, & magna recludat

Rerum arcana, nihil metuens, mihi que omnia credat.

Illa solo vultum atque oculos dejecta nitentes, 291

Rore velut demissa caput rosa matutino,

Cunctatur: demum incipiens sic ora resolvit:

Dicam equidem, pater: haud patiar te nostra latere

Gaudia: sed quæ nunc, aut unde exordia sumam? 295

Nam quis narranti rerum miracula credat

Tantarum? per ego has lacrymas, quas excutit ingens

Lætitia, obtestor, quæ fabor, pectore condas,

Ne prius incipiant in vanum serpere vulgus,

Quam Deus ipse aliis vulgaverit omnia signis. 300

Jam monitrix operum stellas aurora fugarat,

Et Sol pallentes lustrabat lampade terras:

Ipsa revolvebam vatum monumenta priorum

Dicta animo reCOLENS; sed præ tunc omnibus unum

Forte

Forte mihi ante oculos (neque enim sine numine certo
Oblatum reor) immotum fixumve manebat, 306
Quod cuncti pariter super omnia prædixere
Affore, concubitu nullo cum regia virgo
Impatiens exorsque viri (mirabile dictu!)
Coelicolum regem sub luminis ederet auras, 310
Cujus in adventu lætentur cuncta per orbem
Protinus, & toto furgat gens aurea mundo.
Illam felicem tacite mecum ipsa vocabam,
Quam pater omnipotens tanto cumulare honor :
Jamque Dei matrem venerabar mente futuram, 315
Infantique Deo, si forte his ille diebus,
His si forte oris nascatur, dona parabam.

Talia dum mecum eventus ignara voluto,
Ecce! mihi nova lux oculis oblata repente:
Suspicio: liquidas sine nube remetior auras: 320
(Mira loquar) video medium discedere cœlum,
Pennatasque acies populos felicitis Olympi
Exultare polo, superumque applaudere regi.
Non obstant clausi postes, non pariete tectum
Marmoreo circumseptum: video ignea cœli 325
Sidera, fidereosque globos superum aurea tecta.
Tum mihi sę puer ante oculos allapsus Olympo

Ora

Ora Deo propior radiantibus obtulit alis,
 Et placidus tendens candentia lilia dextra
 Me sic affari, lætasque expromere voces : 330
 O una ante alias coelo acceptissima matres !
 Magnus adest tibi præsentī regnator Olympi
 Numine : tu nuribus felix magis omnibus una.

Hic mihi vix paucis auditis talibus ingens
 Miranti gelidos subito tremor alligat artus. 335
 Tum sic ille animum divino pignore firmat :
 Parce metu, virgo ; placuisti ex omnibus una
 Coelituum regi, faciat quam prole parentem ;
 Et jam concipies puerum gravis : ille erit ingens,
 Progeniemque patris summi secula omnia dicent : 340
 Et quoniam multis olim feret ipse salutem,
 Servabitque pios, patrio dic nomine JESUM,
 Sedibus infernis jam nunc lacrymabile nomen !
 Supra homines, supra aspicias se tollere & ipsos
 Coelicolas fama insignem ac præstantibus ausis. 345
 Nam pater omnipotens atavorum in sceptrā reponet
 Pristina regnantem late, regumque sedebit
 In folio, neque enim metas, neque tempora regni
 Accipiet : toto æternum dominabitur orbe.

Dixerat : ipsa autem paulatim abeunte timore 350

Sub-

Subjicio: sed qua vero ratione, quod inquis,
Conferri poterit? nam mens mihi denique fixa
Atque immota manet nunquam violare pudorem
Virgineum, semperque virum commercia fugi.

His ego finieram paucis, his ille sequutus: 355

Te superum pater afflabit coelestibus auris
Desuper, afflatu quo solo plena sine ullo
Concubitu, exacto gravis edes tempore partum.
Atque ideo, quem foeta dabis, Deus ille feretur
Æterno genitore satus, qui temperat orbem. 360
Quæ ne vana putes, scis, quæ tibi sanguine juncta est,
Elisabe sobolis ut degerit hactenus exors,
Ut sterili seclis jamdudum effoeta senectus
Spem cunctam abstulerit partus, prolisque creandæ,
Plena viro pariet tamen illa, & tempore Luna 365
Perfecto gravidæ jam sextum circuit orbem.
Cuncta potest etenim, qui me tibi mittit ab alto
Æthere fiderei rex idem, atque auctor Olympi.

Hæc ait, & paribus se in coelum proripit alis,
Quem supera aspiciens tali sum voce sequuta: 370
Quisquis es, ô coeli juvenum pulcherrime præpes,
Obsequor, ac votis, quod rex jubet, omnibus opto:
Interea nubes maculoso discolor auro

Demissa ad terram croceis me amplectitur alis :
 Diffulgent intus radiique, ignique coruscæ 375
 Scintillant veluti squamæ vario ordine circum :
 Squamæque stellæque auri fulgore micantes,
 Adverso quales imitatur Sole colores,
 Cum picturato cœlum distinxit amictu
 Nubicolor liquidis effusis imbribus arcus. 380
 Hanc simul omnipotens genitor perflavit ab alto,
 Continuo ruit ecce! voluta liquentibus astris
 Aura potens, quaque illa venit, procul undique circum
 Scintillæ absiliunt radiis vibrantibus aureæ.
 Turbine corripior rapido, visque illa per omnes 385
 Aurai vis omnipotens mihi diditur artus,
 Æthereusque vigor toto se corpore miscet,
 Visaque prædulci mihi corda liquefcere amore.
 Qualis secreto naturæ fœdere tellus
 Concipit, & vario clam fœtu plena gravescit, 390
 Matris ubi in gremium descendit plurimus æther,
 Auraque fœcundos afflavit verna tepores.

His actis clarum sonuere per æthera coetus
 Aligeri cantu vario, plansumque dedere.
 Hinc tonitru ingenti tremuerunt ardua Olympi, 395
 Crebraque per cœlum hic illic rima ignea fulsit.

Talia

Talia narrabat virgo: simul ora rigabat
Lætitia illacrymans: tum tendo ad sidera palmas
Multa orans animi ambiguus; nec credere quibam
(Mens adeo mihi læva fuit) tam mira ferenti, 400
Quandoquidem juvenes plerumque innectere fraudes
Virginiibus soliti incautis, & fallere furto
Ah! faciles dictis aurem præbere puellas.
Quinetiam hanc volui (scelus!) olim linquere demens:
Verum eadem in fomnis pueri redeuntis imago 405
Visa mihi, vultusque habitusque simillimus illi,
Ipsa sibi modo quem memorabat sponfa loquutum.
Nudus erat roseos humeros: tantum aurea lævo
Pendebat demissa chlamys, quam fibula subter
Ilia tergemino mordebat rasilis auro, 410
Rubraque compactis pendebant cingula bullis:
Molles a tergo tractim succrescere plumæ,
Ac sensim geminas humeris assurgere in alas:
Tum furas gemmis inclusit, cætera nudus.
Oris multus honos, gratique in corpore motus 415
Haud nostri puerum generis testantur adesse,
Sed coeli sobolem, atque aulæ stellantis alumnum:
Nec minus ipsa etiam mira spectabilis arte
Vestis erat baccis superas illusa per oras:

Textile Mæandro duplici infra circuit aurum 429
 Admirabile opus: tres hic impune per ignes
 Læti ibant pueri intexti, pariterque canebant
 Coelicolum regi converſi ad fidera laudes.
 Cernere erat mediis acres fornacibus ignes
 Parcere corporibus, longeque abſiſtere flammas. 435
 Mirabar tacitus, cum ſic pulcherrimus ore
 Affatur trepidum juvenis: fate ſanguine regum,
 Quod tantum irrepiſit menti ſcelus? omnia non te
 Signa movent haud hæc fieri ſine numine certo?
 Ne dubita, nam vera canit ſanctiſſima virgo. 439
 Jam nunc congreſſus nunquam perpeſſa viriles
 Concepit, gravis ætherea divinitus aura:
 Nam pater omnipotens coeleſti afflavit ab arce,
 Atque uterum implevit dilapſum numen ab aſtris:
 Caſta fides nobis colitur: deſiſte vereri. 435
 Hæc vates olim veſtri cecinere futura,
 Cuncta ſed obſcura implicuere ambage tegentes:
 Namque hæc illa quidem cœli in penetralibus altis
 Porta ingens clauſa æternum, nec pervia grefſu
 Ulli hominum: tantum omnipotens Deus ipſe per illam
 Itque reditque viam, nec clauſtra immota reſignat. 441
 Hanc tibi commendat ſummi regnator Olympi

Con-

Conjugio adjungens stabili, sed conjugis usum
Effuge: securum tecum sponsa exigit ævum,
Quamvis tuta Deo jam nunc sit præfide virgo.

445

Sic fatus subito in tenues evanuit auras,
Pernici liquida arva fuga per nubila carpens,
Et simul incussit mihi blandum in pectus amorem.
Utque rigor ferri rutilo lentescit in igne,
Sic mihi cor rapido sensu mollescere motu.

450

Consurgo, & veniam conversus ad æthera posco;
Meque ipsum incuso amens, & lux reddita menti,
Inque dies magis atque magis coeli alta patefcunt
Confilia, antiquis quæ vatibus omnia quondam
Obscuris vera involvens Deus ostendebat.

455

Hæc virgo est rubus ille, procul quem in monte videbat
Ardentem vates igni crepitante cremari
Corniger, attactu cum nullo innoxia flamma
Lamberet, & frondes illæfæ in stirpe virerent.

Hæc eadem niveæ quondam impenetrabile lanæ

460

Nimbis vellus erat, cum late cuncta maderent
Imbribus effusis circum, tellusque nataret
Humida, ni veterum vana est prudentia vatum.

Hæc mecum, & toto penitus nox pectore abacta est:

Haud mora, prodigiis tantis facit ipsa fidem res.

465

Jam

Jam diffusa canit Galilæa per oppida fama
 Inventam (portentum ingens!) in montibus altis
 Nuper anum, quæ suprema jam affecta senecta
 Plena viro attulerit sobolis spem, cum tamen acta
 Infoecunda illi fuerit sterilisque juventa. 470

Tum mihi sponsa: puer coeli demissus ab oris
 Hoc, inquit, mihi prædixit (nam cuncta recordor)
 Hæc anus est, hæc Elisabe mihi sanguine juncta,
 Cui sextum Luna gravidæ jam circuit orbem. 474

Nec plura: extemplo placet ire, & stirpe propinquam
 Visere anum, gradimurque ambo super alta locorum,
 Tectaue Zacchariæ petimus procul ardua vatis.

Vix primum attigeram limen (mirabile dictu!)
 Occurrit tremebunda anus, intrantique puellæ
 Optatos dedit amplexus: Deus amplexantem 480
 Invasit, subitusque sub ossa repente cucurrit
 Ima calor, talesque dedit venerata loquelas:

Longe una ante alias tu fortunata parentes
 Tuque uterique tui, virgo sanctissima, pondus:
 Unde repente mihi tanta indulgentia coeli? 485
 Unde hæc affulsit feræ tam clara senectæ
 Tempestas? fas ecce! Dei vidisse parentem,
 Et coram affari lectam de millibus unam

Dignan-

Dignantem has sedes, meaue ultro in tecta profectam.
Nam mihi (vix primum attigeras hæc limina) pectus 490
Emicuit, saliensque utero signum edidit infans.

Felix diva parens superum gratissima regi,
Sincera spectata fide, quæ credere veris,
Dum tua nondum animo præfagis gaudia, dictis
Haud verita es: promissa manent pueri alitis ecce! 495
Certa tibi: jam nunc ades, orbisque aspice casus
O coeli regina, hominum miserata labores.

Dixerat: at teneri qualis rosa plena pudoris,
Haud animis elata tumentibus aurea virgo
Coelicolum regi laudes lætata canebat: 500
Quod se tam prope fidereo aspexisset Olympo
Indignam bonus, atque humilem, nil tale merentem,
Exultansque suos sibi vaticinatur honores
Promissos atavis priscisque parentibus olim.

Ex illo quanta immensum portenta per orbem 505
Terruerint hominum mentes, præfagaue signa,
Limina dum vitæ omnipotens attingeret infans,
Longa renarrare est mora. Jam tunc Caspia regna
Responsis vatum horrebant: jam Nilus & omnis
Ægyptus trepidare, omnes orientis & urbes. 510
Vestri etiam audierant (si vera est fama) per oras

Au-

Aufonias jamjam venturum lucis ad auras
Invictum regem, cui passim cederet orbis
Regnandus, qui se patria virtute potentem
Seque suumque genus sublimi inferret Olympo. 515

His tandem certus signis ego numinis instar
Plenam utero supplex sponsam venerabar, & ultro
Parebam: victum gravidæ, & divina ferebat
Pocula de cœlo volucer puer: illum ego sæpe
Intrantem thalamum manifesto in lumine vidi. 520

Jamque optanti animo divini tempora partus
Expectabam ardens, sed spem mora iniqua trahebat,
Et sæpe hæc cupido repetebam pectore mecum:
Si modo, si mihi coelestis se ostendere coram
Non fugiat puer ante obitus, quando omnia de se 525
Rettulit ipsa mihi virgo pulcherrima vera.
Purpureos flores metite, & candentia plena
Lilia ferte manu, venienti ad limina lucis
Dona parate Deo, puerumque invisite regem.
O! mihi si quoque tam longe suprema senectæ 530
Pars maneat, quantum valeam tua cernere facta,
Sancte puer, cum sublata formidine mundum
Pacabis, patrioque Deus regnabis Olympo:
Tum pax alma colet terras, pietasque fidesque,

Quæ-

Quæque labat nunc, relligio, atque resurgere ubique 335

Justitiam in melius versus mirabitur orbis.

Tum ferus in falces curvas conflabitur ensis,

Aureaque incipient mundo succedere secla.

Sic ego sæpe moras mecum lenire solebam,

Et magis usque animo mihi spes accensa vigebat. 340

Forte recognoscens populos numerare jubebat

Augustus Cæsar, rerum cui summa potestas.

Ipse igitur veteris repetebam mœnia Bethles,

Unde genus duco, quo me quoque civibus urbis

Infererem, nomenque meum nomenque meorum: 345

Sponsa sequebatur Nazaræ ab sede profecta.

Vix patriæ intratam muros & rara domorum

Tecta, soporiferis cum nox coelum abstulit umbris.

Est fedes deserta humilem ingredientibus urbem

Horrenti culmoque & carice tecta palustri, 350

Agricolis olim statio gratissima, siquos

Rure procul patrio nox deprendisset in urbe:

Namque aliis procul a tectis summoti recedit,

Huc igitur fessi pariter succedimus ambo

Seu casu, seu sic rector sortitus Olympi, 355

Ut potius reor, & potius fas credere duco.

Natum etenim non solum extrema per omnia vitam

Q

Du-

Ducere, & in terris indignos volvere casus;
 Verum etiam tecto voluit sub paupere eundem
 Nasci, humilique domo miserabilem & omnium egenum.
 Principio in stabulis pandum ad præsepia sisto 561
 Quadrupedem, auxiliumque viæ onerumque levamen,
 Quem juxta in stipulis sese locat inclitya virgo:
 Quippe alia interior domus ulla haud parte vacabat.
 Bos erat a læva tepidum flans ore vaporem, 565
 Quem pauper campis luce exercebat arator
 Pauca soli curvo suspendens jugera aratro;
 Nec fera nisi nocte domum repetebat ab agro
 Conducto, vitam ut posset tolerare labore
 Ipse suo, atque famem parvis avertere natis. 570

Et jam nox medium spatium confecerat horis,
 Cum mihi, qui saxo hærebam jam lumina victus,
 Somnus abit, neque enimmersum tunc me altus habebat.
 Ecce! oculos fulgore novo lux occupat ingens:
 Diffulgent intus late magalia, quæque 575
 Stramina tetra modo horrebant, nunc aurea cernas.
 Exurgo: aspicio juxta præsepia nudum
 Infantem radiis illustrem, ac luce coruscum,
 Quem virgo tenerum in duris modo pauper avenis
 Ediderat nullo nixu, nullo ægra dolore. 580

Ad-

Aftabant taciti bos hinc, hinc tardus aſellus,
 Pabulaque obliti pariter capita alta tenebant.
 Ipſa etiam radiis fulgebat mater utroque
 Poplite ſubſidens, oculos demiffa nirentes,
 Ah! nudum lacrymis parvum ſpectabat obortis, 185
 Tendebatque manus ſuffuſo lumine junctas.
 Aſtrorum qualis facies rorantibus umbris
 Poſt imbrem, ſiccis Boreas ubi frigidus alis
 Ingruit, ac cœlum populans cava nubila differt,
 Talis virgineo ſpecies acceſſerat ori. 190
 Quid facerem? partem ſubjeci ambobus amictus
 Ipſe mei, atque olidæ ſubſtravi terga bidentis
 Pro picturatis cunis, pro murice & atro:
 Cætera pauperies noxque intempèſta vetabat.
 Necdum clara dies interſo diluxerat orbi, 195
 Jam conferto aderant paſtores agmine, & antri
 Floribus ac variis atxerunt limina ſertis
 Ruſtica multifori fundentes ſibila cænna:
 Ut ſtabula ingreſſi, ad præſepia lumina vertunt
 Summiſſi, terramque petunt, & numen adorant. 200
 Mirabar mecum tacitus, fâma unde per agros
 Hæc ſubito exiſſet, deque ipſis quærere cœpi.
 Unus quærentem ſic eſt affarier orſus:

Pastores sumus: in vicinis saltibus omnes
 Pascimus: insomnem ut nobis mos ducere noctis 605
 Haud partem exiguam, atque gregem fervare coactum,
 Nocte fere media vigilantibus astitit ingens
 Lux cunctis supra caput, attonitisque pavore
 Ingenti talis vox est audita per auras:
 Ne trepidate, viri, vobis nova gaudia porto: 610
 Ille piis toties promissus vatibus olim
 Finibus his hodie natus Deus: eximet ille
 E tenebris hominum genus, atque in pristina reddet.
 Illum vicina fas vobis cernere in urbe
 Effultum stipula, atque humile ad præsepe jacentem. 615
 His moniti vicinam oculos torquemus ad urbem.

Ecce! autem volucer pictis exercitus alis
 Coelestes supra pueri toto æthere visi
 Nubibus impositi liquidas equitare per oras,
 Et mirum in morem celeri proludere coetu; 620
 Atque ubi ter coelum ternis toto agmine versi
 Lustravere choris, ter lustravere choreis,
 Concentu petiere polum: longe ardua Olympi
 Responfant: lætis dissiulat plausibus æther.

Talia narrabant, nec sese explere corusci 625
 Infantis facie poterant, fixique manebant

Hæ-

Hærentes oculis, hærentes pectore toto.
Fulgebat puer ore, oculis, ac corpore ab omni
Divino longe circum loca lumine complens:
Qualis puniceo se pandens ore, rosarum 630
Cum primum dias flos visit luminis oras,
Aut ubi sole novo roseis orientis in oris
Enituit verni species patefacta diei.

Nos vero interea, quanquam indubitabile numen
Novimus, atque Deum nec opis, nec lactis egentem, 635
Parvum alimus tamen, ut mortali femine cretum,
Ubera ficcantem matris, tenerumque fovemus,
Invalidumque artus: mortalem quippe creatus
Mortali matris traxit de corpore partem.
Atque ideo, ut veterum mos est antiquus avorum, 640
Imprimimus generis signum, Samiaque putamus
Exiguam testa pellem genitalia circum,
Addimus & nomen, memoresque vocamus IESUM,
Ut quondam admonuit puer actus ab æthere præpes.
Idem etiam, quod sit regum de stirpe sacerdos, 645
Gentibus est Graio dictus de nomine CHRISTUS.
Quinetiam, quamvis nullo intemerata remansit
Concubitu mater, tamen intra testâ morata est
Usque quater denos dum Solis cerneret ortus.

Tunc

Tum demum sacram Solymorum advenimus urbem
 Cum puero, quo se lustraret regia virgo, 651
 Torquatasque aræ attulimus de more columbas.
 Stabat sacra ferens altaria ad ipsa sacerdos
 Succinctus lino albenti capitique bicorni
 Tegmine pervigilem adservans penetralibus ignem. 655
 Hunc circum ante aram natorum intonsa corona
 Fundebant pateris vituli, ut tunc forte, cruorem,
 Quem pater, ut fontis populi commissa piaret,
 Macerat superum regi, veniamque precatus
 Suppliciter solitos aris adolebat odores. 660
 Circumfusi aderant primores gentis, & omnes
 Tempora tangebant dextris vittata juveni.
 Jamque levi fufum delibans ille cruorem
 Terque quaterque sacram digito irroraverat aram,
 Aræq; impositam flammam, & septem ordine lychnos, 665
 Linteaque ampla, quibus sacrorum arcana teguntur.

Et jam finis erat sacris, fessusque sacerdos
 Cum natis dapibus sese accingebat opimis
 Tunc humili gressu virgo procedit ad aram
 Infantem lava gestans, dextraque volucres. 670
 Quid memorem, quæ signa polo pater edidit alto
 Testatus veram sobolem? quantum ipse sacerdos

Hor-

Horruerit pueri aspectu? quam mira repente
Ignibus insolitis lux circumfulserit aram?
Ter thura accensos venerans coniecit in ignes, 675
Ter subjecta tholo subito ingens flamma reluxit:
Ille tamen collo, patrio de more, volucres
Immolat intorto, atque effundens rite cruorem,
Porricit & plumas, & aperti gutturis exta,
Solis ab occasu nitidos conversus ad ortus, 680
Diffringitque alas: tum sacros fuggerit ignes
Visceribus: grato vapor it super æthera fumo,
Araque Panchæos flagrans exhalat odores.

Ecce! hominum subito turbantur pectora casu:
Nomen avi Simeon referens erat oblitus annis, 685
Quo nemo tota urbe fuit servantior æqui:
Huic, ut erat longe venturi præscius, olim
Æthereæ vis omnipotens promiserat auræ
Visurum sese ante Deum, auctoremque salutis
Expectatum orbi, quam lucis linqueret auras. 690
Jamque erat hunc vitæ pertæsum, ægerque senectæ
Optabat duros letho finire labores:
Sed spes illa animo cupido usque infixæ manebat.
Ergo ubi adesse Deum præsensit numine plenus,
Qualis, ubi gressum per agros comitatus herilem, 695
Forte

Forte canis leporem vi longe sensit odora,
Continuo intenditque aures, atque aera captat
Naribus, & coeptum rumpens iter avius errat;
Atque oculis incerta feræ vestigia lustrans
Nunc hos, nunc illos cursus fert atque recursus 706
Incertus: longe latratibus arva resulant:
Talis erat senis in templo exultantis imago.

Tum puerum tremulis correptum amplectitur ulnis,
Atque arcte premit: hinc lacrymis ita fatur obortis:
Maeste, infans, virtute, Dei indubitata propago, 709
Mundi opifer, qui nostra venis, veterumque parentum
Sponte admissa tui largo lavere amne cruoris,
Et liquidas aperire vias ad fidera coeli:
Exoptatus ades; nec me tua maxima fallunt,
Summe pater, promissa: mori me denique fas est. 710
Nunc ô me nunc ad requiem finemque laborum
Corporis exutum vinclis dimittis, ut olim
Pollicitus: jam viderunt mea lumina, quem tu
Auxilium mundo misisti, ut gentibus esset
In tenebris lux, Isacidos nova gloria prolis. 713
His dictis, matrem versus mox fatur ad ipsam:
O cui te forma assimilem? cui laudibus æquem?
Quasve tibi referam grates, quæ sola salutem

Felici

Felici peperisti utero mortalibus ægris?

Quanquam etiam exitio multis hunc adfore partum, 710

Et tempus fore prædico, illætabile tempus!

Cum tibi cor gelidum gladius penetrabit acutus

Ah! miseræ, & magno virgo dotabere luctu,

Mutataque fluet Jordanis decolor unda.

Tum ferus, segnisque dies nascetur, & ægre 725

Lutea vix terris ostendet pallidus ora;

Atque gravi tellus optabit mole relinqui

Ipsa sua, & rupto per inania foedere labi.

Hæc ubi, confestim veluti cedentia somno

Lumina demisit, placidaque ibi morte quievit. 730

Obstupere alii, sed nos, queis cætera nota,

Terremur magis, inque vicem disquirimus ambo

Solliciti quosnam matri denunciaret enses,

Aut quibus exitio tantum puer ipse futurus.

Haud longum fuit in medio dehinc tempus: utrumque

Exitus edocuit, dædæque ambage resolvit, 736

Ni nobis majora etiam nunc vulnera restant,

Atque alia ex aliis semper graviora parantur.

Illis extremo quippe ex oriente diebus

Tres adeo magni reges ditione profecti 740

Huc sese intulerant puero dona ampla ferentes,

R

Au-

Aurumque & thuris glebas stactæque liquorem.

His vis astrorum ac ratio volventis Olympi

Monstrarat regem nostris in finibus ortum,

Cui coeli terræque paterent debita sceptrâ :

745

Sancti igitur partus studio huc venere videndi.

Stella facem ducens venientibus usque coruscant

Duxerat, atque viam signabat lumine largo,

Ceu quondam patribus deserta per avia nostris

In patriam tandem Pharia redeuntibus ora

750

Præcurrens monstrabat iter nocte ignea lampas

Desuper, & mirum spargebat lucida lumen.

Jamque urbem ingressi sedes adiere tyranni

Herodis, causamque viæ docuere, rati olli

Hanc sobolem, quod erat rex his in finibus, ortam. 755

Obstupuit simul, atque animo perterritus ille est :

Nec mora, permetuens sibi ne succederet hæres

Quæsitus puer in regnis externis avitis,

Indigenas vates jubet intra moenia cogi

Regia, scitarique omnes tempusque locumque

760

Nascentis pueri, patriamque domumque requirit.

Illi autem Bethlen veterum monumenta minari

Cuncta docent, dux unde ortus se tolleret olim

Fama ingens, claris ingens super æthera factis.

Tum

Tum magis atque magis curarum fluctuat æstu, 765
 Sollicitamque gerit cassâ formidine mentem.
 Tandem his affatus reges dimittit Eoos :

Quæ vos causâ, viri, nostris nunc applicat oris,
 Hæc eadem longe spe nos suspendit aventes
 Cernere promissos pueri tot vatibus ortus. 770
 Haud procul hinc saxo Bethle fundata vetusto
 Urbs colitur nostris : natum illuc quærite regem ;
 Mox jubeo, inventum nobis qui nunciet, inde
 Mittite, nostro etiam puer accumuletur honore.
 Sic ait, & falso simulat nova gaudia vultu : 775
 Verum longe aliud male amico pectore agebat :
 Demens ! qui coeli regem, cui sidera parent,
 Crederet in terris mortalia regna morari.

Ergo iter instaurant conspecto fidere læti :
 Jamque propinquabant, magna stipante caterva, 780
 Cum subito supra tectum ingens substitit astrum
 Irradians, largoque mapalia lumine complens.
 Quales, cum belli motus, aut funera regum
 Portendunt, crinem irato sparfere minacem
 Æthere, ni diri rubeant lugubre Cometæ. 785

Tres adeo angusti subter fastigia tecti
 Pauper ego excepi reges in rebus egenis.

Vidi illos auro illustres, ostroque decoros
Ante pedes pueri sese demittere pronos
Suppliciter, genibusque piæ procumbere matris; 790
Dum sua quisque facit fortiti ex ordine dona.
Barbarici ante fores expectabant comitatus
Interea, Tyrioque instratus murice terga
Stans sonipes teres exercebat dentibus aurum.

His dehinc perfectis abeunt, lætique sequuntur, 795
Quod longo irradians aperitur tramite fidus:
Sed non inde via moniti referuntur eadem
Regia linquentes a læva moenia longe,
Rursus Idumæi sedem ne regis adirent.

Ille autem, ut sese delusum denique sensit, 800
Accensus furiis suspectam misit ad urbem
Mille viros ferro instructos, qui moenia furto
Per noctem ingressi teneros, quicumque reperti,
Infantes matrum jugularent ubere raptos,
Quo numero in tanto caderet quoque regius hæres. 805
Ipse sed in somnis visus sum voce moneri
Præcipitem celerare fugam, loca relinquere nota:
Surge age, rumpe moras, puerum tecum arripe, matremque,
Et septemgemini cursu pete flumina Nili,
Hinc terram cole, quæ procul his haud diffidet oris, 810
Nec

Nec refer inde pedem, nisi te prius ipse vocaro;

Rex etenim lethum infanti molitur acerbum.

Consurgo, & plenus monitis matri omnia pando.

Vidisses visu exanguem, exanimemque puellam

Huc illuc trepidare fuga, & vix fidere nocti. 815

Jam tum illi pectus gladius trajecit acutus

Ah! miseræ, ingenti labefactaque corda dolore.

Cedimus, & taciti malefidam linquimus urbem

Per noctem, ac propero petimus nemora avia gressu.

Et jam palmosæ saltus atque ardua Idumes 820

Prætervectus eram, veteris jam moenia Elusæ,

Quaque Asiam Libycis disjungit finibus omnem

Mapsa ferax oleæ: ingredior pluviae inscia regna

Regna Phari, quibus est coeli vis cognita primum,

Astraque Lunaique globus, Solisque meatus. 825

Ignotos passim montes, ignota saluto

Flumina, turrigerasque legens prætervehor urbes.

Jamque papyriferi ripis Anthedonis ibam.

Auræ omnes terrent pavidos, capitique timentes

Tam caro: at puero blandiri murmure sylvæ 830

Lauricomæ, & ramis capita accurvare reflexis,

Aurarumque leves animæ indulgere susurro.

Ipsæ etiam nobis cautes, ipsique videntur

Ver-

Verticibus leviter motis alladere montes,
Signaque lætitiæ dare stagna loquacia circum. 831
Audires blandum fessas erroribus undas
Perstrepere, & molli lapsu per saxa sonare
Humida saxa super nitido viridantia musco.
Præcipue ripis volucres, & fluminis alveo
Affueta liquidis mulcebant vocibus auras, 840
Et jactu alarum resonabant corpora plausa.
Sese etiam omnifero gremio venientibus offert
Læta Dei aspectu tellus: flant gramina odorem
Cuncta suum, & mollem prætexit amaracus umbram.
Nec vero incerta latebrosus origine Nilus 845
Non manifesta dedit salienti flumine signa
Adventante deo, lætis se sustulit undis
Stagna arcana ciens, fundoque apparuit imo.
Ad bivas nobis fauces, flexusque viarum
Increpitans clypeo, fulgentique ense per auras 850
Ocius usque aderat coelo pulcherrimus ales,
Et monstrabat iter sibi per divortia nota,
Ne recta regione viæ deprenderet hostis.
Cœruleis huic terga notis suffusa rubebant,
Multum illi affimilis, qui me connubia quondam 855
Solventem increpuit, tenebrasque a mente fugavit.

Supra

Supra nos alii pendentes aere pennis
Ibant, & noctis resupini infantis ab ore
Humorem arcebant lentum, plumaque tegebant.

Jamque ego perplexum per iter prope fida tenebam

Arva legens sistris bacchata sonantibus, & jam 261

Tutus erat longe nostris a finibus infans;

Attamen Ægypti penetro interiora, nec ulla

Fida satis tellus mihi visa, aut regis iniqui

Sat sceptris divisa: animo timeo omnia tuta. 265

Nec placet Hermopolis, nec centum pervia portis

Visa satis Thebe tanto procul esse periclo.

Nos igitur regum turritis clara sepulchris

Accepit Memphis: hac demum sede quievi

Paupere sub tecto veteris securus amici. 270

Jam vero Pelusiacas vulgata per oras

Fama Palæstinum subito serit undique regem

Florentem teneris orbasse nepotibus urbem,

Quos frustra infantes passim ferro impius hausit

Dulcia linquentes vagitu lumina vitæ. 275

Palluit, applicuitque sinu perterrita mater

Infantem, atque animum sceleris perstrinxit imago.

Quos ibi tum gentis fletus, qualive per urbem

Funestam credis matres errasse ululatu!

Sari-

Sanguine diluta est tellus, cava tecta nataunt. 886

Non, si forte olim incautis pastoribus orta

Ingruerit subito tempestas omnibus arvis,

Omnibus & filvis, tot fusi grandine dira

Speſtentur per humum afflictiſ cum matribus agni,

Corpora quot paſſim puerorum abjecta jacebant 887

Per fora, perque vias urbis: ſic denique multis

Exitio fuit, ut vates prædixerat, infans.

Nunc etiam lugent orbæ ſua pignora matres:

Non tamen ille diu ſcelere eſt lætatus ab illo:

Nam membra immundo correptus tabida morbo 890

Illaudatam animam parvo poſt tempore fudit.

Ipſe iterum in ſomnis divina voce coactus

Linquere monſtriferi ſeptemflua flumina Nili,

In patriam redeo, atque memor veſtigia retro

Obſervata legens pignus cum matre reduco. 891

Forſitan & puero fuerit quæ cura requiris,

Quæ mens, an virtus illi maturior ævo,

Ecquid non puerile annis puerilibus auſus.

Si tibi nunc, quæcunque olim admiranda notavi,

Primævo dum flore virens adoleſceret ætas, 900

Enumerare vacet, me vox prius ipſa relinquat

Deſeſſum, atque diem clauſo nox condat Olympo.

Nam

Nam quoties dictis tener haud mortalibus ambos
 Terruit? aut quoties sanctos expavimus ignes,
 Flammarumque globos, & terrificos fulgores, 905
 Sæpe quibus visus puer est ardere nitentem
 Cæsariem, coeli dum splendet luce corusca?
 Nec referam quoties genitorem audivimus illum
 Affari solum, arcanasque expromere voces.
 Alma parens tenues arguto pectine telas 910
 Percurrens sæpe humana sub imagine coetus
 Coelituum tectum intrantes exterrita vidit
 Blandiri puero, & pictis colludere plumis,
 Aut violis tegere, & nimbo vestire rosarum.
 Nos tamen interea custodes ille vereri 915
 Summissus, caræ & mandata faceffere matris,
 Nostraque, & implebat veri genitoris amorem,
 Dum membris habilis vigor & vis firma veniret.
 Et jam bis senos crescens exegerat annos,
 Necdum se populis signo detexerat ullo: 920
 Tum primum coepit Judæa per oppida vulgo
 Illius apparere, palamque est prodita, virtus.
 Forte dies aderat genti solennis, & urbi
 Huic magnæ facer ante alias, quo regia mecum
 Venerat & virgo, atque sequens sese aureus illi 925

Implicuit dextræ puer: & jam rite litatis
Ipse domum sacris magna cum matre redibam.
Jamque labore viæ fessis lux prima peracta,
Et piceam clauso nox coelo involverat umbram:
Defuit hic puer, & genitricem meque fefellit. 930
Tum consanguineos frustra & scitatus amicos
Terque quaterque viam repetens clamore replevi.
Flebat se incusans unam pulcherrima mater
Flaventem fusa crinem per eburnea colla:
Ora decent lacrymæ, disjecti colla capilli; 935
Qualis virginea cum mollis amaracus urna
Et pluviam & ventos pariter perpeffa procaces
Demisit turbata comas, iterumque resurgens
Extulit os coelo, ac priscum meditatur honorem.
Dumque viam relego, invitum comes ægra sequuta est.
Tres adeo incerti soles erravimus urbe 940
Nequicquam: quarta est vix demum luce repertus:
Namque mihi, & miseræ cum spes sublata parenti
Cuncta foret penitus, in mentem venit utrique
Templa iterum petere, atque preces effundere ad aram.
Vix ingressus eram limen, cum protinus ambo 945
Ecce! sacerdotum in medio conspeximus illum
(Prima rudimenta, & virtutis signa futuræ)
Alta recensentem vatum monumenta, patrumque
Pri-

Primores ultro scitantes obscura, docentesque. 950
Illum omnes admirari haud vulgata canentem
Supra aciem captumq; hominis mentemque vigentem,
Humana non vi edoctum, non arte magistra,
Maturumque animi nimium puerilibus annis.
Nec minus insigni cunctis spectantibus ore 955
Gratus erat: neque enim poterant se explere tuendo
Flagrantesque Dei vultus, blandosque serena
Luce oculos magis, aut propexum verticis aurum,
Et florem grati, qui vix inceperat, ævi.
Nam, quocunque caput circum torfisset honestum, 960
Luce recens orta, vel fidere pulchrior aereo,
Læta serenato ridebant omnia mundo;
Et toto dulcem jactabat corpore amorem,
Inculti qualis nitet inter gramina campi,
Purpureus se cum primum foliis narcissus 965
Exeruit, ruptoque caput detexit amictu,
Aut qualis nitidi species micat alma smaragdi,
Cum tenui argento, tenuive includitur auro.
Prima mali fuit hinc nobis scintilla, puerque
Ex illo formidata primoribus urbis 970
Virtute invisus fuit, & corda aspera movit,
Atque hoc deinde ingens succensa est fomite flamma;
Inque dies gliscens furor atque insania crevit,

Omnia quæ porro ipse videns, metuensque futuri
Orabam impavidum, ne vitæ prodigus hosti
Objiceret, ne se perdendum proderet ultro.
Verum luce prius lateant in montibus arces,
Aut nocte in fummis celetur turribus ignis,
Obruta quam longum jaceat sine nomine virtus.
Non tamen ille odiis magis uffit pectora acerbis,
Quam cum terdenis jam vir volventibus annis
Fontis aquam latices Bacchi convertit in atros.

975

980

Forte Canam mecum Galilææ advenerat urbem,
Mater & ipsa aderat, veteri dum accitus amico
Obsequor, intactam genero qui jungere natam
Conventu procerum magno de more parabat.
Jamque omnes circumpositis discumbere mensis,
Atque alacres epulari, & vina reposcere læti.

985

Necdum finis erat dapibus, cum murmur ubique
Exoritur, totasque auditur triste per ædes,
Lætitiæ causam exhaustis liquentia vina
Defecisse cadis, turbarique omnia visa.
Tum res alma parens tenues miserata puellæ
Innuït, & natum summissa voce precata est,
Ferret opem: vidi hic juvenem primum ore moveri
Turbatum, caræ precibus tamen inde parentis
Annuit, & fesso rerum succurrit amico.

990

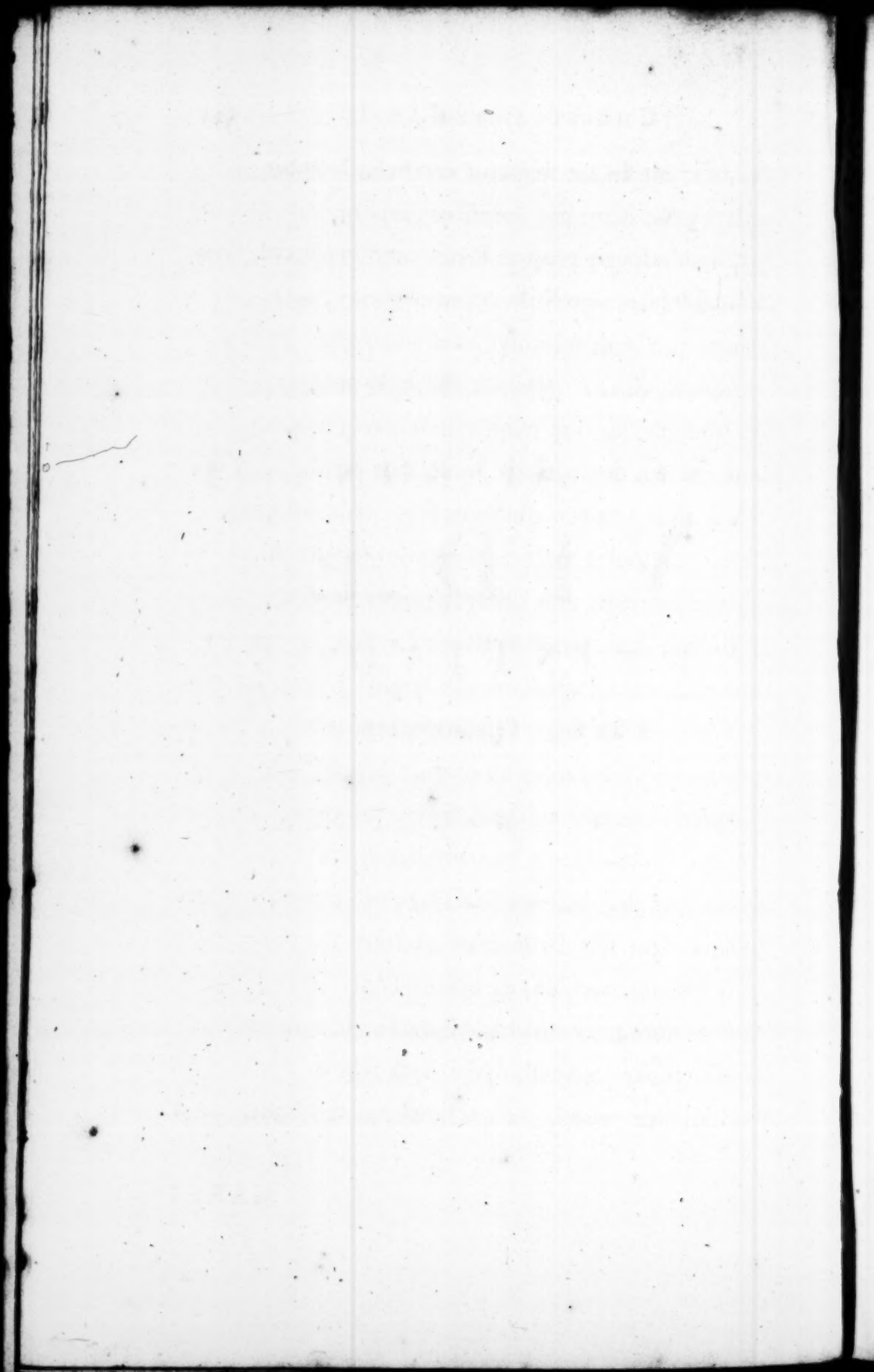
Sex

Sex, ut erant ibi tot numero, carchesia lymphis
Impleri jubet actutum, mensisque reponi,
Quæ simul aspexit propius Deus, omnibus ecce! 1000
Mutatus subito nigrescere cernitur humor,
Vinaque pro pura mirantes hausimus unda.

Audisti, dux, & genus & cunabula nati,
Primitiasque Dei: ne cætera deinde requiras,
Hanc omnem erexit factis florentibus oram. 1005
Quæ si audire tamen tibi nunc fert corde voluptas,
Is longe memoret melior; (simul ore sedentem
Signat Joannem) vidit namque omnia præsens,
Errabunda ducis semper vestigia fervans,
Dum mihi cura domi servandæ virginis hæret. 1010

Dixit, & hic facto defessus fine quievit.
Immo ait: istius causas ab origine partus
Exequere, aut quæ religio, si vera per oram
Percepi, Judæa Deum non amplius unum
Æternum colit, haud mortali femine cretum, 1015
Indigenesque suis divos altaribus arcet.
Inde tibi noti recolens ex ordine Divi
Cætera mira refer: namque hunc in corpore vires
Deficiunt, teque auxilio jubet ipse subire.
Pontius hæc: cuncti intenti simul ora tenebant. 1020

MARCI HIERONYMI

VIDÆ

CHRISTIADOS

LIBER QUARTUS.

IMYKORH 1074

VIDE

RODATTIADOR

FROM QUARTER

MARCI HIERONYMI
 VIDÆ
 CHRISTIADOS
 LIBER QUARTUS.

HIC juvenis, facie quo tum non gra-
 tior alter,
 Puberibusque annis erat ingre-
 diente juventa,
 Multa prius veniam præfatus, mul-
 ta recusans

Verba diu premit, inde animo mortalia linquens
 Paulatim, oblitusque hominem penetralia diyum   3
 T   Mente

Mente subit coelum peragrans, fruiturque beato
Coelituum aspectu, omnipotentique ætheris aura,
Admissus superam depasce lumine lucem,
Inque Deo tota defixus mente moratur.

Qualis ubi alta petens terris aufertur ab imis
Alituum regina, vagas spatia per auras
Dat plausum gyro, atque in nubila conditur alis:
Ætherea jamque illa plaga levis instat, & acrem
Intendens aciem criniti lumina Solis
Suspicit, obtutuque oculos fixa hæret acuto.

Illum adeo tacitum interea mirantur, in unum
Versi omnes velut exanimum, somnoque gravatum,
Et crebri excutiunt: demum sibi redditus ipse
Cum gemitu ex imo sic fari pectore coepit:

Principio pater omnipotens rerum fator & fons,
Ingens, immensus, solus regnabat ubique.

Nondum fidereos mundi procuderat orbes:
Nondum mundus erat, necdum ibant tempora in orbem,
Nullaque coeruleo radiabant lumina coelo.

Quicquid erat, Deus illud erat, quodcunque, ubicunque
Complexus circum, penitus sese omnis in ipso.

Filius huic tantum, quem non effuderat ulla
Vel Dea, vel solito mortalis foemina partu:

Ipsæ

Ipse sed æterna genitor conceperat illum
Æternum æternus (dictu mirabile!) mente. 30
Haud olli terreni artus, moribundave membra,
Sed sine corpore erat, patris alta ut mente supremi
Conceptum, arcanoque latens in pectore VERBUM,
Quod nondum in volucres vox edita protulit auras,
Omnipotens verbum, finisque & originis expers, 35
Quo mare, quo tellus, quo constat maximus æther:
Utque pater Deus, æque etiam Deus unica proles.
At geminos tu proinde Deos fuge credere porro,
Numen idem simul ambobus, Deus unus uterque est:
Quinetiam, quo inter se ambo junguntur, amorem 40
(Namque ab utroque venit conspirans mutuus ardor)
Omnipotens æque numenque Deumque vocamus
Afflantem maria ac terras coelique profunda,
Afflatu quo cuncta vigent, quo cuncta moventur,
Tresque unum esse deum, ter numen dicimus unum. 45
Quove magis mirere, Deus, quem cernimus ipsi
Factum hominem, atq; hominum mortali corpore crotū,
Non minus, ac prius, ætherea nunc regnat in aula
Cum genitore, pari simul omnia numine torquens;
Nempe locis nullis, spatiis non clauditur ullis, 50
Omnibus inque locis idem omni tempore præsens

Suffugiens nostras acies, sensuque remotus
Cuncta replet Deus, ac molem se fundit in omnem.
Lux humiles veluti perfundens lumine terras
Solis ab orbe venit, suppositaque circuit arva, 55
Non tamen æthereo divisa ab sole recedit
Illa usquam, quamvis longinquas ambiat oras,
Nec sine Sole suo est lux, nec fine luce sua Sol.

Quid vero impulerit tantos adiisse labores,
Atque hæc ferre Deum, dum morti obnoxius errat, 60
Dicam equidem, & repetens altas ab origine causas
Expediam: coelum & cœli, quos suspicis, orbis
Vix opifex rerum extuderat, terrasque jacentes,
Cum simul aligeros populos, sanctosque volucres
Ter ternas acies, celerem & sine corpore gentem, 65
Qui cœli incolerent ipsos septemplicis orbis,
Condidit æterno genitor succensus amore,
Ut sua, qua fruitur solus, natusque per ævum,
Communis foret, & multis concessa voluptas.
Continuo, fuerat quos æquum dicere laudes 70
Auctorque Deoque suo, ac persolvere grates,
Regnandi vesanus amor (quis ferret inultus?)
Haud partem exiguam invasit, furiisque subegit,
Ut cuperent summo sese præferre parenti

Immemores, animis victi, cæcique furore. 75

Non tulit omnipotens fator, & meliora sequutos

Armavit contra: nulla hinc mora, talia adortos

Indecores coelo sedes detrufit in imas,

Noctis ubi horrifera nigror, æternæque tenebræ.

Primus natus homo hinc, terris quem maximus auctor,

Et liquidis late dominum præfecerat undis, 81

Quo mox pro superis excuffis astra teneret,

Desertasque domos ipse, & genus omne fuorum,

Omnigenumque uni subjecit secla animantum,

Squamigerum pecudes, & pennis picta volantum 85

Corpora, montivagumque simul genus omne ferarum.

Tantum floriferis dominum cum imponeret arvis,

Arboris unius foetu illum parcere juffit.

At vetito captus mali infelicitis amore

Conjugis hortatu, quam fraude illexerat anguis, 90

Immemor heu! superi violavit foedera regis.

Vix avido arreptum pomum foedaverat ore,

Cum pater imbripotens jam fulva e nube tonare

Desuper auditus, sævasque indicare poenas

Iratus, quas ille olim, quas omnis ab illo 95

Progenies lueret lucis ventura sub auras.

Continuo ingenti coelo sunt addita claustra.

Impia

Impia tum primum proles exorta repente,
Et subito tellus scelere est imbuta nefando:
Emerfit fraus, emerfit maleuada libido. 100
Hinc durus generi humano labor additus: hinc fons
Curarum, & tristis patefacta est janua lethi,
Morbique, & dolor, atque fames, & turpis egestas,
Cum genus humanum curis sine degere posset,
Plurimaque in terris vivendo vincere secla. 105
Ex illo sine more homines, sine lege per agros
Degebant: tantum placabant sanguine fuso
Cælicolum regem, bonus ut gregibusque sibi
Afforet, atque satis vim cœli averteret arvis,
Indociles, rerum ignari, ac rationis inanes. 110
Isque fere status annorum bis millibus orbi
Constiterat, jam jamque magis pater optimus iras
Oblitus veteres paulum mitescere coepit.
Nondum homini tamen æthereum patefecit Olympum,
Sed genus humanum fingens acuensque monendo 115
Et leges dedit, & ritus moremque sacrorum,
Instituitque genus nostrum discriminis ergo
Lege jubens testa circum præcidere acuta
Exiguam, unde viri sumus, omni in corpore partem.
Tum vatum implevit venientis pectora veri, 120

Qui

Qui populis lætum canerent demum affore tempus,
Janua aperta piis cœli cum sponte pateret.

Casti autem interea manes, animæque piorum
Sub terram umbrosa expectabant valle sedentes:
Jam vatum memores numerabant tempus, & ambas 135
Tendebant paribus votis ad sidera palmas
Cœlestem regem orantes defisteret ira,
Parceret unius genus omne extinguere noxa.
Parce pater, parce omnipotens, vox omnibus una,
Nos promisso olim, longe disjungimur unde 130
Luminis expertes blandi, memor assere cœlo:
Haud nos eduxti nequicquam lucis ad auras.
Siqua tamen veteris superant vestigia culpæ,
Dilue rore tuo facilis, fontesque reclude
Divinos: ô quis superum cœlestia tandem 135
Flumina, cœlestes nobis bonus irriget imbres!
Vos ô flammiferi labentes ætheris orbes
Irrorate: vagæ nobis succurrite nubes:
Optatam pluviam, felicem effundite rorem.
Tuque adeo, quem jam expectant tot secula votis 140
Promissum, inferni cui nutant moenia mundi,
Summi vera patris soboles, cœli aureus imber
Rumpe moras age, fidereos rumpe ocus orbes,

Ætheris

Ætheris huc fractis vi multa allabere portis.

Talibus orabant omnes, eademque canebant, 149

Quos pater omnipotens superum sarcire ruinas

Jam meditans coeli penitus miseratus ab arce est.

Cum vero æthereas nutu recludere portas

Possset, & alitibus potius de civibus unum

Mittere, qui regnis manes divelleret atris 150

In superum referens sedes, stellantia templa,

Ipse sui ut memores magis, ac majoribus arctos

Vinciret meritis homines, qui cuncta piaret,

Factum hominem e summo natum ipsum misit Olympo;

Ne tamen ignaris mortalibus appareret, 151

Ignotusque novusque, suis neve ilicet illum

Finibus arcerent pulsum, quod se ipse Deimet

Progeniem leges contra memoraret avitas,

Præmisit vatem egregium his in finibus ortum

Nomine Joannem, Elisabe quem numine plenum 160

Zacchariæ extrema parit infoecunda senecta,

Gentibus ipse Deum ut natum prænuncius ore

Proderet, atque suas spes fesso ostenderet orbi.

Ille hominum primis vitans vestigia ab annis

Horridus in solis agitavit montibus ævum, 161

Montibus & filvis & littoribus desertis.

Spe-

Speluncæ tectum horrentes, victum aspera nullo

Arbuta terra dabat cultu, aut sudantia truncis

Mella cavis: liquidi præbebant pocula fontes:

Vestis erat pellis hirsutis horrida villis.

176

Tantum lætificas gaudebat spargere voces

Affatus nemora & montes ac littora ponti.

Tanta sed haud latuit virtus tamen: ilicet ingens

Fama viri circumfusas penetravit ad urbes.

Jamque illum cœlo demissum credere gentes,

178

Qui, tot veridicæ ut quondam cecinere Sibyllæ,

Humanum genus horrificis educeret umbris.

Et jam concursu populi illum accedere magno

Scitatum, quisnam, unde domo, quid ferret, an ipse

Afforet e cœlo, miseris qui gentibus olim

180

Auxilio venturus, eum bis terque rogabant;

Ille sed umbrosis repetebat talia ab antris:

Gaudete ô tenebris jamdudum, ac nubibus atris

Obductæ gentes: lux ecce! optata propinquat.

Ne vero, ne me ignari vos credite lucem

185

Promissam (immeritos neque enim furamur honores)

Tantum ego, ceu Solem nascentem Lucifer ante

Exoritur, nitidoque diem denunciat astro,

Prædico ætatum vobis jubar affore vestrum.

U

Jam

Jamjam aderit Deus, ecce! Deus mortalibus oris 190
 Ceu mortalis adest: venienti occurrere læti,
 Fronde vias festa decorate, tapetibus agros,
 Et numen digno venerati agnoscite honore:
 Discite justitiam interea, atque assuescite recto,
 Et, duce me, scelus infectum lavite amne liquenti. 195
 Ipse autem ætherea divinitus eluet aura
 Omne malum, ac veteris penitus contagia culpæ,
 Seclaque mutato succedent aurea mundo.

Talibus auditis, cunctis ex urbibus ibant
 Finitimi, qua Jordanes fluit agmine dulci, 200
 Orantes pacem, atque ultro commissa fatentes,
 Quos vates puro nudos lustrabat in amne
 Rite cavis capiti invergens sacra flumina palmis.

Ecce! autem Deus ipse etiam, ceu cætera turba,
 Lustrandi sese studio clam tendit ad amnem, 205
 Nil ut inexpertum moribundo in corpore linquat,
 Mortali quod fas homini, & subiisse necesse est,
 Ne pigeat feros imitari facta nepotes.
 Abstinit primum vates, tactusque refugit,
 Agnoscensque Deum palmas utrasque tetendit 210
 Supplex, accurvusque vadis mirantibus ipsis.
 Paruit inde tamen jussus, divinaque membra

Hor-

Horrescensque tremensque liquenti perluit amne.

Protinus aurifluo Jordanes gurgite fulsit,
Et superum vasto intonuit domus alta fragore: 115

Insuper & coeli claro delapsa columba est
Vertice per purum candenti argentea pluma
Terga, sed auratis circum & rutilantibus alis:
Jamque viam late signans super astitit ambos,
Coelestique aura pendens afflavit utrumque. 120

Vox simul & magni rubra genitoris ab æthra
Audita est nati dulcem testantis amorem.
Interea aligeri juvenes gens incola coeli
Missi aderant liquido pendentes aere circum,
Carbaseosque sinus mantiliaque alba ferebant, 125
Jussa ministeria, ut nati membra humida herilis,
Rorantemque sacro sicarent flumine crinem.

His actis Deus evasit, fluviumque reliquit,
Quem vates longo ripam ordine circumfusus
Ostendit, talique abeuntem est voce sequutus: 130
En! ego quem terris toties jamjam affore quondam
Pollicitus, Deus, ecce! Deus, qui crimina nostra
Thuricremas agnus veluti mactatus ad aras
Morte luet, superoque volens cadet hostia patri:
Hunc optate ducem, hunc vobis optate magistrum. 135

Ex illo vates nemora & loca sola relinuens
Urbes per medias ibat, populisque canebat
Advenisse Deum, promissum numen adesse.
Credita res paucis, donec se ostendere coram
Supra hominem cospit Deus ipse ingentibus orsis. 240
Nam primum numero ex omni delegit amicos
Bis fenos, queiscum curam durumque laborem
Partiri, & casus posset deducere in omnes:
Ante quidem solus terdenos egerat annos.
Sed, ne forte putes multis e millibus illi 245
Nos ideo placuisse, dolis quod, & arte magistra
Spectatos longe ante alios deprenderit omnes,
Aut opibus, claraque domus a stirpe potentes,
Omnibus obscurum genus, & sine luce penates,
Atque humilis fortuna, nec astu prædita vita. 250
Quinque adeo sumus exigua Bessaide creti:
Nobis ars erat insidias piscosa secundum
Flumina squamigerum generi hamo tendere adunco,
Atque innare salum, foecundaque piscibus arva.
Tunc etiam, cum nos ad se primum ille vocavit, 255
Humida littorea sarcibam retia arena:
Ipse Jacobus adhuc salientes littore pisces
Servabat frater: nec tum procul inde secabant

Andreas, parvaque Petrus vada falsa carina
Iisdem acti fratres studiis, eadem æquora circum. 154
Tum mihi conjunctus patriaque domoque Philippus
Accitus pisces & retia torta reliquit.

Addunt se socios Thomas, Thaddæus, eademque
Arte Simon, Cana quem genuit Galileia amicum
Fluminibus patriis, mutisque natantibus hostem. 161
Namque Jacobus ei cognato sanguine fretus
Alphæo natus patre se subjunxerat ante.

Ut genus indecores pene omnes, sic quoque nostra
Nomina dura vides, insueta atque aspera dictu:
Haud facies sola est impexis horrida barbis. 170

Tres alii neque enim longe meliore sequuti
Fortuna addiderant sese, Matthæus, & ævo
Jam gravis, effoetisque Petri jam proximus annis
Bartholomæus, & ipse mali fabricator Iudas.

Vix memorem, quæcunq; oculis, quæcunque sub illo
Auribus his hausi repetens miracula rerum 176

Tempore tam parvo (vix terna hiberna peracta,
Ex quo illi socii dignatus nomine jungor)

Nec me tam vastum nunc currere oporteat æquor:
Pauca sed e multis, & ea haud mihi mollia fatu, 180
Ingrediar tamen, & breviter, tua jussa capeffens,

Ex-

Expeditam: mitto, modo quæ monumenta reliquit
Finitimas (tibi nota reor) non parva per urbes:
Namque omnem egregiis factis insigniit oram.

Quis nescit nuper revocatum ad munera vitæ 285
Palmiferæ regem Bethanes, lumine quarto
Quem vidit Sol extinctum, impositumque sepulcro?
Ut fileam innumeros, quibus ipse in limine lethi
Affuit, & duræ de mortis fauce revulsit:
Nam prius enumerem, quot ponto aquilonibus undæ
Spumescant vasto, quot inundent littora arenis, 291
Quam quot opem morbos varios in corpore passis
Supplicibus tulit, & validos lætosque remisit.
Multi capti oculis, clausis multi auribus orti,
Ne possent ullas audire, aut edere voces: 295
Claudi aliis imparibus vix ægre passibus ibant.
His rigor ex longo immotos sopiverat artus:
Illis semeso serpentina corpore hiabant
Ulcera, & illuvies membris immunda fluebat.
Nec deerant, tumefacta quibus præcordia, & alvus 300
Insincera fitim miseris adduxerat acrem,
Nullæ artēs poterant, quam nulla extinguere aquæ vis.
Tum quibus assiduis concussa tremoribus usque
Nutabant, tremuloque lababant corpore membra,

Ignea

Ignea quos febris, aut corrupti corporis humor, 305

Et quos præterea vis cæci incognita morbi

Verfabat lecto totos distracta per artus,

Quosve animis captos agitans male habebat Erynnis:

Omnibus aspectu solo, tactuve ferebat

Divus opem: subito linquebant corpora morbi, 310

Et stratis ipsi surgebant protinus ægri.

Atque ideo quacunque viam observatus agebat,

Semper eum opperiens turba ingens strata jacebat

Per fora, perque vias, sanctique ad limina templi.

Nondum aliquem tamen infernis revocaverat umbris

Morte obita, cum Sidonia remearet ab ora, 316

Et Naim ingressus, sociis comitantibus, altam est.

Ecce! autem ingentem longo procedere pompam

Ordine flammaram aspicimus, moestamque per urbem

Audimus luctum, causam tum denique luctus 320

Cernimus egregii juvenis miserabile corpus

Impositum molli pheretro, quem merfit acerba

Morte dies, dulci cum vix pubesceret ævo,

Atque omnem vultu florenti dempsit honorem.

Qualis, quem pede pressit agro bos signa relinquens, 325

Paulatim lassæ languet cervice hyacinthus,

Aut rosa, quam molli decerpens pollice virgo

Ve-

Vepribus in densis lapsam sub Sole reliquit.
 Urbe furens tota genitrix miseranda, capillos
 Scissa, genasque ambas manibus foedata cruentis 330
 Ibat: eam circum pariter per densa viarum
 Pulsabant sævis matres plangoribus astra.
 Ipsi orbam cives miserantur, ei unica proles
 Ille relictus erat vidui solatia lecti.

Ut Deus exanimis juvenili in corpore vidit 335
 Pallorem, & molli pictas lanugine malas,
 Parcere lamentis jubet, & confidere pompam,
 Admotusque manu mulcens immobile corpus,
 Rursum animam gelidis membris innexuit: ecce!
 Erigitur puer, & (cunctis mirabile visum!) 340
 Profiliuit raptim in medios, vacuumque pheretrum
 Liquit, & amplexans solatus voce parentem est.

Nec vero multis etiam post mensibus idem
 Egregiam amissa donavit luce puellam,
 Cui calor, & toto de pectore fugerat omnis 345
 Halitus aereas penitus dilapsus in auras.
 Virginis ipse pater factum testatur Iarus
 Largus opum, pollens lingua & popularibus auris.

Quid repetam, purum vivo cum e fonte liquorem
 In vinum convertit, opes miseratus amici? 350

Forte

Forte olim aerei spectans de vertice montis,
Cum Sol emenso depressior iret Olympo,
Ingentem vidit numerum affluxisse sequentum
Matres atque viros, quos per deserta locorum
Duxerat oblitosque sui, oblitosque suorum. 355
Substitit hic miseratus: eos jam tertia namque
Muneris expertes Cereris lux acta videbat.
Hic neque erant fruges, vicina nec oppida, possent
Unde dapes petere argento, victumque parare:
Arboreos necdum foetus decoxerat æstas. 360
Vix tandem inventus puer est ex agmine tanto,
Quinque, viæ auxilium, qui secum liba ferebat,
Atque duos, dederat quos huc pia mater eunti,
Inclusos myrto & bene olenti gramine pisces.
Sed quid enim hæc adeo tam multis millibus autem? 365
Et jam diffusi focii mussare querentes,
Quos bonus affatu Christus solatus amico
In coetum vocat, ac paucis ita deinde profatur:
Nemo hodie numero e tanto non lætus abibit.
Hinc supplex tali genitorem voce precatur: 370

Summe parens, ope cujus alit terra omnia, quique
Et Sole & liquidis foecundas imbris agris,
Si quondam Isacidum generi per inhospita eunti

Divinas epulas cœlo es largitus ab alto;
Semine si nullo constant, quæcunque creasti, 378
Et nihil omnino fuerant cœlum, æquora, tellus,
Adsis, obscœnamque famem tot millibus arce.

Hæc tantum: dehinc gramineo discumbere campo
Imperat effusos coetus, dapibusque parari:

Inde in frustra secat læto cerealia vultu 380

Liba minutatim, & populos partitur in omnes:
(Millia quinque hominum campis saturanda sedebant)

Ecce! (incredibile auditu! mirabile visu!)

Omnibus in manibus visæ succrescere partes
Exiguæ, dapibusque epulati largius omnes; 385

Et frugum pariter, laticumque expleta cupido est:

Quin & reliquias mensis superantia frustra

Vix cava congestas bis sex cepere canistra.

Accipe nunc aliud quod paucis ante diebus
Vidimus: Arbor erat foliis densissima in agro 390

Deserto, unde olim pendentia poma viator

Carpebat sitiens: heros qui hac forte tenebat

Pulverulentus iter, quælivit in arbore foetus

Incaustum; infœcunda comas nam & brachia tantum

Luxurians late circum tendebat opaca. 395

Non tulit, ac verbis sterilem execratus acerbis:

Con-

Continuo (manifesta audis) exaruit arbos,
Et folia aereas volitarunt lapsa per auras.

Nec minus est olli imperii maris æquora in alta:

Uni omnes undæ assurgunt, fluctusque quiescunt 400

Unius edicto: vidi, vidi ipse furentes

Illius hibernos ad vocem ponere Coros,

Vimque omnem, motas quæ flabris asperat undas.

Nondum Luna suum ter cursum plena peregit,

Cum subito in lento deprensis marmore nobis 405

Nocte fere media, dum retia ducimus, orta est

Turbida tempestas, & pontus inhorruit ater

Fluctibus elatis, & concursantibus undis,

Inflictamque ratem jamjam salis hauserat æstus.

Nos trepidare metu lethi discrimine parvo, 410

Cum procul ecce! ducem, quem nuper liquimus alto

Littore spectantem fluctus scopulo illidentes,

Ferre iter aspiciamus medias impune per undas

Suspensum, tumidoque pedes haud tingere ponto.

Horruimus visu subito, nec credere quibam 415

Me veram faciem, haud simulatum cernere corpus

Tam celeres egisse vias sine remige in undis,

Ni sese, verbis dum nos hortatur amicis,

Ultro ostendisset: quonam fiducia vobis

Jam nunc pulsa mei cessit? timor omnis abesto: 410

Indubitare meis tandem dediscite dictis.

Sic ait, atque ratem, quæ jam superantibus undis

Cefferat, infiliens solo tumida æquora nutu

Placavit, posuitque minacia murmura pontus.

Sic terræ in tutum positis adnavimus undis 415

Incolumes, celerique volavimus æquora cursu.

Nec mora, vix siccum attigerat tellure potitus:

Ecce aliud dictu magis, ac mirabile visu!

Namque magistratus aderant in littore missi

Æra reposcentes, quæ pendere lege quotannis 420

Regibus antiqua, pro sese quisque, jubemur.

Accipit hos placidus, quos dum sermone moratur,

Petrum ad se vocat, & fidam summissus ad aurem,

Vade ait, & jacto quem primum traxeris hamo.

Æquoribus, piscem cultro scrutabere acuto: 425

Intus erit, regi quod jussi pendimus ambo.

Jussa facit senior: trahit hamo ad littora prædam,

Argentumque viris dat piscis in ore repertum.

Horresco, quoties stimulis immitibus actus

Quidam animo subit, idem illo quem tempore vidi, 430

Dum legerem expositos hoc ipso in littore pisces,

Obsessum furiis, atque ore immane furentem,

Hunc

Hunc olim (ut perhibent) vetito genuere parentes
Concubitu juncti, atque inconcessis hymenæis:
Quippe torum ascendere, Dei cum sacra vetarent, 445
Cum scenis gens indulget nostra omnis opacis:
Sed non gavisi scelere illi tempore longo.
Nam subito amplexus interque & gaudia adulter
Sacrilegam tenues animam exhalavit in auras
Infelix, scelerique eadem nox prima nefando, 450
Et pariter suprema fuit discrimine parvo.
Illam autem æthereis flammis divinitus ignis
Corripuit, cum jam maturi pondera partus
Urgerent, eademque duos letho hora dedisset,
Infans ni foret exactæ genitricis ab alvo 455
Exemptus, parvum patris eduxere sorores.
Ipse etiam mox immeritus scelerata parentum
Facta luit jucunda oculorum luce negata,
Obstructæque aures penitus mansere, nec illi
Aut ullas haurire datum est, aut reddere voces. 460
Quinetiam simul atque adolevit, protinus ægrum
Arripuit furor, infernæ vis effera gentis.
Centum illum furia, centum illum (flebile!) pestes
Victum exercebant, Erebi legio acta latebris,
Horrendasque, hominis singultus ore cientes, 465

Ede-

Edebant voces, ac terrificos mugitus,
Illum omnes exclamantem, atque insueta frementem
Horrebant, trepidique fuga se in tecta ferebant,
Siquando nodis, ruptisque immane catenis
Incautis liber custodibus evasisset. 470
Jamque ille oblitus fratres, jamque ille sorores
Amplius haud gressum patris intra tecta ferebat,
Verum more feræ sylvis degebat & antris,
Sicubi saxa cava, aut ævo consumpta sepulchra,
Ater, egens, corpusque abjecto nudus amictu. 471
Talem igitur nodo manibus post terga revinctis
Christi ad conspectum, si fors miseresceret ipse,
Vi multa consanguinei carique trahebant.
Ille autem obniti contra, dum rumpere nodos
Tendit, & horrendos clamores tollere ad astra: 480
Qualis ubi longis pugnator taurus ad aras
Funibus arripitur, sævo fremit ore per urbem,
Et spumas agit, & cornu ferit aera adunco.
Instant hinc famuli atque illinc, & verbera crebri
Ingeminant, quassantque fudes, per terga, per armos:
Diffugiunt vulgus trepidum, in tutumque recepti 486
Porticibus gaudent longe spectare periculum.
Talis erat juvenis species immane furentis,

Quem

Quem tandem ante Deum fessi statuere rogantes
Ferret opem, faltem furiis tam tristibus illum 490
Solveret, excuteretque animo crudelia monstra.

Hic heros palmas in coelum sustulit ambas,
Concipiensque preces genitorem in vota vocavit.
Ecce! autem, magnum, subitum, & mirabile monstrum,
Auditi exululare lupi, latrare canes ceu, 795
Tam diras jaëtat voces lymphatus ab ore.
Non tam immane sonet sese frangentibus undis
Rupibus ex altis ingens decursus aquarum,
Rumpantur claustra alta lacus si forte Velini,
Totaque præcipitent valles stagna ardua in imas, 500
Omnis ea ut regio fiat mare, & oppida circum
Merfa natent, metuatque sacris Roma obruta templis.
Nunc coeli crepitus imitantur, cum superum rex
Fulminat, & tonitru quatit ætheris aurea templa.
Nunc ferri sonitum, aut ruptarum mole catenarum 505
Ingenti horrificum stridorem, aut murmura ponti:
Circum omnis tellus, circum coelum omne remugit.

Instat vi multa Deus, increpitatque morantes,
Jamque illi trepidare intus, pacemque precari:
Quid nunc, vera Dei atque indubitata propago, 510
Concesso in poenas nos ô de corpore tridis?

Egressis

Egreffis faltem pecora hæc invadere detur:
(Setigeri tum forte fues ea littora propter
Pascebant) nos ne horrifero sic merge barathro,
Neve jube terræ inferioris operta subire.

515

Annuat: extemplo videas procul ecce! nigrantem
Mollibus haud stimulis furiarum errare subactum
In diversa gregem nunc huc, nunc protinus illuc;
Nec mora, nec requies: intus vis effera sævit,
Donec præcipites sese alta in stagna dedere,
Et cunctis pariter vita est erepta sub unda.

520

At juvenis fessos subito collabitur artus
Exemptus tandem nodosis brachia vinclis.
Mordicus ora solo impressus cunctatur, adhucque
Singultans, pectusque laceffit anhelitus ingens,
Expiransque animam pulmonibus æger agebat:
Quem juxta genitore Deo fatus astitit, oraque
Attingens dextra, atque oculos auresque recludit:
Jamque videt, loquiturque, & corda oblita residunt.
It vulgi clamor super aurea sidera ovantis,
Supremique patris sobolemque Deumque fatentur.

525

530

Sed quid non ipse evaleat? quin nos quoque missos
Ægris jussit opem ferre, auxilioque levare
Præsentis: mortis multos de faucibus atris

Non

Non opibus hominum, nulla revocavimus arte; 138

Verum implorato ter tantum voce magistri

Nomine surgebant stratis, ibantque resecti.

Omni autem ex numero sese vix obtulit unus,

Quem stimulis actum sævis, cæcoque furore

Incaustum victi tentavimus, acrior illum 140

Usque adeo magis atque magis vis intus agebat.

Cui cum ferret opem Divus mox optimus ipse

Iratus, quod parva fui fiducia nobis,

Corporibus tales facile, inquit, pellere pestes:

Parcendum dapibus tamen, e cœloque petendum. 145

Nec solis vero hæc vobis concessa facultas:

Sed nomen quicumque meum vulgaverit, omnia

Fas audere, mei modo ne fiducia desit.

Ille etiam iustos immani corpore montes

Transferet, & verso sistet vaga flumina cursu. 150

Ite animis igitur certi, confidite, neve

Instabili titubate fide: jacite aurea veri

Semina ubique, orbem vestra perfundite luce

Obductum tenebris, atque alta nocte sepultum:

Vos hominum lux, vos squalentis lumina mundi. 155

Sic fatus nobis alios subjunxit, ut essent

Confortes tantorum operum, sociique laborum,

Et septem elegit decies, tamen ipse dolebat
Exiguum numerum, neque tot satis esse ferebat
Tanto operi, ac veluti qui centum vertit aratris 560
Tellurem, & campos rastris exercet avitos,
Cum matura seges jam flavis canet aristis,
Si desint, qui messem operis (quæ plurima) condant,
Fluctuet, atque viros aliis conducat ab oris.
Quid memorem, ut mentes hominum, curasq; latentes,
Quod fieri certo nequeat sine numine, cernat? 566
Quippe animis dubios, taciti dum vana timemus,
Castigans dictis nos sæpe erexit acerbis
Mirantes: quoties ipsis etiam hostibus olim
Prædixit, quos mente dolos, quæ furta pararent 570
Incaustum, dum cæci odiis agitantur iniquis?

Fœmina nec latuit bis fœnos passa per annos
Sanguinis immundi manans de corpore flumen:
Illa quidem ardentis morbi confecta dolore
Pone sequebatur, siqua illum tangere posset, 575
Hanc unam rata nempe viam restare salutis.
Ergo dum pubes fluit undique, & agmina inundant,
Illa subit, leviterque extremum apprehendit amictum:
Ad tactum veter effugit de corpore morbus.
Jamque abitum latuisse putans clam mente parabat. 580

Præ-

Præfensit Deus, & pavidam, seseque tegentem
Affatus placide monitis implevit amicis.

Vidi oculos ante ipse meos mortalia nuper
Aut membra exutum, aut perfusum luce superne
Non infra Solis speciem dare corpore lumen. 585

His, multisque aliis, ego quæ creberrima vidi,
Per terras patuit signis Deus: haud tamen unquam
Sese hominem oblitus moribundo corpore cretum
Multa tulit quoque, mortales quæ ferre necesse est;
Atque id sponte quidem, nobis imitanda relinquens. 590

Sæpe hilares mensas ideo & convivia adivit,
Nec cœtus bonus est hominum aspernatus in urbe.
Sæpe etiam insidias inimicæ gentis & iras
Suffugiens ut homo male tuti limina templi
Exiit, objecitque cavam pro corpore nubem; 595
Nec se in conspectum latebris dedit abditus atris,
Dum fremerent hostes nequicquam, & saxa pararent.

Atque equidem memini (vix actus volvitur annus)
Nuper Joannis comperta cæde recenti,
Quem rex uxorem præreptam reddere fratri 600
Admonitus tenebris ferro obtruncarat in atris,
Urbibus his abiit cautus, populisque relictis
Digressus: silvæ elapsum accepere profundæ.

Nec rex ipse Erebi generis foedissimus hostis
 Humani, nostras qui recto avertere mentes 605
 Nititur, abstinuit dominove, Deove pepercit.
 Forte etenim comitum strepitus, turbamque sequentum
 Dum fugeret quondam, se clam subduxerat heros
 Coetibus, & solus lucis degebat in altis.

Jamque quaterdenos frugum sine munere Soles 610
 Condiderat, totidemque famem per inhospita noctes
 Pertulerat, cum jam tempus ratus ecce! nocendi
 Affuit extemplo multis cum millibus hostis
 Noctipotens, quos Tartareis ducebat ab antris
 Flammea semiferi capitis gestamina quassans: 615
 Jamque sui frustra spe præmia percipit astus.

Ergo illi meditans nequicquam illudere dictis
 Talibus aggreditur: Superi tu certa parentis
 Progenies, verusque Deus, tibi que omnia parent:
 Quid durare fame confecto corpore pergis? 620
 Nec subito in totidem convertere adorea liba,
 Hæc circum quæ saxa vides ingentia, tentas?

Non Divum latere doli, atque hæc reddidit ore:
 Sunt mihi mortali tostæ pro munere frugis
 Sermones patris auditi, divinaque verba, 625
 Quæ quoties animo repeto memor, effugit omnis

Pulsa

Pulsa fames subito, mensæque oblita cupido.

Dixerat: his tamen auditis haud destitit hostis

Congressu victus primo, pugnamque retentat,

Atque aliis super atque aliis assultibus instat, 630

Terque novos semper coepta irritus integrat assus

Nequicquam nunc regnorum, nunc laudis inani

Immotum tentans animum prævertere amore.

Ut cum sollicitum tollunt mare fluctibus Euri,

Crebra ferit, sævitque minaci verberare in alta 635

Littora, sed saxis allisa revertitur unda.

Nec Deus, hæc subito quamvis præsentiat, avertet

Conantem, patiturque dolos sibinectere vanos.

Nunc se marmorei supra fastigia templi,

Nunc rupem supra, scabramque crepidine saxum 640

Subvectari ultro finit, & spem accendit inanem.

Cum vero vicisse ratus jam gaudia dira

Conciperet frustra ille inhians, se protinus heros

Ipse Deum claro confessus numine coram

Irrita furta dolosque exhibat semper apertos. 645

Qualis, ubi excussis per plana evasit habenis,

Liber equus ludit famulos hinc inde sequentes,

Sæpe hic dissimulans, atque illic improbus hæret,

Perque viam oblatas interdum pascitur herbas :

Alit

Ast ubi jam videt instantes, elabitur, alteque 650
Emicat, & spatia transmittit maxima campi.

Quam speciem expertus nequicquam ubi denique sensit
Hostis atrox, abiit victusque, Deumque reliquit,

Cui volucres centum pluma pernice ministri
Astabant missu genitoris, opemque ferebant. 655

Si vero causas odiorum ac femina quæris
Tantium, cur gens omnis opponitur uni,
Hæc norint ipsi: certe non talia gessit,
Quæ capto affingunt odiis crudelibus acti.

Non homines inter magis est affabilis alter, 660

Non pietate prior, venia complectitur omnes:

Hostis, civis ei nullo discrimine habentur:

Multi impune ideo digna atque indigna ferenti

Objecere, omnes nutu cum perdere posset.

Sera olim cum Sidoniam sub nocte per oram 665

Ferret iter fessus, nos parva exclusit ab urbe

Gens fera, nec tecto est dignata heroa precantem.

Nos igitur tristes supremum orare parentem

Aspiceret coelo, nec natum ferret inultum,

Sed populum immitem cœlesti protinus igni 670

Corriperet, subitis & inhospita moenia flammis.

Non tulit, ac verbis nos indignatus amaris.

Increpuit, potiusque urbem miseratus iniquam est.

Sæpe etiam auctores scelerum hand ignarus adibat,
Infamesque domos scelerataque tecta subibat, 675

Quo moniti exuerent fastus moresque sinistros,
Et secum inciperent paulatim assuescere recto.

Sic Matthæus, agri dives sic noster & ipse est
Zacchæus, centumque alii ad meliora vocati.

Nec tamen, id faceret dum creber, defuit olim 680

Qui falli ratus incautum, pro crimine magno
Objiceret, quod non fugeret contagia dira.

Ipse sed, ut medicam veluti languentibus ægris
Ferret opem, totam quærebat sponte per urbem,
Sicubi mortales mentem caligine pressi, 685

Quos nocte eriperet bonus, ad lucemque vocaret
In tenebris cæco miseratus pectore volvi.

Id superis, superum id magno cordi esse parenti,
Seque ideo clarò missum memorabat Olympo.

Insuper & cœlum compleret quanta docebat 690

Lætitia, ætherei quanto gens incola regni

Acciperet plausu, siquis mortalibus oris

Inventor scelerum, atque pii contemptor & æqui

Iustitiam colere inciperet, rectumque tueri.

Sicut ovem incautus pastor qui e millibus unam 695

Amisit

Amisit sera oblitam decedere nocte

Cum gregibus, ubi per rupes, perque aspera tristis

Quæsit dumeta diu loca cuncta volutis

Convivens oculis, demum si forte reposta

Pascentem valle invenit, subito arripit illam, 700

Sublatamque humero stabulis lætissimus infert :

Intranti dulces occurrunt oscula nati

Præripere, & reducem plausu domus excipit omnis.

Idcirco neque colloquiis muliebribus heros

Abstinet, nuperque legens Samaritidos oræ 705

Rura sub antiquis Sicharææ moenibus urbis,

Viderat ad fontem venientem ut forte puellam,

Imploravit aquam supplex, putealiaque hausit

Munera, qui pelago, qui fluminibusque sonoris

Imperat, & vastum largis rigat imbribus orbem : 710

Cujus ad imperium populis sitientibus olim

Delicuit rupes, atque undis plurima fluxit.

Secreti nos interea mirarier omnes ;

Ipse sed admonitam, atque ultro commissa fatentem

In lucem e tenebris, altaque e nocte vocabat. 715

Sæpe illi pueros, ævo & florente puellas

Flore comam pressos, & molli fronde revinctos

Summisere piæ, metuunt dum cuncta, parentes,

Quo

Quo teneris animis pulchræ virtutis amorem
 Infereret, stimulisque rudes impleret honestis. 729
 Impubem turbam affatus placido ore monebat,
 Lustrabatque manu, ne carmina dira nocerent,
 Neve ulla infernis premeret vis edita ab oris.

Quinetiam elatos animo super omnia acerbis
 Urgebat dictis, rebusque exempla reliquit. 735

Mecum olim focii, absentem dum quærimus illum,
 Tendebant, fessique via confedimus omnes
 Speluncæ ante fores, densis quam plurima opacat
 Frondibus, & flexu ramorum protegit ulmus.

Multum hic inter nos quærentes vana moramur, 739
 Quis nostrum foret e numero præstantior omni,
 Dilectusve ipsi magis, acceptusve magistro.

(Mira loquar) nos ut primum ipse in limine vidit,
 Hæsit acerba tuens, iterumque iterumque rogavit,
 Quis sermo foret, aut quænam certamina nobis. 735

Nos contra taciti nihil hiscere, dum piget omnes
 Verborum memores, fuerant quæ plurima vana.
 Tum subito ostendens puerum, cui mollibus annis

Laudis adhuc erat, & tumidi mens nescia flatus,
 Nulli fas, inquit, superum aspirare beatis 740

Conciliis, si non fastus dediscat inanes,

Et penitus famæ exuerit contemptor amorem,
 Ceu puer hic nullam suspirat pectore laudem.
 Non aliter coelum pateat: prius æquore falso
 Esse queant nubes, aut pisces vivere in arvis,
 Arboris aut stirpes frondescere in ætheris oris.

741

Horret adhuc animus, mihi cum, fratrique poposcit
 Illum præcipuos frustra pia mater honores,
 Scilicet ætherea superi genitoris ut aula
 Coelicum in medio celsa cum sede federet
 Subnixus, propior nostrum resideret uterque
 Dextram alter juxta amplexus, lævæ alter inhærens.
 Extemplo gravis ille, obtutuque asper acerbo
 Non matrem (quid enim mater pietatē merebat?)
 Sed nos, qui vano ignaram summissimus astu,
 Corripuit meritos verbis haud mollibus urgens:
 Usque Deum premere elatos, longeque superbos
 Averti, quos famæ agitat laudumque cupido.
 Ipse ideo haud impar genitori cum sit, & illa
 Quæ pater, æque eadem possit, tamen ora canentum
 Sæpe sibi laudes genitorem vertit in ipsum,
 Nil se audere hominem supra confessus, ab alto
 Ni pater omnipotens vires aspiret Olympo.
 Idcirco gravibus morbis quemcunque levasset,

750

755

760

Ple-

Plerumque edixit, ne factum proderet usquam. 765

Quove suas tegetet vires, cum tabida posset

Ulcera corporibus solo depellere nutu,

Ægros sæpe tamen medicas legabat ad undas,

Ut vitium exuerent omne auxiliaris aquæ vi.

Quid referam, quot eum populi, quot mœnibus urbes

Optavere sibi, & voluere imponere regem 771

Mittentes trabeam, sceptrumque sacramque tiaram?

Ipsi etiam comites hortatu instare frequentes,

Armatus Syriæ regnandam invaderet oram,

Mox fore continuo, ut sua sub juga mitteret armis, 777

Quodcunque Oceanus terrarum anfractibus ambit,

Immensumque novis frenaret legibus orbem.

Cum vero hortantes urgerent, protinus ipse

Occuluit sese, montesque aufugit in altos.

Immanes tamen invidia, & crudelibus isti 780

Insurgunt odiis, pœnasque uno ore reposcunt,

Uniusque petunt caput omnes: scis quibus illum

Huc furiis traxere, quibus clamoribus omnem

Implerunt trepidi captam velut hostibus urbem.

Ipse patris mandata obiens tulit omnia certus 785

Digna, indigna pati, nam se quærentibus ultro

Obtulit, & noctis cum munere posset opacæ

Defendi, bis se manifestum prodidit ipse.

Vidi illos tamen ad capti procumbere vocem

Attonitos, terramque gravi consternere casu.

790

Nec vero sacris, aut templo demit honorem,

Nec gentis leges, veterumve edicta refigit,

Quamvis visceribus monet, & lustralibus extis

Parcendum posthac, nec jam ultra cæde litandum.

Verum alios longe ritus, moremque sacrorum

795

Indicat obscura verborum ambage latere,

Legiferique aperit voces animumque magistri:

Quodque magis mirere, sciunt, & scire fatentur

Aereas vatem venturum lucis ad auras,

Unus qui nobis cœli invia claustra recludat,

800

E tenebrisque pios vehat alta ad sidera manes:

Id patribus promissum, omnes id volvere vates,

Hunc animis certi expectant: miseri! quibus atris

Non datur in tenebris præsentem agnoscere lucem,

Et mediis largi sitiunt in fluminis undis.

805

Nam quem non moveant, nisi prorsum averſa voluntas,

Tanta viri virtus, tot facta ingentia, talis

Oris honos? ipse ut vidique, hausque loquentem,

Et dulcem toto jactantem corpore amorem,

Fortunas, patriam, genitricem, cuncta reliqui.

810

Id

Id focii fecere: neque hunc me deinde secutum
Poenituit: verum quantum ingens sæpe favilla
Surgit ab exigua, semperque fit acrior ignis,
Hujus amor tantum visus mihi crescere in horas,
Et mage cor dulci semper flammescere cura: 815
Quique adiere semel, validis compagibus hærent.

Nec nos aut donis, aut verbis fallere crede
Pollicitis blandis illectos: omnia nobis
Aspera promittit, cunctos diversa manere
Scilicet exilia extorres, passimque vagantes. 820

Promissis nec vana fides: adeo usque malorum
Pullulat ex alia, atque alia densissima silva.
Unius ferro tantum caput excipit: unum
(Quisquis is est) placida clausurum lumina morte:
Ast alios cædes omnes instare cruentas. 825

Nostra jubet nos interea contemnere, opesque
Partiri, atque inopi miserorum impendere turbæ,
Quos circumveniunt morbique algorque famesque,
Pauperiemque pati, rebusque assuescere egenis.
Multi nos ideo viderunt sæpe per agros 830

Aut filice in nuda projectos ducere somnos,
Aut gravidas fessos rerum decerpere aristas,
Indomitisque famem solari frugibus, undamque

Alta

Alta haurire cavis pronos ad flumina palmis,
Aut siquos usquam tellus dabat arida fontes.

835

Non, mihi perpetuam si centum pectore ahenō
Sufficiant vocem linguæ, percurrere possem,
Quantas quoque modo ærumnas, quantosque labores,
Hoc ducente, animis durantes hausimus æquis:

Nam licet interdum penuria adegit edendi

840

Exhaustos, rerumque inopes, quas flagitat usus,
Regum opibus tamen usque animos æquavimus altos,
Et mens in parvis aderat ditissima cuique.

Nec minus ingentem huc comitum adventare novorum
Cernere semper erat numerum, matresque virosque,
Omnibus idem animus quibus, & mens certa sequendi.

Haud secus ac bellum ficui rex maximus urbi
Indixit, jamque arma ciet, jamque agmina cogit
Cladem oræ, exitiumque ferens, populisque ruinas,
Non tantum jurata manus, lectæque cohortes

850

Incedunt: sed præterea quos dirus habendi
Duxit amor varia cupidos ditescere præda,
Agglomerant multi, atque injussi castra sequuntur.

Non sat erant latæque viæ, campique patentes

Tot populis, iret quacunque, sequentibus ultro.

855

Sæpe heros sese ingenti subducere turbæ,

Ei

Et montes petere, & desertos quærere saltus.
Atque equidem memini, cum propter stagna profectus
Ferret iter, passimque manus prætexeret ingens
Littora, & urgeret supra densissima morem, 840
Proripuit sese, ac cymbam, quæ forte parata,
Infiliiit, subitoque jubens præcidere funem
Teli intra jactum liquidum processit in æquor:
Constitit hinc, terramque aspectans, plenaque circum
Littora, divinis affari vocibus orsus, 845
Justitiæque aperire viam, & vestigia recti.
Hic illic stabant arrectis auribus omnes
Interclusi undis, inhiabantque agmine longo
Attoniti, mira que animos dulcedine capti.
Ipse loquebatur, circum sedata filebant 850
Æquora, ubique modo spirantibus incita flabris,
Frondiferæque domus avium sine murmure circum
Stabant immotæ procurvo in littore silvæ.

Sed non interea longævæ parcere matres
Vocibus: illum omnes mirari insueta loquentem, 855
Felicemque uteri matrem, felicia matris
Ubera clamabant, quæ talem enixa tulisset,
Et teneris immulisset plena ubera labris.
Namque docebat humi foede, in tenebrisque volutas

Ad

Ad cœlum mortale genus sustollere mentes, 880
Et lucem aspicere, & vanis defuescere curis.
Tum pacem hortari: placidam super omnia mites
Pacem optate, viri, tumidosque remittite flatus,
Demissique animis nil vanæ laudis egentes
Mortales contemnite opes, contemnite honores, 885
Et duris vitam assueti, parvoque beati
Pauperiem tolerate: brevis quæcunque voluptas
Ista adeo, atque diu nihil est mortalibus ægris.
Vobis haud propriæ hic sedes, concessaque longum
Regna, manent meliora, graves ubi solverit artus 890
Mors anima, vos stelligera pater optimus aula
Protinus excipiet lætos melioribus oris,
Pax ubi tranquilla, & cunctarum opulencia rerum,
Et secura quies, nunquam peritura voluptas.
Et dubitet tanta quisquam mercede laborem 895
Ferre brevem, terrisque sequi me sponte relictis?
Ad veras emergere opes, emergere honores
Tendite, quos nulli casus, nulla auferat ætas.
Este pii, inter vos mentem exercete benignam,
Inque vicem placati animis miserescite vestri. 900
Tum longe prohibete iras, odiisque ferendo
Parcite, rumoresque vagos contemnite vulgi.

Nulli

Nulli fas ideo accepto pro vulnere vulnus
Reddere: præstiterit vero pulfantibus ultro
Sese offerre, genisque ictum expectare secundum. 905
Vana alii certent armis pro laude, nocensque
Ferrum acuant, pulchramq; petant per vulnera mortem:
At tu mortales nullo discrimine amare
Disce omnes, pacemque inglorius hostibus opta;
Nec tibi ventosæ sint tanti murmura famæ. 910
Omnibus in primis fit mens interrita lethi,
Nullaque vos animis duros vis avocet æquo.
Terrenos artus homines, moribundaque membra
Interdum extinxisse queant, & perdere ferro:
Tuta anima ipsa manet duræ haud obnoxia morti. 915
Et vos omnipotens cœlo pater aspicit alto,
Avertitque malis, cujus fine numine vestrum
Haud hominum quisquam valeat divellere crinem.
Summissos vos hunc unum fas usque vereri,
Huic ô rite preces, huic digna piacula ferte, 920
Cui mare, cui tellus campisque patentibus aer
Obsequitur, nitidique tremit plaga lucida cœli:
Huic procumbite humi, prostrati huic pandite vota.
Vos siquidem æternis etiam post funera poenis
Ipse potest fontes sub tetro urgere barathro. 925

Nec timor admissos cuiquam sit adire leones,
 Seclaque pictarum sævissima pantherarum.

Ite mei objectu protecti nominis, ite
 Adversum intrepidi: mansuescent protinus urfi,
 Vestraque parcentes allambent vulnera lingua.

930

Quin humiles victus animis secludite curas:
 Observate genus pecudum, genus altivolantum,
 Nullæ illis artes, nulla illis cura futuri:
 Non tamen aut tegmen, victus aut copia defit:
 Omnia dives alit rerum fator, omnia curat.
 Ille etiam injusso tellurem gramine vestit
 Floribus appingens fata versicoloribus arva,
 Arboribusque comas, atque umbras montibus addit.
 Fraudes, insidiæque absint, ac foeda libido,
 Neve modum supra mensis gaudete paratis,
 Desidiasque animis atque ocia pellite vestris;
 Nec vetitos thalamos, inconcessumque cubile
 Affectate, sitisque alieni desinat auri.

935

940

Quisque suis opibus contenti vivite, & ultro
 Spes interdictas & inania ponite vota.

945

Neve autem scelerum facies nunc persequar omnes:
 Quid dicam, quibus est cordi fraus, atque libido
 Dira juvat, ficto simulant tamen ore latentes

Vir.

Virtutem, subeuntque dolis, & crimina obumbrant?

Ne, jubeo, ne talem animis assuescite pestem: 950

Nil adeo latet, ipsa dies quin detegat ultro.

Præterea cohibete oculos: ne quarite vestris

Vulnera sponte animis: fandi hinc compescite amorem,

Sæpe olim incautos non lingua coercita merfit.

Discite jamque ideo posthac haud falsa profari, 955

Jamque novos purgati animis inducite mores.

Siqua tamen veteris culpæ vestigia restant,

Diluite, & sacris contagia vincite lymphis.

Ipse ego fons veluti liquidam purissimus undam

Sufficiam: properate ad aquas, haurite liquentem 960

Matres atque viri sitientes protinus amnem.

Ferte pedem huc omnes; nec opus potantibus auro,

Argentove: mei fontis patet omnibus unda.

Sic lethi vitate vias, ita fidera aditur,

Sidereasque domos, mutari nescia regna. 965

Hæc mihi prædixit genitor, quæ voce monerem

Veridica: sunt fonte mihi verba omnia ab illo.

Talia dicta dabat, cœli super omnia regem

Placandum non visceribus, non sanguine cæso,

Sed votis precibusque jubens exposcere pacem. 970

Et modus orandi quisnam foret ipse canebat:

Omnipotens genitor, sedes cui lucidus æther,
Sic nomen laudesque tuæ celebrentur ubique,
Et promissa orbi incipiant procedere lustrâ,
Cum tua non minus in terris gens iussa faceffat 975
Mortalis, quam coelicolæ tibi in æthere parent.
Nos divina hodie cœlo dape reffice ab alto.
Parce dehinc bonus, ut nostris ignoscimus ipsi
Hostibus, ac nullis adversis objice inermes
Tentando, prohibe a nobis sed cuncta pericla. 980

Addidit & ventura canens, fore, cum vagus olim
Sol claram speciem concreto lumine tectus
Exuat, & subito stellantî nocte perempta
Sufficiat nullam Luna orbi argentea lucem
Sanguineis faciem maculis perfusa nigrantem, 985
Præcipitentque polo passim turbata labanti
Sidera, quæ lapsu certo, spatîove feruntur.
Visque ea, quæ cœli irrequietos conciet orbes,
Definat, incerto rapiantur ut omnia motu,
Atque prope avulso abfiliat de cardine mundus; 990
Dum terras veluti rapidum per inania fulmen
Ipse iterum petat, & multis cum millibus idem
Adveniens hominum vitas & crimina quærat.
Ut res promisso simul ac succenderit igne

Flam-

Flammarum totum tempestas sparsa per orbem, 995

Continuo tellure nova, coeloque recenti

Defunctas animas vita in sua corpora rursus

Evocet ad blandum lumen, populosque sepulchris

Eliciat, secumque pios educat ad astra,

Quos pater a prima prævidit origine rerum 1000

Mente suos fore, & æthereo transcripsit Olympo.

Ibunt aligeri juvenes, coelumque profundum

Horrifico sonitu implebunt, atque ære recurvo

Quatuor a ventis excibunt undique gentes :

Judicis ad solium properabitur æthere toto. 1005

Ipse alte effultus, montisque in vertice summo

Arbiter effulgens circumferet ora tremenda,

Secernetque pios, dextraque in parte locabit :

Læva autem coget fontes, quæ plurima turba.

Qualis post hyemem exactam, cum gramine molli 1010

Pascua læta vocant stabulis armenta reclusis,

Ipse greges pastor nitidos missurus in agros

Sortitur : placidas primo legit ille bidentes

Dinumerans, olidasque jubet procul esse capellas.

Cernere erit liquidas longe fulgere per auras 1015

Corpora clara hominum, quibus atræ obnoxia morti

Abluet omnipotens pater, æternumque manebunt

Am-

Amplius haud rerum subiecti casibus ullis.

Nemo illam ante diem speret cum corpore fedes

Ætheris, exceptis paucis, quos ipse sepulchro 1019

Exurgens secum superis Deus invehet oris:

Solæ animæ interea tali statione fruuntur.

Contra autem fontes tenebris ac nocte prementur

Æterna, & meritas pendent per secula pœnas,

Omnia quæ fera nuper mihi nocte canebat, 1025

Cum caput ipsius in gremio mœrore gravatum

Una eadem accumbens sponda, admotusque loquenti

Sæpe reclinare, mœsti solamen amoris.

Quid repetam, quæ sæpe vagi Jordanis ad undas

Ediderit? quæ Judææ sub montibus altis 1030

Nunc cæcis vera involvens ambagibus ultro,

Nunc manifesta palam claro sermone loquutus,

Dum populi circumstant, stipantque frequentes?

Nunc se principium rerum, finemque canebat,

Nunc veri fontem, atque hominum lucemque viamque.

Nos fortunatam prognatam hoc tempore prolem, 1036

Nos felix tellus, nos secula læta tulere.

Nobis divinam vocem, divina loquentis

Verba haurire Dei propius sæpe obtigit unis.

Scilicet hinc lustris veniet labentibus ætas, 1040

Cum

Cum feri optabunt eadem vidisse nepotes.

Talia Joannes cunctis mirantibus ore
Perstabat memorans, cum protinus ecce! tumultu
Ingenti Solymum irrumpit manus impia, & urbis
Rectorem appellant, poenasque uno ore reposcunt. 1045
Diffugiunt ambo, & magnam stat adire parentem,
Ignaramque diu tantarum fallere rerum.

MARCI

100000

MARCI HIERONYMI

VIDÆ

CHRISTIADOS

LIBER QUINTUS.

Bb

MARCI HIERONYMI
 VIDÆ
 CHRISTIADOS
 LIBER QUINTUS.

INSONTI vero Romanus parcere
 capto

Toto corde petens, huc mentem
 dividit atque huc:

Fama viri, virtusque animo, egre-
 giique recurfat

Oris honos, nec jam obscurum genus esse deorum.

Omnia respondent auditis: denique ad ipsos

B b 2

Con-

Conversus Solymos fremitu tectum omne replentes,
Ite, ait, & posito mox huc certamine adeste.
Sit, qui pro cunctis numero delectus ab omni
Fando aliquis doceat, quo tandem is crimine morte
Mulctandus, quod tantum obstet scelus, ordine pandat,
Infanti: simul hæc, simul illi abiere frementes 11
Christo animis certi nunquam desistere vivo.

Parte alia, regem qui foede prodidit hosti,
Mutatus scelus agnoscit perjurus Iudas:
Ah miser! infectum quam vellet posse reverti! 15
Nulla quies animo: favire in pectore diræ
Ultrices, cæcasque ob noxam sumere poenas.
Nec capit insanos curarum pectore fluctus,
Hinc secum æra manu sceleris causam attulit amens,
Quæ Solymi magno dederant in munere pacta, 20
Atque sacerdotum sacrata ad limina venit
Vociferans: vestrum hoc argentum, hæc munera vestra
Accipite: en! scelerum pretium exitiale repono.
Heu! heu! quid demens volui mihi? quo scelus ingens
Inductus pretio admisi? vera Dei ille 25
Progenies, verusque Deus, nunc denique cerno,
Discussæque abeunt tenebræ, & mihi reddita mens est.
Sic fatus, simul argentum coniecit in ipsos,

Olli autem flentem rifere, ac fera videntem.

Infelix abit : hinc amens, cæcusque furore 30

Multa putat, curæ ingeminant, sævitque sub imo

Corde dolor, coelique piget convexa tueri.

Tum secum huc illuc flammantia lumina torquens,

Hem! quid agam infelix? quænam quæ secula porro

Sera adeo tantum scelus unquam oblita filebunt? 35

Accedamne iterum supplex, crimenque fatebor,

Atque ausim veniam sceleri sperare nefando?

Quo vero aspiciam vultu, quove alloquar ore

Quem semel indignum decepimus, inque merentem?

Hinc igitur longe fugiam, quantum ire licebit, 40

Ignotusque aliis agitabo in finibus ævum?

Hinc me præcípites me me hinc auferte procellæ,

Quo fugit usque dies a nobis luce peracta.

At quis erit tutus tandem locus? omnia præsens

Aspicit, ac terras Deus undique fulmine terret: 45

Et me conscia mens, atque addita cura sequetur,

Sive iter arripiam pedibus, seu puppe per undas.

Quos? quibus? at moror, & ludunt insomnia mentem:

Vos, precor, ô mihi vos magnæ nunc hiscite terræ.

Quid dubito? nunc te tangunt scelera impia, Juda 50

Infelix: tunc debueras, tunc ista decebant,

Cum

Cum revocare pedem, cum fas occurrere pesti.
Nunc morere, atque nefas tu tantum ulciscere dextra
Sponte tua, lucemque volens hominesque relinque.

Talia jactabat certus jam abrumpere vitam 55

Invisam, & sævum letho finire dolorem,
Curarum hanc unam metam ratus, atque laborum.
Fluctuat, atque sibi semper tellure videtur
Absumi, aut rapido de coelo afflari igni:

Usque adeo ante oculos capti obversatur imago: 60

Pallor in ore, acies circumlita sanguine, & artus
Argentes tremit, instantis vestigia lethi,

Et nox multa cava faciem circumvolat umbra:

Omnia nigrescunt tenebris caliginis atræ.

Demens! qui potius veniam sperare fatendo 65

Non ausus, neque enim precibus non flectitur ullis

Rex superum, & justæ bonus obliviscitur iræ.

Ergo ille inceptis perstans, & sedibus hærens

Isdem abiit, silvæque tremens successit opacæ,

Regia quæ propter frondebat plurima tecta. 70

Atque ibi dum trepidat, qua tandem morte quiescat

Incertus, latebrasne animæ scrutetur acuto

Fortiter, & pectus procumbens induat ense,

An se præcipiti jaciat de culmine saltu:

Ipse,

Ipsæ, quæ attonitum, mortisque cupidine captum 77
Ducebant semper furia, infensæque præibant,
Informem prona nectentes arbore nodum
Ostendere viam: collo namque inde pependit,
Ut meritus, laqueoque infami extrema sequutus
Spiramenta animæ eliso gutture rupit, 80
Et totos subito pendens extabuit artus.

Nondum picta novo cœli plaga manere rubebat,
Jamque sacerdotes concursu cuncta replentes
Vestibulum juxta astant, longisque fremebant
Porticibus: nempe antiquo de more licebat 85
Nulli luce sacra pollutum insistere limen.

Tandem Romulides juvenum stipante caterva
Fascibus egreditur patriis, ostroque superbus,
Et folio ante fores sedit sublimis eburno.
Confedere patres pariter juxta ordine & ipsi, 90
Atque diu filuere: orsus dux denique fatur:

Dicite quo tandem demitti crimine morti
Poscitis egregium juvenem: quæsiuimus ipsi
Et genus & vitam: nil dignum morte repertum:
Sed potius factis fama illum ingentibus effert. 95
Ut propius vinctum vidi, audivique loquentem,
Ut stupui! ut visus mihi nil mortale sonare,

Cuncta

Cuncta Deo similis vultum, vocemque oculosque !

Aut certe Deus ille, Dei aut certissima proles.

Cedite: ne regem vestrum ignorete volentes.

100

His dictis cunctis penitus dolor ossibus arsit
Ingens: infremuere omnes, gemitumque dedere.

Tum senior surgit fandi doctissimus Annas

In medio, & dictis exorsus talibus infit:

Si tibi non aliis per se manifesta pateret

105

Res signis, Romane, vel hinc dignoscere promptum

Cuique foret, teque in primis dux multa moveri

Convenit, huc cum tot collectos undique cives

Convenisse vides unius crimina contra.

Hic auctor fandi multos sermone fefellit,

110

Et facie (ne cede dolis) mentitur honesta

Virtutem: scelerum tegit alto in pectore amorem.

Nonne vides, hæc relligio quo se nova vertat,

Orgia quo, coetusque & nocturni comitatus?

Seditione potens Judæas suscitât urbes

115

Ausus se passim terrarum dicere regem,

Progeniemque patris summi, cui fidera parent:

Atque ideo veluti Deus ultro crimina fassis

Dat veniam, poenæque metum post funera solvit,

Quod scelus haud aliter poterit quam morte piare: 120

Sic

Sic veteres sanxere; sed & vetera ipse retractans
Jura, novas figit simulato numine leges,
Instituitque novos ritus, nova sacra per urbes,
Quæ fervent feri ventura in secula nepotes.

Quin ipsas haud obscura proh! voce minatur 125
Dejecturum aras, seque igni templa daturum,
Templa olim impensis tantorum structa laborum.
Et jamjam volet ipsum etiam restinguere Solem,
Sideraque obsesso verbis deducere cœlo.

Haud scelus ille tamen fallaci pectore quivit 130
Diffimulare diu: neque enim scelerata subire
Tecta horret, nec se vetitis conventibus aufert
Admonitus, sociique epulis capiuntur opimis.
Quinetiam, interdum ficta tota impius urbe
Inventus fama ante alios ob crimina notus, 135
Continuo paribus gaudens adit impiger illum,
Nec requies, donec sibi conciliarit amicum:
Tantus amor scelerum, tantum illi fallere cordi.

Tum festis, cum fas nihil exercere, diebus
Ipse tamen pellit morbos, ægrisque medetur. 140

Quid memorem, ut socii vetitis impune per ædes
Vescantur dapibus, Cereremque & pocula tractent
Haud prius ablutis manibus sine more, sine ullis

Legibus immundi, contactuque omnia foedent?

Scilicet omnipotens placitos tot secula ritus

145

Retrahet pater, & mentem sententia vertat.

Quæ nova tempestas? eane inconstantia cœlo?

Dede neci, ne thuricremas, quibus imminet, aras

Destruat, & posthac non ausit talia quisquam.

Dede neci: poenas sceleri impius hauriat æquas: 150

A sacris prohibe infandos altaribus ignes.

Dixerat, atque omnes eadem simul ore fremebant.

Romulus at dictis nequicquam flectitur ullis;

Nec nova primum audit nunc crimina: cuncta nefando

Scit fabricata odio, dum Christi gloria & ingens 155

Sacrilegos stimulis virtus exercet amaris.

Atque ait: hæc coram fama est vos sapius illi

Objecisse, quibus semper sermone paratus

Restitit, & vera victor ratione refellit;

Nec se progeniem superi negat ipse parentis, 160

Quem vos promissum cœlo divinitus olim

Venturum tandem auxilio mortalibus agris

Non latet, ut veteres genitoris molliat iras

Concilians generi vestro, culpamque parentum

Ipsæ sua virtute luat: sic ferre priorum 165

Accepi monumenta, patres id prodere vestros,

Et

Et rebus probat ipse: adeo circum oppida lastrans
 Arrexit totam monstris ingentibus oram,
 Quæ non ullæ artes hominum, non ulla potest vis.
 Quinetiam in lucem quosdam revocavit ab umbris, 170
 Queis penitus jam mors totos inimissa per artus
 Solverat hærentes animæ de corpore nexas.
 Quare agite, ô odiis miseri desuescite iniquis:
 Ne frustra pugnatè, Deum sed discite vestram.

Dixerat: at magis atque magis violentia gliscit 175
 Omnibus: ingenti clamore insistere, & una
 Infreni sævire, humerisque abscindere amictum;
 Nec secus increvere animis ardentibus iræ,
 Quam cum Atesive, Padumve undis læta arva parantem
 Diluere agricolæ subiti compescere tendunt 180
 Aggeris objectæ, præceps magis æstuat annis
 Insultans, victorque altas ruit agmine moles.

Forte autem rex, & soboles hoc tempore regam
 Herodes studio factorum advenerat urbem.
 Munere Romulidam pars huic amissa paternali 185
 Reddita erat regni, Galilææque oppida habebat:
 Quem postquam accepit rector Romanus adesse,
 Solveret ingrato quo sese munere tandem,
 Transmisit Galilæam illi victam Galilæo,

Atque ipsum iussit, vitamque & crimina, siqua, 190
 Quærere, pro meritisque viro decernere poenas.

Tum vero audito Christi rex nomine lætus
 Duci intro jubet ingenti correptus amore
 Compellare virum, ac propius vera ora tueri.
 Quem dehinc aggreditur vario sermone, sed ille 195
 Nil contra, atque oculos nusquam avertibat Olympo.
 Ergo illum nil supra hominem miratus, & ultro
 Irridens iterum jubet ad prætoria duci,
 Et rursus haud læto Romano redditur insons.

Hic me deficiunt animi, mens labitur ægra: 200
 Horresco meminisse, Dei quæ vera propago
 Pertulerit mala factus homo Deus, auctor Olympi,
 Quem mare, quem tellus, vacuque patentia tractus
 Atria, nec capit immensi plaga lucida coeli.
 Aura tuo omnipotens vires mihi reffice lapsu, 205
 Aura polo demissa, tuo hic me numine firma.
 Hæc animi victus quoties evolvere tento,
 Omnia me circum nigrescunt: pallida cerno
 Astra, caputque atra roseum ferrugine Solem
 Occulere, & moestum in lacrymas se solvere coelum. 210
 Tantane te pietas miserantem incommoda nostra,
 Tantus adegit amor coeli ô lux clara fereni,

Vera

Vera Dei ut soboles, verus Deus æthere missus
Tam gravia hæc velles, perpefluque aspera ferre,
Divinumque caput terrena mole gravatus 210
Subjiceres tot sponte malis? hæc præmia ferres,
Nostra tua bonus ut deleres crimina morte?
Nos dulces vetita decerpimus arbore foetus,
Tu trunco infando pendens crudele luisse
Supplicium, ô nimium nostros miserate labores! 215
Tu, quamvis Deus, atque Dei indubitata propago,
Heu! nunc hæc hominum, nunc cogeris illa subire
Arbitria in vinclis, & judicis ora vereri,
Qui toti advenies olim datus arbiter orbi.

Pontius ut vinctum sua rursus ad limina reddi 230
Conspicit, arbitrio nec se subducere tristi
Posse videt, sævis curarum tunditur undis,
Jamque his, jamque illis iterumque iterumque retentat
Crudeles animos, & parcere nescia corda
Irritus, ac studio frustra adversatur inani. 235
Quam magis ille animis tendit sermone mederi
Nunc supplex placidusque, minis nunc asper acerbis,
Tam magis accensis crudescunt cordibus iræ.
Tandem ait: hæc redeunt (vestrorum antiqua parentum
Vana superstitio) certis cum sacra diebus, 240

Unum

Unum ego de multis inclusis carcere suevi
 Reddere, & ex arctis impune emittere vinclis:
 Hunc igitur vobis ipsum solvine jubetis
 Infonem? nam quem potius dimittere possim?
 Et jam poenarum fatis, ac feritatis abunde est. 245
 Aut solvo, aut porro vos hinc abducite, & atræ,
 Ut libet, immeritum sine me demittite morti.

Non tulit, & medium sermonem abruptit acerbans
 Crimina falsa cohors, & poenas ingravat ore.
 Forte illis Barabas populo patribusque diebus 250
 Invisus, quo non scelere usquam immanior alter
 Jamdudum in vinclis poenam expectabat acerbam:
 Nulla fugæ spes prorsus, ei via nulla salutis.
 Huic igitur præses vellentne, an parcere Christo
 Scitatur, sperans ita tandem evadere posse. 255
 Illi autem victique odiis, cæcique furore
 Exolvi Barabam poscunt, veniamque precantur
 Uni omnes, Christumque absumi funere tendunt,
 Atque obstant summa studiis rectoris opum vi.
 Ille autem loris cædi, virgisque salignis 260
 Divinum mandat (visu lacrymabile!) corpus:
 Fors, ait, innocui potero hac extinxe cruoris
 Arte fitim: sic immitis miserebitur hostis,

Et

Et lacerum totos cernentes cominus artus
Ipsi ultro satiati animos a morte reducent. 163
Jam largo undabat foedatum sanguine corpus,
Perfusi que artus tabo, liventia colla,
Collaque brachiaque, & detectæ verberare costæ;
Atque ejectabat crassum roseo ore cruorem.
Talem in conspectu populi statuere, cruentos 170
Nudum humeros pectusque ambasque a poplite plantas;
Nam medium texto velabat carbasus albo.
Palluit aspectu cœlum: conterrita fugit
Cornibus obtusis sub terram argentea Luna,
Nimbofoque diu latitans evanuit ore; 175
Et pariter visa astra polo cecidisse sereno.
Non tamen hostiles explevit sanguine poenas;
Sed magis atque magis crudescunt corda precando,
Quæ non ullæ artes, quæ vis non mitigat ulla.
Immerito lethum intendunt, extremaque poscunt 180
Supplicia infensi: resonant clamoribus alta
Atria: certatim se cuncti hortantur in iras.
Eumenides, missique inferna e nocte ministri
Tartarei, tenues animæ sine corpore vitæ
Circumeunt, stimulosque acuunt ardentibus acres, 185
Et lucem eripiunt miseris, agitantque furentes.

Ro-

Romanum interea monet ipsa exterrita visis
Per somnum conjux, juvenis ne sanguine sese
Polluat, abstineat capto, portenta minari
Magna Deum in somnis: is erat is candidus ille 290
Agnus, ait, (nunquam ludunt me somnia vana)
Quem circumfusique canes, sudibusque petebant
Pastorum globus omnis: eum mox omnia ademptum
Pascuaque & notis flebant cum saltibus agri.
At pater altitonans manifesta percitus ira 295
Desuper auctores cædis sævibat in ipsos.
Turbatum extemplo visum ruere undique cœlum,
Et campos late ac silvas quaterre horrida grando.
Tum subito audita ex alto, voxque acta per auras:
Parce Deo, Romane, hominum compesce furorem. 300
Credo equidem hunc (non te fallit) genus esse deorum:
Parce manus scelerare, pio vir parce cruori.
Ipsi hæc coelicolæ placidi portenta refutent,
Judæosque petant solos, generique minentur.
Talibus auditis Solymos animo acrior urget 305
Romulides certus vesano obstare furori:
Jamque minis agit, & dictis haud amplius arcet
Mollibus infanos, & non toleranda frementes.
Jamque videbatur demptis dimittere vinclis

Velle virum, & tantis se tandem solvere curis. 310

Senfit atrox Erebo umbrarum regnator in imo

Æternam fervans memori sub pectore curam:

Ingemuit, vinctique animo indignatus amaro est.

Protinus horriferum latebrofa ab sede Timorem

Evocat atrum, ingens & ineluctabile monstrum: 315

Tristior haud ulla est umbrosis pestis in oris

Scilicet, atque hominum egregiis magis æmula coeptis:

Frigus ei comes, & dejecto Ignavia vultu.

Extemplo hanc superas torpentem ascendere ad auras

Imperat, intonsi qua molli vertice surgunt 320

Phœnicum montes, Solymorumque alta subire

Mœnia, ut Ausonii flectat ducis aspera corda

Dejiciens, subigatque metu desistere coepto.

Iussa facit: sibi nigrantes accommodat alas

Nocturnarum avium, inque atros se colligit artus. 325

Jamque emensa viæ tractus obscœna volucris

Purpurei crebra ante oculos se præsidis ecce!

Fertque refertque volans circum importuna, sonansque

Nunc pectus, nunc ora nigris everberat alis,

Immisitque gelu, & præcordia frigore vinxit. 330

Diriguit visu subito, atque exalbuit ille,

Surrectæque tomæ steterunt, gelidusque per ossa

Horror iit; genua ægra labant; vox faucibus hæsit.

Quem simul ac cives sensere insueta timentem,

Pallentemque genas, & toto corpore versum,

335

His subito arrepto clamantes tempore dictis

Aggressi: iste ausus vulgo se fingere regem,

Aspirat sceptris, regisque affectat honores:

Quem si forte neci mavis subducere, nec te

Crimina tanta movent, Judæas protinus urbes

340

Seditione potens Romanis legibus, omnemque

Artibus avertet Syriam ditione Quiritum.

Res igitur tibi si curæ Romana, decusque

Cæsaris, hanc superis pestem citus aufer ab oris:

Hauriat ut meritas haud uno crimine poenas,

345

Ne gentem repant contagia dira per omnem.

Talia perstabant uno omnes ore frementes:

Dux vero expertus genus intractabile, regis

Palluit ad nomen (præcordia ad intima sævit

Subdita pestis enim) nec jam superantibus obstat

350

Amplius, & sese victus cedensque remittit,

Haud ultra potis insano pugnare furori:

Ceu cum rostratæ sese opposuerunt triremi

Protinus adversi mediis in fluctibus Euri,

Luctatur primum celsa de puppe magister,

355

Hor-

Hortaturque viros validis insurgere tonfis:
Demum ubi se niti contra intolerabile cœlum
Incaſſum videt, ac ventos ſuperare furentes,
Vertit iter, quocunque vocat fortuna per æquor
Multivium, atque auris parens ſubremigat æger. 360
Haud tamen abſtinuit verbis, vocivè pepercit:
Verum, vincor, ait, nec habet veſtra ira reſreſſum:
In me nulla mora eſt: moriatur crimine falſo
Damnatus; vos triſte manet, ſperoquè propinquum
Supplicium: vos ſacrilego, ſerique nepotes 365
O miſeri! meritas pendetis ſanguine pœnas.

Sic effatus aquam plena jubet ocuus urna
Afferri, abſtergenſque manus hæc addidit ore:
Ut nunc his manibus maculæ abſunt, ſic mihi nullum
Hac in cæde nefas, meque omni crimine ſolvo. 370
Dixit, & exurgens ſolio intra tecta reſceſſit.

Illi autem: Deus hæc nobis natifque reſerveſt,
Inſtaureſtque graves pœnas, quaſcunque meremur.

Hæc dum porticibus populo ſpectante geruntur
Veſtibulum ante ipſum, famuli ducis ædibus intus 375
Armati illudunt capto, irridentque ſilentem;
Quodque illum populi regem optavere per urbes,
Purpureis ornant tunicis, oſtroque rubenti,

Atque alte effultum sublimi sede locarunt.
Pro capitis crinali auro, regumque corona 380
Sentibus obnubunt flaventia tempora acutis:
Pro sceptro datur insigni fluvialis arundo.
Tum populo læti portis bipatientibus omni
Ostendunt plausu magno, regemque salutant.
Haud aliter ludo pueri cum ex omnibus unum 385
Delegere ducem, fociis qui sponte subactis
Imperitet, læto cuncti stant agmine circum
Condensi: assurguntque omnes, regisque superbi
Jussa obeunt ludicra, ingens it ad æthera clamor:
Tali intus famuli indulgent manus effera ludo. 390
Dehinc juveni vestis obtentu lumina inumbrant,
Divinumque caput palmis & arundine pulsan.
Hic digitis vellit concretam sanguine barbam,
Ille oculos in fidereos sputat improbus ore
Immundo, & pulchrum deformat pulvere corpus. 395
Nec mora, nec requies, versantque agitantque ferentem
Omnia, nec verbis ullis indigna querentem;
Nec dare permittunt jam lumina fessa sopori.
O dolor! heu species inhonesta, indignaque visu!
Non filvis avibus frondes, non montibus antra 400
Quadrupedum generi defunt, ubi condere sese

In noctem, atque suos possint educere foetus:

At rerum auctori, coeli cui regia servit,

Omnibus in terris desit locus, omnibus oris,

Quo caput acclinet, fessusque in morte quiescat. 405

Tum vero Solymi victores cuncta parare

Supplicia, atque omnes poenarum exquirere formas,

Perferat ut sævos crudeli morte dolores.

Jamque illum erecto properant distendere ligno

Affixum, & lenta paulatim perdere morte: 410

Nec mora, diffidunt malos: sonat acta securis,

Altaque quadrifidis fabricatur roboribus Crux,

Tormenti genus: hac olim scelera impia reges

Urgebant poena, fontesque hac morte necabant,

Difficiles miserorum obitus, longique dolores. 415

Tum neque honos erat, infami neque gloria trunco:

"At nunc numen habet: sanctum & venerabile lignum

"Suppliciter cuncti colimus, sacrisque minores

"Argento atque auro contextum imponimus aris,

"Et lætum ex illo memores celebramus honorem. 420

"Illa etiam coelo fulgebit lampadis instar

"Æthereæ, & totum lustrabit lumine mundum,

"Cum dabit exitio una dies animalia cuncta,

"Interitumque feret rebus mortalibus ignis.

Vix

Vix terris lux alma aderat, cum jam undique tota
Urbe ruit studio visendi accita juvenus, 436
Implenturque viæ, concursuque omnia fervent.
Et jam purpureos habitus insignia ludicra
Exutum, vinctumque manus clamore trahebant
Dirum ad supplicium, magna festante caterva. 439
Per medios longis raptatus funibus ibat
Semianimisque, artusque tremens, plagisque cruentus
Nocturnis, humeroque trabem duplicem ipse gerebat
Præcis gravidam nodis ac robore iniquo,
Qua super infando mortales linqueret auras 435
Supplicio, & duros finiret morte labores.
Armati circumstant, clypeataque juxta
Agmina densantur: collucet spicula longe,
Spiculaque & rubris capitum cava tegmina cristis,
Æreaque alterno conspirant cornua cantu. 440
Pars pedes insequitur: pars sese lucidus altis
Fert in equis: resonant colles clamore propinqui.
Multi autem, quorum melior sententia, flebant:
Præcipue matresque piæ mitesque puellæ
Cernentes nudis pedibus per scrupea faxes 445
Tendere, & offendi crebro ad salebrosa viarum,
Dum monte adverso protrudit robur iniquum;

Ad

Ad quas suspirans heros sic ore loquutus :

Ne vero, ne me matres indigna ferentem
Flete piæ: vobis potius deflete propinquum 450
Exitium, & vestris hinc debita præmia natis.
Sic fatus linquit non æquis passibus urbem.

Interea superum rex tanto in cardine rerum
Verticis ætherei sublimem evasit ad arcem,
Mortalis nati lethum ut crudele videret 455
Ipse sui spectator: eum gens incola cœli
Aligeri stipant cunei, & comitantur euntem.

Est templum gemmis interlucentibus auro
E solido factum sublimi in vertice Olympi,
Tectum immane, ingens, superi penetrale parentis 460
Sidera despiciens subterlabentia mundi.
In medio clivus duro ex adamante tumescit
Paulatim exacuens instar fastigia pinus:
Multiplices circum sedes, subterque supraque
Dispositæ, gradibusque novem super æthera surgunt. 465
Conveniunt huc coelicolæ, regemque canendo
Ingressi Thiasis lustrant: se sedibus inde
Omnes composuere suis, tumulumque corusci
Ter late circum terna cinxere corona
Secreti ordinibus certis; neque enim omnibus æqua 470

Con-

Conditio, viresque pares, eademque potestas :
Verum, aliis alii ut præstant, ita rite locantur
Munere quisque suo contenti, ac sorte beati.
In medio pater omnipotens folio aureus alto
Sceptra tenet, lateque acie circum omnia lustrat, 475
Totus collucens, totus circum igne corusco
Scintillans, radiisque procul vibrantibus ardens.

Mox autem infauftis Judææ lumina tantum
Defixit terris, tristemque ante omnia collem
Spectabat, gens mœsta simul spectabat Olympi 480
Collem infelicem, sacram egredientibus urbem
Qui prior occurrit humanis ossibus albus.
Auctores scelerum poenas ibi morte luebant
Informi: circum pendebant corpora passim
Arboribus truncis incocto lurida tabo. 485

Huc simul atque emensus iter miserabilis heros
Pervenit, sensitque sibi crudele parari
Supplicium, atque trabem vidit jam stare nefandam,
Dejectos oculos porro huc jactabat & illuc
Omnia collustrans, comitum si forte fuorum, 490
Siquem forte acies inimicas cerneret inter:
Fidum in conspectu nullum: videt agmina tantum
Sæva virum, campique armis fulgentibus ardent.

Cari deseruere omnes diversa petentes,
 Non aliter, quam cum coelo seu tactus ab alto 495
 Pastor, five feræ infidiis in valle peremptus,
 Continuo sparguntur oves diversa per arva
 Incustoditæ, resonant balatibus agri.
 Jamq; trabem infandam scandens, pendensq; per auras
 Horruit, atque Deum veluti se oblitus, acerbi 500
 Pertimuit dirum lethi genus, æstuat intus,
 Atque animum in curas labefactum dividit acres,
 Tristia multa agitans animo, totosque per artus
 Pallentes mixto fluit ater sanguine sudor,
 Et patriam crebro reminiscitur ætheris aulæ. 505

Tum cœlum aspectans hæc imo pectore fatur:
 Heu! quianam extremis genitor me summe periclis
 Deferis? aut nati quo jam tibi cura recessit?

Audiit has summus voces pater, audiit omnis
 Cœlestum chorus: ipse (altâ secum omnia mente 510
 Versabat genitor, nutu haud oblitus agi rem
 Nempe suo) stetit immotus, seseque repressit.

At circumfusus cœtus gentem ætheris alti
 Aligeram injussos potis est vis sistere nulla:
 Omnibus exarsit subito dolor: omnibus ingens 515
 Æstuat ira: volunt nato succurrere herili,

Et prohibere nefas, duroque resistere ferro.
 Bella cient: arma ingeminant arma acrius omnes.

Hic puer haud volucris extremus de gente recurvo
 Ære vocare acies quo non magis utilis alter, 520
 Ascensu superat celeri ardua culmina præpes,
 Tum super axe sedens, roseique in vertice cœli
 Signa canit belli: latus diffultat Olympus
 Undique, & insolito tremuerunt sidera motu.
 Audiit & sonitum, siquem procul orbe remoto 525
 Distinet incedens humili Luna humida gressu:
 Audivere, quibus generis custodia nostri
 In terris olim forti data, vasta que Tellus
 Protinus ingenti tremuit concussa fragore.

Tum quos rex superum varias legarat in oras, 530
 Aereos relegunt tractus, mandataque linquunt
 Imperfecta, fuga que poli super ardua tendunt.
 Ac velut in pastus celsa quæ sede columbæ
 Exierant varios, cum tempestate repente
 Urgenti cæco misceri murmure cœlum 535
 Incipit, & nigræ cinxerunt æthera nubes,
 Continuo linquunt arva undique, & ardua pennis
 Tecta petunt, celeresque cavis se turribus abdunt.
 Jam passim ingentis properatur vertice Olympi,

Et

Et toto ancipitis ferri cœlo ingruit horror, 349
Æratique sonant currus, gemitusque rotarum
Audiri, sonitusque armorum desuper ingens.
Tam vastos motus axis miratur uterque,
Miranturque ignes, cœlique volubilis orbes,
Cum tenues animæ, cum sint sine corpore vitæ, 345
Sensibus a nostris quibus est natura remota.
Sæpe autem, seu mortales mittuntur ad oras,
Sive opus in fratres olim capere arma rebelles,
Corporis affecti sibi quisque accommodat alas,
Aereosque artus, simulacrumque aptat habendo, 350
Spiritus ut queat humanos admittere visus.
Ergo illi rapido circumdant turbine densa
Corpora sub nostros etiam venientia sensus:
Circumdantque humeris desueta micantibus arma
Ætheris ærisono subito de poste refixa 355
Cœlicolum exuvias, belli monumenta nefandi,
Quod socios olim contra gessere furentes.
Hic bonus armatur jaculis, hastamque trabalem
Crispat agens, rapit ille faces, rapit ille sagittas,
Suspenditque humeris lunatum ardentibus arcum: 360
Atque alius palmas infertat cæstibus ambas.
Pars tereti funda dextram implicat: omnibus ensis

Aureus in morem vagina pendet eburna :
Infrenant alii cœli per cœrula currus.
Cætera pars pictis librare celerrima pennis 565
Corpora : non eadem vis omnibus ipsa volandi :
Mobilitate vigent varia : pars remigat alis
Binis alternante humero ; pars ordine ad auras
Tollunt se triplici pennatis undiquē plantis,
Haud unam in faciem ; sed nec color omnibus idem : 570
Namque hos punicea cernas effulgere pluma
Flammipedes, igni assimiles rutilantia terga :
Herbarum hos speciem, viridesque referre smaragdos :
Terga illis croceo lucent circumlita luto :
Centum aliis alii pinxere coloribus alas. 575
Qualis ubi, exactos post æstus arbore ab omni
Exornat pomis se versicoloribus annus,
Et caput Autumnus circumfert pulcher honestum.
Et jam pennipotens liquidis exercitus ibat
Traçtibus, ac volucri cingebant agmine cœlum, 580
Milla quot nunquam nascentum ab origine rerum
Visa hominum in terris coisse, ter agmina terna,
Terque duces terni : toto dux vertice supra est
Nuper Iapygii Gargani e vertice vectus
Armipotens, veteris quem quondam gloria pugnae 585

Sublimem, longeque alios superextulit omnes,
In medio ibat ovans, galea cristisque superbis
Aureus, & longe gemmis lucentibus ardens:
Nunc etiam spolia edomiti, fulvamque draconis
Pellem ostentabat spiris ingentibus, ipsumque 590
Innixus tergo pedibusque hastaque premebat.
Arma procul radiant: umbo vomit aureus ignes,
Stellantique procul micat ensis jaspide fulgens.

Ventum erat ad coeli portas: hic omnibus iræ
Incaluere magis, belli ut monumenta prioris 595
Sunt oculis oblata: vident nam turribus altis
Pendentes currus, suspensaque postibus æra,
Spiculaque, & clypeos victis de fratribus arma
Olim immanæ nefas cœlo crudeliter orfis,
Dum frustra aspirant sceptris felicis Olympi 600
Immemores, victique animis, & vana tumentes,
Quos ipsi contra steterant meliora sequuti,
Æthereque expulerant certamine debellatos.
Quam pugnam in foribus quondam cælarat ahenis
Artificum manus, atque operoso imprefferat auro. 605
Cernere erat liquidas coeli pendere per auras
Hinc acies atque hinc acies certamen adortas,
Nunc hæc, nunc illuc ultro citroque volare,

Æthe-

Ætheraque in medio venientibus obscurari
Missilibus, jamjam certari comminus armis, 610
Miscerique acies, & jam, queis spicula deerant,
Crinibus implicuere manus hostilibus uncas,
Suspendosque comis circum per inane rotabant.
Jamque hos paulatim concedere, desuper illos
Urgere aspicias, donec toto æthere versi, 615
Palantesque fugæ simul hostes terga dedere
Præcipiti affimiles nimbo, atque procacibus austris.
Nam pater omnipotens armatus fulmine dextram
Deturbabat agens, flammisque sequacibus arce
Siderea excussos Erebi domus atra recepit. 620
Pugnæ igitur superi admoniti, veterisque trophæi
Ætheris ardebant fractis erumpere portis.
Jamque adeo evassent omnes, terrisque potiti
Sontem incendissent oram, jamque urbibus igni
Correptis Judæa nocens commissa luisse, 625
Ni pater altitonans stellanti nixus Olympo
(Motus enim tanto subito flagrante tumultu)
Cœpta redargueret, verbisque inhiheret acerbis
Bellum importunum cunctis haud mollia mandans:
Nam circumspiciens sibi centum astare ministras 630
Virgineas volucrum humana sub imagine formas

Hinc

Hinc atque hinc videt, & nutum observare paratas:

Quarum quæ placido mitis Clementia vultu est,

Eligitur numero ex omni, cui talia mandat:

Vade ait, & volucris per coelum labere curru: 635

Fratribus hæc fer dicta tuis: non ætheris illis,

Non illis vasti commissas orbis habenas,

Ut ferro injussas meditantes edere pugnas

Omne ausint miscere meo sine numine coelum,

Terramque, & tantos animis accendere motus: 640

Confidant, positisque adsint huc ocus armis.

Dixerat: illa viam raptim fecat alite curru,

Et patris ingentes passim denuntiat iras,

Ni redeant, positisque quiescant protinus armis.

Addunt se comites Pietas Paxque aurea: it una 645

Spesque Fidesque piique parens placidissima Amoris:

Omnibus in manibus rami canentis olivæ.

Quaque egere viam, videas procul ilicet arma

Projicere, & studiis cunctos mitescere versis.

Jamque in conspectu positus exercitus armis 650

Regis adest, dicto parentes sede locarunt

Ordine sese quisque sua, pariterque quierunt.

Hic tum nimbipotens genitor circumtulit ora

Ter torquens illustre caput, ter cardine moto

Ter-

Terribilem increpuit sonitum: dein farier infit: 655

Quæ superi vetitum contra hæc insania ferri?

Quo ruitis? quia ne auxilio subsistere nostro

Non queat ille, meæ aut sint fractæ denique vires?

Ne sævite animis, atque hanc deponite curam,

Quandoquidem haud fert hæc nostro sine numine natus,

Scitis enim, ut moriens crimen commune refellat: 661

Sic generi humano clausum stat pandere Olympum.

Illum ideo duros volui exercere labores,

Atque agere in terris extrema per omnia vitam

Finibus exactum cunctis, inopem, omnium egentem. 665

Jamque ad supremum ventum: manet exitus illum

Hic hodie gravis infontem irrevocabile lethum,

Et morti caput ipse sua sponte obvius offert.

Nunc autem subito visu horruit, & timor illi

Confusam eripuit lethi ipso in limine mentem: 671

Quippe, Deum velut exutus, mortalis, inermis

Restitit, & telis mansit violabile corpus.

Nil aliter vis divinos valuisset in artus

Ulla hominum, & cunctis foret impenetrabilis armis.

Non adeo vires, non parva potentia nostra, 675

Ut nequeam, si versa retro sententia, natum

Eripere in medio versantem turbine lethi.

Contra illum insurgant omnes, ab origine rerum

Quid-

Quidquid ubiq; hominum natum, extinctumq; per ævum.
 Non ita me experta est Babylon, ubi ad astra gigantes
 Tentavere vias educta turre sub auras; 681
 Et poterant magnos manibus divellere montes.
 Nunc etiam fumant præfractæ fulmine turres,
 Ut nimborum acies, tempestatumque quiescant,
 Quæ vastum rapiant convulsum a cardine mundum. 685
 Ipse manu terras quaterem, cœlum omne cierem
 Diluvio cuncta involvens: me me ignibus atris
 Nunc nunc accinctum, teloque tricuspile dextram
 Armatum mortale genus sævire videret,
 Hunc diffare globum, hæc passim metere agmina ferro.
 At finite, adveniet (neque enim mora longior) urbi 691
 Tempus ei, frustra hunc cum magno optaverit emptum
 Haud tetigisse, genus cui ducitur æthere ab alto.

Sic ait, & moto tremefecit vertice mundum
 Terrifico quatiens tonitru cœlestia templa: 695
 Continuo superum furor acer & ira quievit:
 Prosequitur tantum votis chorus omnis amicis,
 Atque Deum e summo taciti miserantur Olympo.
 Sicut, ubi inclusi septis vacuo æquore campi
 Pro laude ac decore accensi certamina miscent 700
 Inter se æquatis juvenes duo comminus armis,
 Hinc spectat procul atque hinc circumfusa juvenus:
 F f Tum

Tum si forte alter minus ac minus utilis, ore
Palluit, aut terra cecidit deceptus iniqua,
Confurgant fidi æquales, studiisque sequantur; 709
Quam vellent, nisi pacta vetent, succurrere amico!
Stant ægri, & casum longe execrantur acerbum.
Haud secus indefensus, inermis restitit heros.
Illum nudum humeros, nudum omne a vertice corpus,
Directum longo malo applicuere furentes: 710
Nuda dehinc tendunt transverso brachia ligno,
Diversaque ambas affigunt cuspide palmas
Hinc atque hinc: mucrone pedes terebrantur eodem
Confixi: largum manat de stipite flumen.
Instant vi multa: ferro ardua robora adacto 711
Dant gemitum: reboat diro stridore supinus
Mons circum ingeminans, ictusque resultat imago.
Tum supra caput & nomen, patriamque, necisque
Inscribere notis variis in stipite causam.
Dextra autem lævaque duos gemina arbore fixos 720
Addiderant socios, quos ob commissa merentes
Leges supplicium ad justum poenamque vocabant.
Verum ipsum amborum in medio longe altius arbor
Extulerat, veluti scelerum exhortator & auctor,
Aut furtis foret ante alios immanior omnes. 725
Infelix Solyma, infelix Judæa propago

Ultro

Ultro infesta piis, non ipsis vatibus æqua,
 Hæc digna hospitia, has sedesque torosque parasti
 Coelicolum regi? hos socios, hunc addis honorem,
 Qui mortale genus propter delapsus Olympo 730
 Sponte sub humana lustravit imagine terras?
 Hic genus ipse tuum Phariis eduxit ab oris,
 Et pedibus falsas dans ire impune per undas
 Marmoreum tibi stravit iter, pontumque diremit.
 Idem etiam te cœlesti dape pavit euntem 735
 Per deserta tuos miseratus vasta labores.
 Hujus ope hausisti dulcem de caute liquorem,
 Cum procul & fontes & liquida flumina abessent.
 Hic te posthabitis aliis longe omnibus unam
 Gentibus elegit, meritis quam ad sidera ferret, 740
 Muneribusque suis sublimi æquaret Olympo.
 Promeritum his cumulas donis? hæc digna rependis?
 Non vatium voces, non te miracula rerum
 Ulla movent, aut non præsentia numina sentis?
 Cui unquam scelerum auctori tam dira parasti 745
 Supplicia? aut usquam quis tam crudeliter hosti
 Acceptus tales luit alter corpore poenas?

Jamque trabi applicitus tergo alte hærebat: in illum
 Versi omnes observabant, quæ funere in ipso
 Signa daret, quæ spes, aut quæ fiducia victo. 750

Ille autem tacitus jamdudum cuncta ferebat,
Immotusque: decor roseo nondum omnis ab ore
Cessit; adhuc oculis divinum est cernere honorem:
Tantum resperfusque genas, pallentiaque ora
Humectat cruor, & mixto cum pulvere sudor 755
Plurimus, infectique rubent in sanguine dentes.
Qualis, qui modo cœrulea perfusus in unda
Lucifer astrifero radios spargebat Olympo,
Si mundi species violetur clara sereni,
Et subita incipiat cœlum pallescere nube, 760
Nondum omne occuluit jubar, obtusaque nitescit
Pulcher adhuc facie, & nimbo tralucet in atro.

Interea matris, quam magnam nuper ad urbem
Traxerat incertus rumor, certissimus aures
Nuntius implevit natum extra moenia duci, 765
Ad mortemque rapi captum, infidiisque subactum:
Palluit infelix, mediisque in vocibus artus
Diriguit: licet hæc patris sciat omnia certo
Consilio fieri, atque ipsius numine nati,
Altius ingenti tamen exuperante dolore 770
Cuncta oblita ruit; resonant plangoribus ædes
Foemineis: frustra lacrymantem, & acerba gementem
Solantur fidæ comites: jamque illa per urbem
Atque huc atque illuc errat, tristemque requirit

Indefessa locum, nunc hic, nunc hæsitat illic 775
Vestigans oculis, atque auribus omnia captans,
Sicubi concursum, voces aut hauriat ullas.
Ac veluti pastu rediens ubi vespere cerva
Montibus ex altis ad nota cubilia foetus
Jamdudum teneri memor, omnem sanguine circum 780
Sparsam cernit humum, catulos nec conspicit usquam,
Continuo lustrans oculis nemus omne peragrat
Cum gemitu: tum siqua lupi, siqua illa leonis
Raptoris signa in triviis conspexerit, illac
Insequitur tota observans vestigia silva, 785
Perque viam passim linquit pede signa bisulco.
Haud aliter, simul atque jugo prospexit in alto
Collis oliviferi, late qui maximus urbi
Incubat, ingentem concursum, & lucida circum
Spiculaque clypeosque & fulgentes equitatus, 790
Per medios ruit, & cursum extra moenia torquet.
Illam porticibus spectant, altisque fenestris
Effusæ matres, longe & miserantur euntem.
Jamque hos, jamque ruens cursu prævertitur illos,
Ungula crebra licet volucrum proculcet equorum. 795
Addunt se flenti comites, pariterque sequuntur
Fidus Joannes cum matre, atque innuba Martha,
Et foror, & Salome, & conjux ægra Cleophæ,
Cunctæ

Cunctæ atro pariter velatæ tempora amictu.

Ecce ! autem videt infando jam proxima monti 809
Erectamque trabem & scalas defixaque signa :
Quamvis nescit adhuc, quæ sint ea robora porro,
Horruit illa tamen metuens, & pectus honestum
Terque quaterque manu tundens pectusque caputque
Hei mihi ! nescio quid moles, atque illa minatur 810
Machina triste, inquit : gentis scio acerba furentis
Circumfusa odia, & genus undique Judæorum
Jamdudum nobis infensum exposcere poenas.
Hoc erat, hoc tota in somnis quod nocte videbar
Cernere signum, olim Ifacidæ quo summa notarunt 811
Limina, quisque suum, fuso agni rite per ædes
Sanguine post longa exilia, indignosque labores
Niliacis moniti furtim decedere terris.

Hæc memorans simul ibat : eam sine more ruentem,
Rumpentemque aditus per tela, per agmina densa 812
Rejiciunt clypeorum objectu, & longius arcent.
Jam magis atque magis non vani signa timoris
Clarescunt, propiusque in vertice conspicitur Crux
Ingens, infabricata, & iniquis aspera nodis.
Ut vero informi mulctatum funere natum, 813
Affixumque trabi media jam in morte teneri
Aspexit coram infelix, ut vidit athena

Cuspide

Cuspide trajectas palmas, palmasque pedesque,
Vulnificisque genas foedataque tempora fertis,
Squalentem ut barbam, turpatum ut sanguine crinem,
Dejectosque oculos dura jam in morte natantes, 826
Inque humerum lapsos vultus, morientiaque ora,
Alpino stetit ut cautes in vertice surgens,
Quam neque concutiunt venti, neque sæva trifulco
Fulmine vis coeli, assiduus neque diluit imber, 830
Hispidam, cana gelu, longoque immobilis ævo.
Ipsi illam montes, ipsa illam flumina longe
Videre ingentem festæ miserata dolorem,
Eque sacro aeræ lacrymarunt vertice cedri.

Filius at postquam pinu conspexit ab alta 835
Dilectam genitricem, animi miseratus in illa,
Ut potuit, subito morientia lumina fixit
Semianimis, dulcemque oculis respondit amorem.
Mox sic exanguem visu, victamque dolore
Affari extremum, curasque avertere dictis. 840
Hactenus ô mulier, stetimus: non te tamen ægram
Tantus edat tacite dolor: haud sine mente parentis
Hæc ferimus, solo qui temperat omnia nutu.
Hic tibi pro nato (admotum nam forte parenti
Vidit Joannem lacrymantem, & multa gementem) 845
Semper erit: juvenem mox idem affatur amicum:
Hæc

Hæc tibi erit genitrix, oro, tutare relictam
Tu saltem, & matris serva communis amorem.

His dictis lacrymas percussis mentibus hostes
Non ipsi tenuere: feræ ingemuere cohortes. 850

Hic demum matri rediit vox faucibus ægræ,
Ingentemque dedit gemitum: tum robora largo
Tristis, inexpletum lacrymans lavit humida fletu,
Et tales amplexa trabem dabat ore querelas:

Nam quem te miseræ matri, pulcherrime rerum 855

Nate, refers? talin' voluisti occumbere letho?

Nec tibi noster amor subiit, ne funera adires

Talia, ne culpam alterius hac morte piales,

Et lethale dares miseræ sub pectore vulnus?

Fleu! quem te, nate, aspicio? tuane illa serena 860

Luce magis facies aspectu grata? tuine

Illi oculi? quæ tam scelerata infania tantum

Ausa nefas? heu! quam nato mutatus ab illo,

Cui nuper manus impubis, omnisque juvenus

Occurrit festam venienti læta per urbem, 865

Perque viam ut regi velamina picturata,

Arboreasque solo frondes, & olentia ferta

Sub pedibus stravere, Deum omnes voce fatentes?

His exornatum gemmis, hoc murice cerno?

At non certe olim præpes demissus Olympo 870

Nun-

Nuntius hæc pavidæ dederat promissa puellæ.
Sic una ante alias felix ego, sic ego cœli
Incedo regina? mea est hæc gloria magna,
Hic meus altus honos: quo reges munera opima
Obtulerunt mihi post partus? quo carmina læta 875
Cœlestes cecinere chori, si me ista manebat
Sors tamen, & vitam cladem hanc visura trahebam?
Felices illæ, natos quibus impius hausit
Infantes regis furor ipso in limine vitæ,
Dum tibi vana timens superus molitur acerbum. 880
Ut cuperem te diluvio cecidisse sub illo?
Hos hos horribili monitu trepidantia corda
Terrificans senior luctus sperare jubebat,
Et cecinit fore, cum pectus mihi figeret ensis:
Nunc alte mucro, nunc alte vulnus adactum. 885
Saltem huc ferte oculos vos ô quicumque tenetis
Hac iter, & comitem dulci me reddite nato,
Quando nulla mihi superant solatia vitæ,
Atque meo major nusquam dolor: addite me me
Huic etiam, siqua est pietas, & figite trunco. 890
Aut vos ô montesque feri, quæque ardua cerno
Me supra frondere cacumina, parcite, quæso,
Vos saltem: vos ô nostro exaturata dolore
Respicite, & miseræ tandem succurrite matri:

Nunc nunc præcipiti casu convulsa repente
 In me unam ruite, & tantos finite labores.
 Hos virgo, atque alios dabat ore miserrima fletus:
 Nec comites possunt flentem illam abducere fidæ.

891

Attamen armati morienti illudere pergunt,
 Estque hosti duro in bello multo optimus hostis,
 Crudeli quassant risu caput: undique circum
 Insultant, tolluntque has læti ad sidera voces:
 En! qui se cœlo missum, superique parentis
 Progeniem jactat, temploque urbiue minatus,
 Seque Deum fictor fandi mentirier audet:
 I, sequere, illiusque pius nunc numen adora.
 Qui multos lethi eripuit de faucibus olim,
 Non potis ipse sibi tali in discrimine adeste.
 Falsus abest illi longe, nec talia curat
 Nunc genitor: fane infami nunc liber ab orno
 Defiliat, si numen habet, vincla omnia rumpat:
 His quoque nos signis missum credemus Olympo.

900

901

910

Talia jactabant, mediaque in morte dolore
 Semianimem hoc etiam cumulabant: cuncta ferebat
 Ille animi invictus: sævis clementius æquo
 Hostibus orabat veniam, patremque rogabat,
 Parceret ignaris rerum, cæcisque furore.

911

At vero inter se aduersis decernere dictis

Au-

Auditi, poenas qui juxta ob furta luebant
Supplicio æquali juvenes gemina arbore fixi. 920

Alter enim furiis longisque doloribus actus
Ipse etiam verbis morientem heroa superbis
Stringebat miser, ac tales dabat ore loquelas:

I nunc, & templi multa constructa virum vi
Demolire adyta, & post tres rursus erige luces. 925

Nunc, tibi si genus & summo traheretur Olympo,
Eque Deo genitore fores, ut te ipse ferebas,
His te, nos pariterque malis prohibere liceret:

Verum, omnes quando jactasti vana per urbes,
Nobiscum moriere, Dei mentita propago. 930

Non tulit hæc alter, dextra qui in parte propinquus
Jam morti pendebat, & hæc extrema profatus;

Infelix! quæ tanta animo dementia sedit?

Nos ambo merito luimus peccata, sed insons
Proditur hic odiis: quin nos commissa fatentes 935

Æquius hic fuerat veniam pacemque precari.

Sic ait: hinc Divum conversus lumina in ipsum

Talibus orabat: superi tu certa parentis

Progenies (nam celsa manent te sidera) ab alto

Respice me, & dexter morienti protinus adsis. 940

Annuit, & verbis Deus est dignatus amicus.

Tu partem laudis capies, tu gaudia mecum:

Quæ me cunque hodie, una eadem te regna beatum
Accipient, ait, astra alacri jam concipe mente.

Vix ea, nam vitæ labentis fine sub ipso, 945
Dum luctante anima fessos mors exuat artus,
Æstuat: it toto semper de corpore sudor
Largior, & fccas torret fitis arida fauces.
Tum vix attollens oculos jam morte gravatos
Exiguum fitiens laticem suprema poposcit 950
Munera: vix tandem corrupti pocula Bacchi
Inficiunt felle, & tristi perfusa veneno,
Ingratosque haustu succos, inamabile virus
Arenti admorunt morientis arundine linguæ,
Quæ, simul extremo libans tenuis attingit ore, 955
Respuit, atque diu labris infedit amaror.

Interea magno lis est exorta tumultu,
Dum tunicam, nato genitrix quam neverat olim,
Partiri inter se famuli certamine tendunt,
Exuviasque petunt: sed erat non futilis ipsa 960
Vestis, & in partes ideo non apta secari:
Sorte trahunt igitur concordēs: sic fore quondam
Prædixere sacri corda haud improvida vates.

Jamque fere medium cursu trajecerat orbem,
Cum subito ecce! polo tenebris caput occulit ortis 965
Sol pallens, medioque die (trepidabile visu!)

Omni-

Omnibus incubuit nox orta nigerrima terris,
Et clausus latuit densis in nubibus æther
Prospectum eripiens oculis mortalibus omnem.
Hic credam, nisi coelo absint gemitusque dolorque, 970
Æternum genitorem alto ingemuisse dolore,
Sidereosque oculos terra avertisse nefanda;
Signa quidem dedit, & luctum testatus ab alto est.
Emicuere ignes: diffulsit conscius æther,
Concussuque tonat vasto domus ardua Olympi, 975
Et cæca immensum percurrunt murmura cœlum:
Diffiluisse putes divulsi mœnia mundi.
Sub pedibus mugit tellus: sola vasta moventur:
Tecta labant: nutant succussæ vertice turres:
Obstupuere humiles subita formidine gentes, 980
Et positæ extremis terrarum partibus urbes.
Causa latet, cunctis magnum ac mirabile visum!
Et populi æternas mundo timuere tenebras
Attoniti, dum stare vident caligine cœlum.
Ipsam autem propior Solymorum perculit urbem, 985
Ac trepidas stravit mentes pavor: undique clamor
Tollitur in cœlum: sceleris mens conscia cuique est.
Templa adeunt subito castæ longo ordine matres:
Incedunt mixti pueri, intactæque puellæ,
Perque aras pacem exquirunt, quas thure vaporant 990
Sup-

Suppliciter, facrisque adolent altaria donis.
Ecce! aliud coelo signum præsentius alto
Dat pater altitonans, & templum sævit in ipsam:
Velum latum, ingens, quod vulgi lumina sacris
Arcet inaccessis, in partes finditur ambas,
Et templi ruptæ crepuere immane columnæ.

995

Jamque Deus rumpens cum voce novissima verba
Ingenti, horrendumque sonans, en! cuncta peracta:
Hanc infontem animam tecum, pater, accipe, dixit,
Supremamque auram ponens caput expiravit.

1000

MARCI

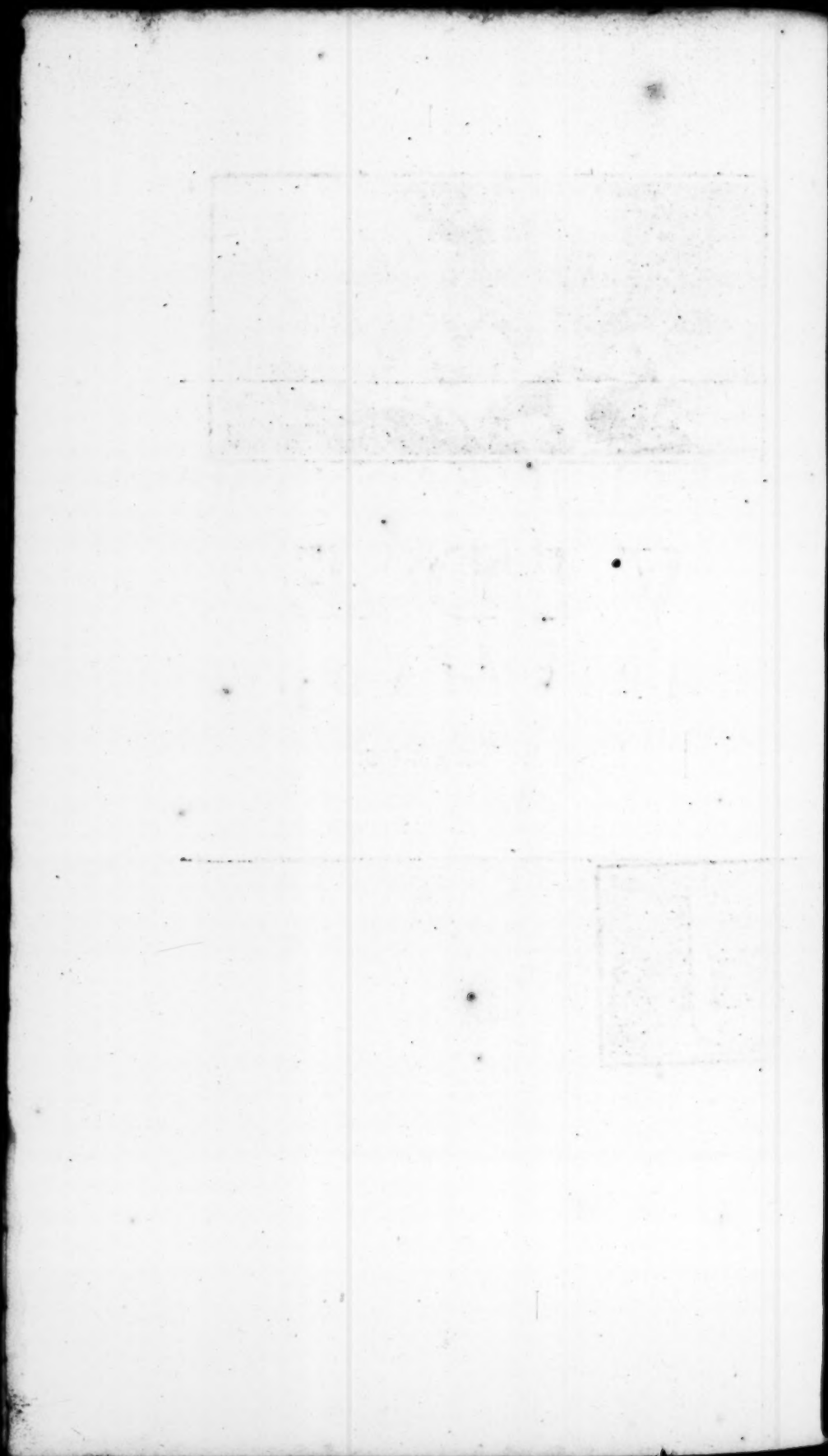
MARCI HIERONYMI

VIDÆ

CHRISTIADOS

LIBER SEXTUS.

MARCI HIERONYMI
VIDÆ
CHRISTIADOS

LIBER SEXTUS.

AMQUE nigrescenti properabat
vesper Olympo:

Corpora adhuc stabant inhumata
inflectaque cano

Vertice, stipitibusque etiam nunc
fixa manebant.

Talia Iosephus veniens Arimathide ab ora

Non tulit egregiusque animi, præstansque juvena, 3

H h

Et

Et bellis assuetus, agri ditissimus idem,
 Atque auriis Christi miratus maxima facta
 Addiderat comitem modo se, quocunque vocaret.
 Ergo dum sylvis alii formidine turpi,
 Speluncisque vagi passim conduntur in altis,
 Protinus ipse animi intrepidus, fretusque juvena
 Aggreditur gentis rectorem, ac talia fatur:

Optime Romulidum, te cari in cæde magistri,
 Quem gens nostra odiis letho multavit iniquis,
 Fama pias servasse manus, cæcumque furorem
 Adversus totis nequicquam viribus isse.
 Scis falsa exceptum sub proditione, quod illis
 Obstaret coram scelera urgens impia verbis.
 Quod potes, exanimum terræ succedere corpus
 Da saltem, fociis casus solamen acerbi:
 Ipse novo condam, mihi quod de more paravi,
 Funera mecum animo dum verso incerta, sepulchro.

Pontius hæc contra: ut potius concedere vivum
 Nunc corpus cuperem! vos veri conscia testor
 Numina, tentavi versans mecum omnia, siqua
 Infonem morti excipere, ac dimittere possem.
 Et nobis pietas colitur, sanctique penates;
 Sed nihil invita tandem profecimus urbe:

Crudelis vicit gentis furor: ite, sepulchro,
Muneribusque pii exanimum decorate supremis. 30

Dixerat: ille gradus montes contendit in altos,
Cui sese comitem jungit Nicodemus, & ipse
Multum animo cari concussus funere amici.

Jamque propinquabant paribus vestigia curis
Figentes, unde infaustus de colle videri 35

Jam poterat locus: ecce! autem fulgentia circum
Arma vident, cinctumque armato milite clivum.

Nam, ne luce sacra pendentia corpora truncis
Solennem funestarent lætæ urbis honorem,

Primorum missu armati venere ministri: 40

Semineces qui stipitibus de more refixos

Hoc ipso injecta tumularent vertice arena,

Stabant, supplicium meritum qui hinc inde luebant,

Semianimes, & adhuc spirantes funere in ipso

Optabant duros letho finire labores, 45

Et montem implebant lacrymosis vocibus omnem.

Protinus hinc atque hinc longis hastilibus instant

Armati, franguntque viris tabentia crura,

Et miseris mortem properant, trabibusque refigunt:

Deinde cava infodiunt projecta cadavera terra. 50

At simul exanimem, qui nostra ob crimina poenas

Pendebat, videre, manum abstinuere, nec ultra
Sunt passî favire in cassum lumine corpus
Mirati properos obitus, collapsaque membra
Tam cito, & ora modis jam tum pallentia miris. 55
Quidam etiam vidisse ferunt pendere per auras
Coelivagos juvenes feralia robora circum
Plaudentes alis, niveaque in veste coruscas
Divinum multo stillantem e vulnere rorem
Suscipere, & superas pateris perferre sub auras. 60
Hic ausus solus, lato cui lancea ferro,
Longinus sanctos violare ignobilis artus:
Irruit, & longa transverberat abiete costas,
Intepuit ferrum, sanctum ebibit hasta cruorem:
Vulnere quo perhibent bicoloris fluminis instar 65
Et purum laticem, & rorem exiliisse rubentem:
Diluta est humus, erubuerunt gramina circum.

Huc sese in medios Arimathes urbis alumnus
Infert, conscenditque trabem, atque exangue magistri
Detrahit, & densis procul aufert corpus ab armis 70
Veste tegens, modo quam tales mercatus in usus.
Huc volucres pueri, coelique affusa Juventus
Ferte pedem: æterni largum date veris honorem:
Pallentem violam calathis diffundite plenis,

Narcissique comas ac moerentes hyacinthos, 71

Et florum nimbo divinum involvite corpus.

Ecce! autem late reboant plangore propinqui

Fœmineo montes: responsant flebile saltus:

Omnia flere putes sola lamentabile lethum.

Ipsa fedet vivo genitrix mœstissima saxo 80

Ægro corde, comis passis, totoque cruentum

Heu! natum complexa sinu, miserabile corpus:

Atque oculos fovet ore, patensque in pectore vulnus;

Nec jam ullos gemitus, nec jam ullos amplius edit

Singultus: magno sed enim exanimata dolore 85

Frigida, muta filet, gelidoque simillima saxo.

Circumstant aliæ tunsæ omnes pectora palmis:

Pars calidis corpusque lavant & vulnera lymphis:

Textilibus membra involvunt pars squalida donis.

Hæc siccat fuso rorantia genua capillo 90

Vulneribus super accumbens, hærensque cruentis:

Oscula dat manibus pedibusque rigentibus illa.

Indulgent omnes lacrymis, tristisque ululatu

Cuncta replent: vix inde viri divellere possunt

Ipsi etiam guttis humentes grandibus ora. 95

Tum corpus miseras solati exangue sepulchro

Condunt marmoreo, atque affati extrema recedunt,

Et

Et magnam comites genitricem in tecta reportant.

At Solymos penitus nondum omnis cura reliquit
 Sollicitos: sed adhuc timor acer corda premebat: 100
 Sæpe etenim audierant fociis moerentibus hostem
 Sese olim superas rediturum lucis ad auras
 Promisisse, palamque sacros id prodere vates:
 Id veriti armatos subito misere viros, qui
 Noctes atque dies fervarent flebile bustum, 105
 Ne forte auferret furto quis nocte sepultum,
 Et totam impleret falsis rumoribus urbem,
 Defunctum vita rediisse ad luminis oras,
 Vitalesque auras haurire, atque æthere vesci.

Aura veni afflanti patris omnipotentis ab ore: 110
 Aura potens coeli numen, superumque voluptas,
 Quicquid adhuc superat mihi dira e cæde dolorum
 Mente fuga, lætosque animi nunc reffice sensus,
 Et placidos per membra riga mihi numine motus.
 Sit fas lætitiæ sentire in pectore lapsus, 115
 Lætitiæ, qua gens fruitur felicitis Olympi,
 Larga ubi latifluo passim torrente redundant
 Gaudia, nec fines novit diffusa voluptas.
 Vertitur hic rerum facies, hic gaudia nostra
 Incipiunt: longe in melius versa omnia cerno. 120

Jam

Jam Deus, ut sacros vates, & sancta piorum
 Concilia educens tenebris inferret Olympo,
 Corporeis liber vinclis concesserat imos
 Spiritus ad manes, animarum regna silentum,
 Per cæcos aditus, & præcipites anfractus 125
 Solis inaccessos radiis, loca nocte perenni
 Obsita, terrificam cæcæ Formidinis aulam.
 Hic stabulant, vivisque tenent impervia regna
 Noctivagi fratres, superi quos ira parentis
 Cælo immane nefas animis excussit adortos, 130
 Tartareisque genus miserabile merfit in antris,
 Quando illos tenuit regnandi tanta cupido.
 Nunc miseros poenis manes miseri magis ipsi
 Exercent, vinctosque tenent nigrantibus oris.
 Interiora habitant barathrum irremeabile clausæ 135
 Crudeles animæ, ad superos dum vita manebat.
 Nunc merita expendunt vasta fornace sepultæ
 Supplicia, undantemque ferunt caligine fumum:
 Ignis ibi æternus, semper nova flamma renascens.

Innocuæ circum sedes, secretaque longe 140
 Atria circuitu longo: hic incendia nulla,
 Nulli obfunt penitus flammis ultricibus ignes:
 Umbrarum sed iners requies, penitusque silentis

Mundi

Mundi temperies: secreta his sedibus ævum
 Infantes degunt animæ, quibus haud sua damno 145
 Admissa; at primi scelus exitiale parentis
 Detinet hic clausas, nostræ nil lucis egentes,
 Poenarum profundi exportes, nisi luce carerent
 Jucunda, qua gens gaudet stellantis Olympi.
 Hic patres sanctum genus antiquissima proles, 150
 Qui vitam vinco nullo, non legibus ullis
 Compositam incultos primi degere per agros
 Inter oves patrio tantum se more tenentes,
 Justitiæ memores ultro, rectoque colentes.
 Hic vatesque pii, qui quondam numine pleni 155
 Ventura intrepide magnas occinere per urbes,
 Quique dedere orbi leges divina reperta,
 Quosque datis olim jovit parere volentes,
 Matronæ, atque viri, vitæque in limine rapti:
 Omnibus unus amor, cœlique arrecta cupido. 160

Et jam promissi memores tum forte per umbras
 Secla redeunt tacitis volventia lustris,
 Ducebantque animis finem adventare malorum:
 Atque hæc inter se læti fermone ferebant:
 En! tandem volvenda dies, en! imminet illa,
 Cum inter liceat, supera & convexa torum

Hanc claro pater omnipotens manifestus Olympo

Ostendit nobis divino numine plenis:

Nos aliis subito mortalibus ore canentes

Optandam votis venienti liquimus ævo. 170

Jamjam aderit lux nostra, Dei indubitata propago:

Ille erat, ille feri sub imagine sæpe leonis

Ostensus nobis oculos caligine pressis,

Unus pro multis qui sese proderet ultro

Morti, defensoresque daret nos hoste subacto. 175

Vicit io tandem leo magni a sanguine Judæ

Davidæ genus: ô passim gaudete beati

Mortales, gaudete animæ jam corpore functæ.

Jam vos astra vocant: nunc, quæ tot clauditur annos,

Janua fiderei nobis aperitur Olympi. 180

Jamque erit, ut, nostris promissum vocibus olim,

Lætitia exilient montes, collesque resultent

Pampineis vincti formosa cacumina fertis,

Quales creber agris aries, oviumque minores

Subsiliunt foetus, mollique in gramine ludunt, 185

Balatus matrum dum per juga longa sequuntur.

Ipsi jam fontes, ipsa & vaga flumina passim

Melle fluant, niveo passim vaga flumina lacte,

Lacte mero, & dulci distillent nectare rupes.

Talia perstabant memorantes: cuncta fremebant 196
 Intus lætitia ingenti, plausuque secundo.
 Sicut ubi cives longa obsidione tenentur,
 Urbem intra & vallum, portarumque obice tuti,
 Dum circumsonat; atque in muros arietat hostis,
 Tum si forte acies procul auxiliaribus armis 195
 Adventare vident socias e turribus altis,
 Confurgant, animosque alacres spe ad sidera tollant.

Ecce! autem foribus succedens maximus ultor
 Haud cunctatus adest divina luce coruscus.
 Porta ingens adversa manet centum ærea vastis 200
 Vectibus, æterni postes: hanc nulla neque igni
 Vincere vis valeat, neque duri robore ferri.
 Constitit hic Deus, ac dextra stridentia claustra
 Impulit: intremuit quo late exterrita tellus
 Impulso, vaga contremuerunt sidera mundi, 205
 Regiaque umbrosis immugiit atra cavernis.
 Ad sonitum horrifico adventu de vallibus imis
 Lucifugi raptim trepido adsunt agmine fratres
 Humana facie crurum tenus, inde dracones.
 Tum rudere insuetum, dirumque e faucibus ignem 210
 Efflare, atque domum piceo omnem involvere fumo.
 Continuo patuere fores: procul ecce! repente

Sponte

Sponte sua abfliunt convulsi a cardine postes:
Apparet confusa intus domus, altaque circum
Atria, rarescunt tenebræ, & nox cæca recessit. 215

Nam Deus haud fecus obscuris conspectus in antris
Perstringens oculos divina luce refulget,
Quam cum gemma ignes splendore imitata corusco
In noctem thalamis lucet regalibus, atraque
Exuperat tenebras, largo & loca lumine vestit 220
Purpurea circum perfundens omnia luce.

Ut vero in mediis Divum penetralibus hostes
Videre, & faciem invisam agnovere per umbras
Ardentem radiis, ac mira luce coruscant,
Protinus aspectu subito terrentur, & imas 225
Conjiciunt sese in latebras, linguaque remulcent
Commixtas utero caudas, stratique tremendum
Nequicquam umbrosis in spelæis ulularunt.

Quales, quæ celsis habitantes Alpibus Euros
Semiferæ gentes semper patiuntur, & imbres, 230
Romanas si forte procul fulgentibus armis
Ora exertantes antris videre phalangas,
Fumosa extemplo palantes tecta relinquunt,
Dispersique jugis, siqua altius exit in auras,
Rupe fedent, longeque duces mirantur euntes. 235

At casti circum manes fulgore repente
Lustrati passas tendunt ad sidera palmas,
Lætitiæque fremunt subita, lacrymasque dedere,
Nec faturare queunt animos oculosque tuendo.
Tum læto ultorem propius clamore salutant 340
Una omnes: ut te, cœli lux clara fereni,
Optatum aspicimus, nec nos spes nostra fefellit,
Qui revehis mundo primo concessa parenti
Munera, & humanum genus omne in pristina reddis,
Ignotasque vias aperis ad sidera cœli! 345
Venisti: æthereæ facies tua lampadis instar
Diffulsit, tandemque oculis lux reddita nostris:
Sed quibus exhaustum ærumnis, quantisque procellis
Jactatum accipimus? (nigras ea fama sub oras
Detulit) indigno quis sanctum vulnere corpus 350
Foedavit? quænam hasta tuo intepuisse cruore,
Quod ferrum tulit? an tantum mortalibus ullis
In terris licuit scelus? ô quæ clausa remotis
Æquora littoribus terrarum cingitis orbem,
Quæ vos, quæ tenuere moræ? quibus abdita claustris, 355
Letho opifex tam crudeli cum vester obiret?
Vos tum diluvio mortalia cuncta decebat
Obnuere, & terras penitus delere nocentes.

Nosne

Nosne per hæc, superi soboles certissima regis,
Vulnera servamur? non ô non præmia tanti, 160
Non tanti ipsa salus erat olim nostra: tua ingens
Hæc pietas: adeon' tibi curæ incommoda nostra
O hominum dulcis requies, superumque voluptas?
Nos patris averſi nostro irritavimus iras
Crimine, tu diras solviſti ſanguine poenas. 165

Talia per campos jaçtabant undique inanes:
Tum læti obſcuro pariter ſe carcere promunt,
Ultoremque Deum ſupera ad convexa ſequuntur,
Sedibus ut placidum degant ſtellantibus ævum
Felices animæ gens jam deſuncta periclis 170
Humanis, ſecura operum, ſecreta laborum.
Primus it ipſe hominum generis pater ante, nec ora
Conſcius antiquæ noxæ audet tollere cœlo,
Primores procerum inde alii non vana futuri
Pectora, queis nivea velantur tempora vitta. 175
Ingemuere illi, quos ob commiſſa cremandos
Sorbet in abruptum, fundoque exercet in imo
Tartarus, eructanſque incendia dira caminus,
Unde animis miſeris nullo patet exitus ævo.
Præcipue rex ipſe aulæ illætabilis alto 180
Cum ſociis moerens ducit ſuſpiria corde,

Et

Et fortunatis sedem, quam liquerat ipse,
 Invidet ætheream furiis immanibus actus.
 Illi iter ad coeli debentia regna tenebant
 Aera per tenerum læti, regemque caneant 185
 Felices animæ, quibus est in secula vitæ
 Jam nunc parta quies, præclusaque janua lethi.
 Applaudunt volucres purum tranantibus auræ:
 Subsidunt Euri, fugere ex æthere nimbi,
 Arridetque procul clari liquidissima mundi 190
 Tempestas: cœlo arrident rutila astra sereno.
 Assurgit matutinis aurora volucrum
 Cantibus: assurgit rubefacta vesper ab æthra.

Atque ea dum longe vastum per inane geruntur,
 Jam lux Eois properabat tertia ab oris, 195
 Et pater omnipotens nato immortalia membra
 Illustrans penitus divinum afflavit honorem;
 Quodque fuit mortale modo, & violabile corpus,
 Immortale dedit: non tanta luce sereno
 Sidera clara polo, non aureus ipse nitet Sol. 300
 Ceu qui per noctem imposito cinere obrutus ignis
 Delitet, & nusquam tecto se lumine prodit,
 Siquis eum flabris exuscitet arida circum
 Nutrimenta ferens, subitis ad tecta favillis

Emicet,

Emicet, & totas lustret splendoribus ædes. 305

Talis, ubi turpe irrepsit senium, unicus ales,

Congessitque sibi ramis felicibus altum

Summo in colle rogam, posuitque in morte senectam,

Continuo novus exoritur, nitidusque juvena

Effulget cristis, & versicoloribus alis. 310

Innumeræ circum volucres mirantur euntem:

Ille suos adit Æthiopas, Indosque revisit.

Jamque adeo in terris hominum miranda paventes

Terruerant animos visa: umbris orbe fugatis

Sole recens orto moestissima Magdalene 315

Amisssi desiderio perfixa magistri

Cum fociis ibant prima sub luce ferentes

In gremiis molles patriæ felicitatis odores,

Myrrhamque, & costum, spicæque unguenta Cilissæ

Supremum tumulo munus, varioque ferebant 320

Multa inter sese tristes sermone per agros.

Nos miseras, quas non secum lacrymabilis heros

Duxerit ad lethum: vigiles quis fallere nobis

Custodes dabit? aut quis grandia saxa sepulchro

Evolveret clauso, ut saltem fungamur inani 325

Munere deserto solventes debita busto?

Talia fundentes tumulum venerè sub ipsum,

Jactan-

Jactantesque oculos faciles huc plurima & illuc
Milite conspiciunt collem, & custode vacare,
Claustraue mirantur secum patefacta sepulchri. 330
Accedunt: at ubi tumulum conspexit inanem,
Naribus unde ingens fluctus se evolvit odorum,
Hoste putans clam sublatum pulcherrima virgo
Flebat, inornatum vellenſque a vertice crinem
Et nemora, & montes gemitu, ſilvaſque replebat: 335
Cui juvenis ſubito eſſulgens in veſtibus albiſ
Aligerum genus, & coeli de gente quid, inquit,
Quæritis, ò matres? longo jam parcite luctu,
Atque animiſ mœſtum tandem revocate timorem.
Lætitiã certã jam ſpe præſumite veſtram, 340
Quandoquidem, quem voſ adeo lugetiſ ademptum,
Funèſtæque trabi fixum, ut ſceluſ omne piaret,
Veſtraque ſponte ſua deleret crimina morte,
Unuſ pro cunctiſ Erebi jam rege ſubactõ
Manibuſ ex imiſ haſ ruruſ luciſ in oraſ 345
Victor iit, ſuperaque etiam nunc veſcitur aura
Corporiſ ablutuſ, quæcunq; obnoxia morti.
Hæc ait, & nubi volucer ſe immiſcuit atræ.
Ipfã etiam reſ ecce! oculiſ oblata repente
Firmavit dubiuſque animuſ, tenebraſque reſolvit: 350

Nam-

Namque moræ impatiens, atque acri faucia amore
Dum virgo sedet, ac miratur inane sepulchrum,
Artificumque manus, videt ipso in marmore fictum
Littus arenosum, porrectum in littore piscem
Fluctivomum, ingentem, nant æquore qualia in alto 355
Mole nova ignaros nautas terrentia cete,
Monstrum turpe, atrum, spatiosi bellua ponti,
Cujus ab undivomo vates imperditus ore
Redditus aereas rursum veniebat ad auras.
Tum secum: superi nunc ô nunc visa secudent 360
Præsentes: veterum agnosco non vana futuri
Signa, inquit: nempe, ut monstri deformis in atro
Tres vates latuit luces, tres gutture noctes
Ingluviem passus, vastæque voraginis antrum,
Sic heros multum ad superos defletus amicis, 365
Inclususque cavo saxo, terraque sepultus
Delituit, sæpe ut (memini) prædixerat ipse,
Ad coelum rediit, saxumque reliquit inane.

Talia versanti subito sub imagine falsa
Ignoti agricolæ sese Deus obtulit ipse, 370
Et tumulum juxta astant: mox farier orsum
Virgo amens animi agnovit, conversaque luce
Respicit ecce! nova illustrem, radiisque coruscum.

Corruit, ac genna amplexans fatis ora tueri
 Clara nequit, corpusque oculis obit omne volutis, 375
 Et moestum aspectu dulci faturavit amorem.
 Continuo tristi penitus de pectore moror
 Omnis abit, rediitque decor suus ilicet ori
 Marmoreo: sed adhuc turgentibus humida gemmis
 Lumina, inornatique fluunt per colla capilli. 380
 Sic ubi rore madens pluvio rosa languida honestum
 Demisit caput, atque comam largo imbre gravatam,
 Tum si purpureo Sol lumine vestiat arva,
 Et redeat madido facies, innubila coelo,
 Protinus attollens sese rursus illa resurgat, 385
 Puniceique sinus divinum pandat honorem.
 Talis erat posito virgo pulcherrima luctu:
 Ardet amans ipsum affari regemque Deumque,
 Et coram solitas haurire, ac promere voces.
 Dum trepidat, quæ prima hærens exordia sumat, 390
 Mortales visus adopertus nube reliquit.

Fama Palæstinas subito hæc impleverat urbes.
 Jamque sacerdotes trepidare, & querere, siqua
 Multiplici vulgi sermoni occurrere possint,
 Rumoremque astu premere, atque extinguere famam.
 Custodes busti in primis, qui cuncta caneant, 396

Muneribus superant, subiguntque haud vera profari,

Sublatum furto intempesta nocte cadaver:

Sed non ulla datur verum exuperare facultas.

Quoque magis tendunt serpentem sistere famam, 400

Amplius hoc volat illa, omnemque exuscitat oram.

Sunt etiam, qui se ore canant vidisse parentes

Sponte sua tumulos, multosque exisse sepulchris,

Quorum jampridem tellus acceperat ossa.

Interea socii, quos in diversa paventes 405

Jamdudum terror longe disjecerat omnes,

Tabescunt moesti: caelo cecidisse videtur

Omnibus extinctum æterna caligine Solem,

Et penitus mundo jucundum lumen ademptum.

Tandem conveniunt, & adhuc loca nota frequentant,

Tectaue, quæ vivo sibi quondam rege fuissent 415

Dulcia, sed casu nunc desolata recenti.

Dux nusquam: miseris nusquam datur illa tueri

Ora, illosve oculos aspectu luce serena

Jucundos magis, aut caelo radiantibus astris, 425

Et cunctis nomen dulce obversatur ad aures.

Ægrescunt moesti: squalent circum omnia luctu:

Haud secus atque olim exemit cum subere pastor

Cerea dona cavo, vaeuumque alveare reliquit:

Tunc etiam, fumus quas longe dispulit ater, 420
 Hinc illinc glomerantur apes, & inania frustra
 Tecta adeunt denso volitantes agmine circum,
 Direptosque favos ægræ, populataque passim
 Mella vident nequicquam hyemi congesta futuræ.

Ecce! viros autem tali mœrore sepultos 425
 Attonitæ miris matres rumoribus implent,
 Vidisse aligeros cœli de gente ministros,
 Regem ipsum vidisse novo fulgore micantem,
 Et vacuum porro tumultum, vestesque relictas.
 Protinus ergo alii montis petere ardua cursu 430
 Contendunt rapido festini, ubi inane sepulchrum.
 Ast aliis incredibile, ac mirabile visum,
 Et primo ancipites delusos credere matrum
 Effigie pavitantum oculos, & imagine falsa,
 Ut nobis sæpe in somnis spectare videmur 435
 Absentum vultus, simulacraque luce carentum,
 Donec fera illis sub luce in tecta coactis
 Ingrediens sese ostendit manifestius heros
 Voce habituque Deum confessus imagine nota
 Divinum toto jaciens de corpore lumen. 440

Hinc Thomas aberat Didymus vicina pererrans
 Oppida, quo metus impulerat duce nuper adempto:

Isque

Isque ubi dein rediens est sacræ redditus urbi,
Acceptusque domo, focios videt ecce! recenti
Attonitos casu, ac cæco terrore silentes, 445
Quales, aut templum, domini aut ubi divitis ædes
Marmoreas petiit ruptis de nubibus ignis,
Terrificisque locum implevit splendoribus omnem,
Stant intus pavidı cives: quatit omnibus horror
Pectora: vix longo post tempore corda residunt. 450
Obstupuit visu ignarus, causamque requirit,
Et focios dictis Didymus demulcet amicis,
Quem senior Petrus amplexus, lacrymisque profusis
Menti caniciem humectans sic denique fatur:
Vidimus (ô jam nos felices!) vidimus ipsum, 455
Ut soliti, regem spirantem, aurasque trahentem
Coelicum regem, qui nos modo morte reliquit.
Hæc ait, exultansque animo cœlum usque tuetur.

Ille autem (neque enim narranti talia credit)
Ipsene rursus, ait, cœli hoc spirabile lumen 460
Aspicit? an potius simulacri apparuit umbra,
Atque oculos fallax vestros elusit imago?

Imo, ait, illum ipsum divino illa ipsa gerentem
Vulnera, & antiquam servantem corpore formam
Vidimus, ac veros manibus tractavimus artus: 465
Vidi

Vidi oculis, vidi ipse meis, & vulnera novi.
Vesper erat, clausæque fores, clausæque fenestræ:
Nos intus pavidus latitare, & corpora victu
Curare, ac positus moesti discumbere mensis.
Ecce! autem tecti in mediis penetralibus ipse 470
Improvisus adest, & inobservabilis heros
Effulget clausis ingressus limina portis,
Improvisus adest, inopinaque gaudia portat:
Continuo ad lucem visum tectum omne cremari.
Nos trepidare animis, subitoque horrescere visu 475
Attoniti: verum ille metus, vanumque timorem
Increpitans vetuit trepidos exurgere mensis.
Ipse ego sum: pacem unanimes agitate, metusque
Solvite, tentandosque dabat simul omnibus artus,
Vulneraque, insigni quæ corpore quina gerebat. 480
Quinetiam parvis nobiscum accumbere mensis
Non fugiens solito est coram de more loquutus,
Ceum mortalis adhuc quæ verba novissima nuper
Ad mortem properans nobis memoranda reliquit:
Tum demum liquidis abiens se immiscuit auris. 485
Hæc senior, sociique eadem simul ore canebant.
Necdum finis erat verbis, cum protinus ecce!
Cum clamore ruit Cleophas fidissimus unus

E multis, quos bis senis subjunxerat heros,
Atque hæc dicta dabat: vos ô jam solvite luctu: 490
Vivit adhuc, focii, lethi jam lege solutus
Vivit adhuc: vidi his oculis, vidi ipse, Deique
Auribus his hausi vocem, consuetaque verba.
Audiit hic etiam mecum, viditque loquentem,
(Atque manu, nutuque propinquum Amaona signat) 495
Nam modo forte animis mœsti dum incedimus ambo,
Qua se demissi incipiunt subducere montes,
Extulit aereas Emaus ubi turribus arces,
Advena in ignota nobiscum veste profectus,
Externosque gerens habitus comes additur ultro. 500
Tædia dumque viæ vario sermone levaret,
Interdum eruptis roramus fletibus ora,
Et gemitus imis dolor exprimit ossibus ardens.
Ille ægros dictis solari, & querere causas
Crebra resurgens luctus: nos ordine cuncta 505
Pandimus, atque ducis lethum crudele profamur,
Quo moriente simul perierunt gaudia nostra.
Ut factis verbisque animos spe arrexit ingens
Ingenti: sed dehinc nos morte fascellerit omnes.

Non tulit ulterius, contraque hæc reddidit illè: 510
Non pudet ô semper cæcos, & lucis egentes?

Nonne

Nonne ducis vestri quondam crudelia vates
Funera prædixere omnes, casusque nefandos
Tot veterum monumenta docent haud credita vobis?
Sponte sua letho caput obuius obtulit ipse 515
Unus pro multis, patrias quo flecteret iras,
Atque iter ipse suo signaret ad astra cruore.
Haud ita vos ille erudiit: nam sæpe futura
Hæc eadem de se longe ante retextit amicis:
Atque equidem, memini, nuper media urbe canebat, 520
Obscura sed verborum rem ambage tegebat:
Nunc autem manifesta patent, nunc omnia aperta
Nube palam ablata, nec spes fovistis inanes.

En! rex, qui positas consererat ordine vites
Prætendens sepem infidiis hominumque ferarumque, 525
Omnibus immissis incassum ex urbe ministris,
Quos letho dedit infontes manus effera agrestum:
Demum infelices natum ipsum misit in agros.
Nam pater omnipotens post tot fera funera vatum
Ipse suum iussit natum descendere Olympo. 530
Ecce! Palæstini furiis immanibus acti
Natum etiam hauserunt crudeli funere herilem:
Haud impune tamen: rex urbe ultricibus armis
Jamjam aderit, flammisque feros agitabit agrestes,

Et

Et pangenda aliis credet vineta colonis.

333

Sic fatus coepit voces ex ordine vatum

Obscuras, veterumque evolvere facta parentum,

Cuncta docens lethum Christo crudele minari,

Quo mortale genus tenebris educeret atris.

Ut clara antiquis portendi hæc omnia signis

340

Monstrabat ratione, oculis caligine abacta!

Ut nostros mira inflexit dulcedine sensus!

Ut resoluta novo ardebant præcordia amore!

Qualiter aut æris rigor acri solvitur æstu,

Aut glacies concreta novo sub Sole liquefeit.

345

Non illum tamen immemores agnovimus ante,

Quam ventum ad sedem, parvamque subivimus urbem:

Namque iter ulterius fingentem, seque ferentem

Longe alias sedes petere, ambo oravimus iisdem

Nobiscum haud asper tectis succederet hospes:

350

Id quoque præcipiti suadebat vesper Olympo

Jam piceo terras infuscans noctis amictu:

Paruit, & mensas comitum est dignatus egenas.

Ut primum fruges tostas cerealibus liba

Attigit, & solito fregit de more, repente

355

Nox abiit, tandemque oculis lux addita nostris.

Agnosco, & supplex manifestum nument adoro:

Sed subito volucres abiens ceu fumus in auras
Respuit humanos visus, sensusque refugit.

Talia narrabat Cleophas: quæ credita cunctis 560
Vera negat Thomas, & coeptis perstat in iisdem.
Hæc mihi (dicam iterum) nemo persuaserit unquam,
Illum ipsum his oculis clara nisi luce videndum
Hausero, & his manibus nisi vulnera contrectaro.

Sic fatur: simul ecce! Deus cum lumine largo 565
Improvissus adest iterum, sociosque revisit,
Et clausæ mansere fores, mansere fenestræ.
Non aliter vitri, quod tectis summovet auras,
Lumine Sol penetrat splendentes aureus orbes
Insertim radios jaciens in opaca domorum: 570
Nec tamen ulla viæ apparent vestigia adacta
Luce, sed illæso sæpe itque reditque metallo.
Sternunt sese omnes terræ, genibusque salutant.

Ut vero Didymus manifesto in lumine vidit
Vulnera monstrantem, & se nomine compellantem, 575
Horruit, & prono confestim corrui ore,
Multaque se incusans animo sic denique fatur:
Vera mihi facies, verus Deus, omnia novi:
Haud equidem (fateor) vivum te credere quibam
Post obitus cœli hoc iterum spirabile lumen, 580

Has

Has auras haurire: animo tua dicta labanti
Exciderant penitus, modo quæ suprema dedisti.
Demens! qui te obita non posse huc morte reverti
Crediderim, cum quarta alios jam luce sepultos
Ad superas coeli nuper revocaveris oras, 385
Et memini, atque aderam: sed me mens læva tenebat.
Forſan at hæc tamen haud veſtro ſine numine tanta
(Credo equidem) venit dementia: forſitan olim
Proderit hic ſeris hæſiſſe nepotibus unum,
Et manibus voluiſſe prius contingere corpus, 390
Ne facies, aut vana oculos eluderet umbra.

Talibus orantem Deus, & lux ipſa reliquit,
Nunc hos, nunc adiens alios, & pectora firmans:
Nec prius evaſit mundi mortalibus oris,
Quam quater exoriens dena Sol luce rediret. 395

Forte igitur Petrus, & focii vada falſa ſecabant
Remigiis lembum ſubigentes, dum ſibi victum
Arte parant ſolita, piſceſque in gurgite captant.
Et jam per totam vano, quam longa! labore
Deſeſſi noctem fruſtra madeſacta legebant 600
Retia, cum juvenem egregium videre liquentes
Fluctifrago tractus e littore proſpectantem:
Nec primo agnovere Deum, divinaque membra,

Quandoquidem se mortali celaverat ore.

Ipse dehinc tali compellans voce natantes, 605

Dextram, ait, affectate viri: huc appellite puppim:

Hac dabitur vanum non effudisse laborem.

Nec mora, præceptis parent, dextraque per undas

Detorquent alacres cursum, nodosaque lina

Projiciunt: moti sonuit plaga cœrula ponti. 610

Jamque senex tacito fociis Petrus innuit ore,

Auxilioque vocat nutuque manuque silentes

Significans prædam innumeram: vix retia cuncti

Plena trahunt: capti saliant per vincula pisces.

Sensit Joannes hic numen, & heus! prior, inquit, 615

O focii, non fallor, adest Deus, ille magister,

Ille quidem: agnosco divinos oris honores.

Lætitiâ ut jactat vultuque oculisque decoris!

Quod simul accepit Petrus, haud cunctatus, ab ipsa

Defiliit rate, & æquoreas se jecit in undas, 620

Quo regem falsos per fluctus primus adiret,

Quamvis multa timens gliscentibus æquore ventis.

Cætera deinde manus terræ advertuntur, & omnes

Remivaga siccum cupidi tenere carina.

Tum victu ut vires revocent, cerealibus mensis 625

Dona onerant jussi, vivosque in littore pisces

Una

Una omnes torrere parant, succensaque pruna
Suggestitur circum: teter petit æthera nidor.

Ut compressa fames, surgit rex optimus ipse,
Confessusque Deum sociis ita denique fatur: 630

Pacem optate viri, pacem laudate quieti:

Salvete æternum, socii, æternumque valete:

Este mei memores: ego claro poscor Olympo.

Jamque adeo duris animos aptate ferendo

Omnia, nec propius sævos adiisse tyrannos 635

Sit timor, atque duces affari, & vera monere.

Non vos majestas foliorum, aut sceptræ superba

Terrificent regum lucis nil hujus egentes.

Haud longe tum quærendum, quæ tempora fandi,

Quis modus aptus: ego præfens adero omnibus ora 640

Vestra regens: dabitur verborum copia cuique.

Nec cœlo vires vos, & solamen ab alto

Deficient: cum Sol decimo jubar aureus ortu

Extulerit, pater afflabit cœlestibus auris,

Diffusumque animis numen divinitus addet, 645

Præfide quo freti reges, rerumque potentes

Nil veriti, nostrum vulgabitis undique nomen.

Tum sanctum sese genus aurea tollet ad astra,

Densus agens veluti laxis se palmes habenis

Luxu-

Luxuriat, foliisque simul foetuque gravescit.

650

Denique, cum suprema dies illuxerit orbi,
Omniaque eliciam patefactis ossa sepulchris,
Atque iterum in lucem emergent, quos terra tegebat,
Hanc vallem, densa hos implebunt agmina colles
Matres atque viri, vixque hausta luce perempti: 655
Ipse ego jura dabo, mediaque in valle sedebo
Quæsitior, vitas populorum & crimina pendens.
Vos etiam mecum bis senis sedibus ipsi
Sublimes mortale genus censebitis una,
Bis senæque tribus gentis tum vestra subibunt 660
Arbitria, & vestros mirabitur orbis honores.

Interea, Petre, te (nulli pietate secundum
Novi etenim) his rerum summam, clavumque tenentem
Præficimus cunctis, ultro qui nostra sequuti
Imperia: hoc te præcipuo insignimus honore: 665
Tu regere, & populis parcens dare jura memento.
Summa tibi in gentes jam nunc concessa potestas:
Jamque pios tege pace: voca sub signa rebelles.
Quemcunque in terris scelus exitiale perosus
Admonitum frustra justa devoveris ira 670
Colloquio absterrens hominum, coetuque piorum,
Idem erit invisus cœlo: non ille beatis

Sc-

Sedibus aspiret, nisi tu placabilis idem
Dignatus venia meliorem in pristina reddas.
Jamque adeo tibi concessum mortalibus ægris
Claudere fiderei portas, ac pandere cœli.

675

Talia mandabat terras hominesque relinquens.
Sic natis moriturus oves & ovilia pastor
Commendans caris furta infidiasque luporum
Edocet, & pecori contraria pascua monstrat.
Sic fociis ævo jam fessus nauta biremem
Credit, inexpertosque docet varias maris oras,
Et brevia, & fyrtes, & navifragas Sirenas.

680

His animadversis totius lucida circum
Palmiferi nubes collis capita ardua texit,
Et curva æthereis fulserunt littora flammis.
Interea totum exercent nova gaudia cœlum:
Alituum coelestum acies, sanctique volucres
Dant manibus plausus, & multicoloribus alis,
Instaurantque choros, fremitu ætheris atria fervent.
Pars pendent speculis, & propugnacula læti
Cœli summa tenent, & moenia celsa coronant:
Obvia pars portis parat ire patentibus, & se
Quisque auris credunt, ac pennis æthera obumbrant.
Hi plectro indulgent fidibusque: his tibia cantus

685

690

695

Dat

Dat bifores: alii cava cornua flatibus implent,
Raucifonasque tubas, & ahenea cymbala jactant.
Atque ubi ter patris ad solium pernixe chorea
Indulsero choris, ter ludo lucida regna
Lustravere, polique e vertice decurrere,
Non aliter sunt ingressi volucris agmine contra
Concentu vario, & multifono modulatu,
Quam, prolapsa Remi cum nondum urbs alta jaceret,
Tarpeiaque arces flarent, lateque subactis
Jura daret populis rerum pulcherrima Roma,
Consul victor, ovans pugnatu undique bellis,
Intrabat rediens, Capitoliaque alta subibat.
Talis nubivago tendebat ad æthera gressu
Vera Dei soboles: ut vero flectere quiret,
Iratus quoties genitor mortale pararet
Exercere genus meritis ob crimina poenis,
Omnia fert secum cædis monumenta nefandæ,
Imprimis duplicemque trabem, infandamq; columnam,
Brachia cui vinctus tulit aspera verbera, & acres
Virgarum fasces, infectaque sanguine lora,
Haustamque & calamo pendentia pocula levi.
Tres deinde ingentes, & acuta cuspidē vectes
Cernere erat, quibus effossus palmasque pedesque,

Sertaque nexilibus vepribus conferta rigebant.

Illic & longo Romani signa fenatus

710

Hastili suspensa, cavoque latentia cornu

Lumina, quod superas abies tollebat ad auras,

Quamque manu rex pro sceptro gestavit arundo,

Omnia quæ pueri cœlestes ante gerebant,

Singula quisque, polique arcem per inane petebant. 715

Suspexere viri attoniti, acieque sequentes

Alituum nubem, ac regem videre per auras

Tollentemque manus, cœlique serena secantem,

Cum subito rutila hæc venit vox reddita ab æthra:

Ne trepidate: quid hæretis supera alta tuentes? 720

Cum genitore Deus regnandum accepit Olympum.

Nec mora: carminibus cœli domus ardua longe

Auditur resonare, modisque per astra canoris.

Contra etiam plausere, atque hæc alterna canebant

Læta viri, cœlumque oculis animisque petebant. 725

Omnes ô plausu gentes linguisque favete,

Atque Deum canite ascensu supera alta tenentem.

Quadrupedum volucrumque genus, mutæque natantes

Exultent, tractus terrarum ubicunque patentes.

Ipsi dent montes, ipsa & dent flumina vocem

730

Læta suam, & scatebris volventes flumina fontes,

M m

Quod:

Quodque ambit longis terras anfractibus æquor:
Cuncta suum agnoscant auctorem, & carmina dicant,
Semper ut idem ingens regnarit originis expers
Cum genitore Deo Deus omnia numine complens. 749
Ut nullis mox principiis, aut semine nullo
Omnia condiderit, cœlum terrasque fretumque,
Quæque vago passim subsunt animantia cœlo.
Ut terras ponto discluserit, æthera terris,
Luciferis cœli lustraverit atria flammis, 750
Tellurisque sinum variis appinxerit herbis,
Sufficiatque fatis fruges, & vitibus alnum
Humorem: tu cuncta moves: tibi maximus æther,
Quique super latices concresecunt æthere, parent.
Nubila te ventique timent: te vesper & ortus 755
Observant, obeuntque tuo sua munera matu,
Et tibi monstriferi obsequitur plaga cœrula ponti.
Tu manibus validis terrarum pondera libras,
Atque gravem vacuo suspendis in aere molem
Rerum elementa locans æterno fœdere, ut omnia 760
Concordi in medium tendant nitentia motu.
Tu liquidas per inane vias is nubibus actus,
Aurarumque sedens veheris pernicibus alis:
Non tibi tempus equis fugit irrevocabile adactis:

Sem-

Semper idem ante tuos oculos, præsensque moratur, 765

Quodq; est, quodq; fuit, simul & quod deinde sequetur.

Ipse etiam parens tibi coeli in vertice fixus

Sol stetit, ipsa etiam surgens in cornua Luna,

Atque suos penitus requierunt sidera cursus.

Te mandante suam vim sæpe innoxius ignis

770

Dedidicit; pueri in mediis fornacibus astant

Illæsi, jactantque tuas ad sidera laudes.

Tu mare navigerum concreta dividis unda,

Et populis medios das ire impune per æstus:

Tu rapidos flectis ripis mirantibus amnes.

775

Tu largam tactis e cautibus elicis undam,

Idem largifluos fontes & flumina sistens.

Ipsa tuo tremit aspectu conterrita tellus,

Quosque procul tangis fumant ad sidera montes.

Affurgunt reges pavidi, tibi sceptrâ, tibi arma

780

Deponunt, longeque tremunt, & numen adorant.

Tu surdis aures, oculos tu lumine captis,

Et vocem mutis, & vires sufficis ægris.

Tu revocas in vitam obita jam morte sepultos,

Et rursus potes amissos accendere sensus.

785

Non te vis crudi perterrit horrida lethi,

Non Erebi confusa domus loca foeta timoris.

Te manes tremuere; plagæ regnator opacæ
 Umbrarum passim populantem immitia regna
 Non tulit, atque imis trepidus se condidit antris, 790
 Prostratæque metu procul Eumenides latitarunt;
 Dum superas præda ingenti vehereris ad arces,
 Nunc ubi jam victor regnas, superumque beato
 Concilio imperitas, provisæque tempora longe
 Disponens reparas fugientia secula mundo, 795
 Nec requiesse finis Solis volventia lustra.

Salve, opifex rerum, vastique salutifer orbis,
 Aspice nos propius, propius genus aspice nostrum,
 Morte tua patet ætherei cui janua Olympi,
 Et veteres tandem pater obliviscitur iras. 800

Talia littorea læti sub rupe canebant
 Undeni procures, omnisque effusa Juventus:
 Non tamen exuerant vanum inter tanta timorem
 Gaudia, nondum animos firmati numinis aura
 Ætherea, sed adhuc latebras cavaque antra petebant.
 Sicut ubi accipiter celsa de sede columbam 806
 Sustulit apprensam, quam rostro evisceret unco,
 Diffugiunt aliæ huc illuc: mox turribus imis
 Condunt se celeres, & inania murmura miscent.
 Haud illi secus attoniti post funera regis 810

In-

Inclusi tecto stabant promissa magistri
Cœlo expectantes venturum numen ab alto.

Jamque aderat promissa dies, deciesque tenebras
Flammifera Sol exoriens face ab orbe fugarat,
Cum pater omnipotens cœli regione serena, 815
Sidera purpureo reficit qua purior æther
Lumine, cœlicolum in medio media arce federet
Tempora dispensans, secretaque fœdera mundo:
Cui se tum exutus moribundos filius artus
Diffulgens radiis, ac mira luce coruscus 820
Obtulit, & magno genitorem affatus amore est:

O pater, & sociis tandem succurrere nostris
Tempus ait, quos amisso duce protinus omnes
Acer agit timor huc illuc, atque omnia terrent
Imbelles, quoniam mortali corpore creti: 825
Discute terrorem hunc animis, & pectora firma,
Ne casus nequeant alacres procurrere in omnes.
Illis me propter Solyme, Judæaque passim
Insidias infensa odiis molitur iniquis;
Tu tamen hos olim fore, qui præstantibus ausis 830
Per gentes canerent nostrum indelebile nomen,
Quacunque Oceano terrarum clauditur orbis,
Et populos nova conversos ad sacra vocarent,

Pol-

Te manes tremuere; plagæ regnator opacæ
 Umbrarum passim populantem immitia regna
 Non tulit, atque imis trepidus se condidit antris, 790
 Prostratæque metu procul Eumenides latitarunt;
 Dum superas præda ingenti vehereris ad arces,
 Nunc ubi jam victor regnas, superumque beato
 Concilio imperitas, provisaque tempora longe
 Disponens reparas fugientia secula mundo, 795
 Nec requiesse finis Solis volventia lustra.

Salve, opifex rerum, vastique salutifer orbis,
 Aspice nos propius, propius genus aspice nostrum,
 Morte tua patet ætherei cui janua Olympi,
 Et veteres tandem pater obliviscitur iras. 800

Talia littorea læti sub rupe canebant
 Undeni procures, omnisque effusa juvenus:
 Non tamen exuerant vanum inter tanta timorem
 Gaudia, nondum animos firmati numinis aura
 Ætherea, sed adhuc latebras cavaque antra petebant.
 Sicut ubi accipiter celsa de sede columbam 806
 Sustulit apprensam, quam rostro evisceret unco,
 Diffugiunt aliæ huc illuc: mox turribus imis
 Condunt se celeres, & inania murmura miscent.
 Haud illi secus attoniti post funera regis 810

In-

Inclusi tecto stabant promissa magistri
Cœlo expectantes venturum numen ab alto.

Jamque aderat promissa dies, deciesque tenebras
Flammifera Sol exoriens face ab orbe fugarat,
Cum pater omnipotens cœli regione ferena, 815
Sidera purpureo reficit qua purior æther
Lumine, coelicum in medio media arce federet
Tempora dispensans, secretaque fœdera mundo:
Cui se tum exutus moribundos filius artus
Diffulgens radiis, ac mira luce coruscus 820
Obtulit, & magno genitorem affatus amore est:

O pater, & fociis tandem succurrere nostris
Tempus ait, quos amisso duce protinus omnes
Acer agit timor huc illuc, atque omnia terrent
Imbelles, quoniam mortali corpore creti: 825
Discute terrorem hunc animis, & pectora firma,
Ne casus nequeant alacres procurrere in omnes.
Illis me propter Solyme, Judæaque passim
Insidias infensa odiis molitur iniquis;
Tu tamen hos olim fore, qui præstantibus ausis 830
Per gentes canerent nostrum indelebile nomen,
Quacunque Oceano terrarum clauditur orbis,
Et populos nova conversos ad sacra vocarent,

Pol-

Pollicitus genitor, tibi nec sententia nutat.

Hos (quando coeli demum non abnuis arcem) 835

Ipse ego saepe tua fretus pietate labantes

Firmavi, implevique animis: siquidem affore Olympi

Promisi auxilium subito, & tutamen ab arce,

Quo freti reges, regumquè minacia iussa

Contemnant, alacresque ruant in funera lethi 840

Sponte sua veræ pro religionis amore.

Sic fatus palmas ferro ostentabat acuto,

Trajectosque pedes, & hians in pectore vulnus,

Sertaque, & hamatos vepres, quos hostia gessit.

Annuat oranti, delibansque oscula nato 845

Reddidit hæc pater æterno devinctus amore:

Jam concessa petis: dabitur tibi, nate, quod optas:

Promissa (ne tende manus) afflabimus aura,

Quos vis, atque viros nostro flammabimus igni,

Ut pro te blandæ projecto lucis amore 850

Non ferrum, aut flammæ metuant, morsusve ferarum,

Aut crinita rotis circum laniantibus haustula.

Quique reformidant nunc omnes aeris auras,

Objicient certis alacres se sponte periculis

Pugnando, & claras animas de corpore reddent 855

Contemptu necis, & vera virtute superbi.

Non

Non illos æstus, non illos frigora sistent,
 Lethiferum aut campos cum fidus findit hiulcos,
 Coerulea aut glacie cum nectit flumina bruma.
 Verum ultra Gangem auditi, Bactra ultima supra, 860
 Ismara, Bistoniasque plagas, Serasque remotos
 Gadibus, & virides penetrabunt voce Britannos.
 Implebunt terras monitis, & cuncta novantes
 Tempa pererrato statuent tibi maxima mundo,
 Ad tua mutatae properabunt nomina gentes, 865
 Divisæ penitus toto orbe per æquora gentes,
 Seclaque conversis procedent aurea rebus:
 Quæ tibi sæpe ego pollicitus, scisq; omnia necum.

Nec tantum tua, nate, piis hæc vulnera Olympum
 Nunc pandi meruere, nigra quos nocte premebat 870
 Infantes primi scelus exitiale parentis:
 Verum alios mox, atque alios per secula coslo
 Efficient dignos, sua quos commissa piacula
 Sidereis procul arcebant a sedibus olim:
 Tanta tuæ merces, ea vis, ea gratia mortis. 875
 Atque adeo quodcumque homines ab origine rerum
 Admisere, aliis quicquid peccabitur annis,
 Huc coeat, fatis illa tui pars parva superque
 Omnia diluere, prorsusque abolere cruoris.

Quin-

Quinetiam mox tempus erit, cum scilicet olim 888
 Tercentum prope lustra peregerit æthereus Sol,
 Tum veri Graium obliti mendacia vates
 Funera per gentes referent tua carmine verso,
 Atque tuis omnes resonabunt laudibus urbes;
 Præsertim lætam Italiæ felicis ad oram, 889
 Addua ubi vagus, & muscoso Serius amne
 Purior electro, tortoque simillimus angui,
 Qua rex fluviorum Eridanus se turbidus infert
 Moenia turrigeræ stringens male tuta Cremonæ,
 Ut sibi jam tectis vix temperet unda caducis. 890
 Illie tum nivei velut inter nubila Cygni
 Omnibus in ripis pueri, innuptæque puellæ
 Carmina casta canent, mixtique in gramine molli
 Laudibus incipient certatim assuescere nostris,
 Et teneri prima coetus te voce sonabunt: 891
 Hæc tibi certa manent, hæc vis movet ordine nulla.
 Sic fatus dulcem nato inspiravit amorem:

Interea scelus infandum pellacis Iudæ
 Multa execrantes focii se ad iussa parabant
 Munera diversas sortiti protinus oras, 900
 Quas peterent, moresque novos, nova sacra docerent.
 Quove autem patribus bis senis cætera, ut ante,

Pareret pubes, numerum sanctumque senatum,
Quod superest, suppleant, fociisque ex omnibus unus
Sortitu gaudes tanto prælatus honore, 905
Matthia, obscurum genus, & sine luce propago.

Tum cuncti inter se mœsti sic ore precari:
Si nunc, si nobis aurai coelitus almæ
Halitus omnipotens patefacto aspiret Olympo,
Quandoquidem toties nobis Deus omnibus illum 910
Auxilio fore pollicitus: fane omnia vera
Prædixit: defit veris hoc hætenus unum.
Talia suspensi secum ægra mente ferebant.

Ecce! autem coeli ruere ardua visa repente,
Et superum tonat ingenti domus alta fragore: 915
Suspiciunt; nova lux oculis diffulsit, & ingens
Visus ab æthereo descendere vertice nimbus
Lucis inardescens maculis, tectumque per omne
Diversi rumpunt radii: tum innoxius ignis
Omnibus extemplo supra caput astitit ingens, 920
Et circum rutilus incanduit aura favillis,
Stricturis veluti crebræ crepitantibus olim
Diffiliunt scintillæ, acres dum incudibus ictus
Alternant Chalybes, robustaque brachia tollunt
Candentem curva versantes forcipe massam. 925

Nam pater omnipotens, superaue æquævus ab arce
 Filius aspirant una omnipotentibus auris,
 Infunduntque viris numen: Deus ecce! repente,
 Ecce! Deus: cunctis divinitus algida corda
 Incipiunt afflata calefcere, numine tacti 930
 Implentur propiore viri, facrumque furorem
 Concepere, Deumque imis haurere medullis.
 Nec mora, nec requies: ter fcintillantibus ignis
 Terrifico radiis fulgore, ter alitis auræ
 Turbine correpti blando flammantur amore, 935
 Ignefcuntque animis, atque exultantia cunctis
 Exercent acres ftimulis præcordia motus.
 Diffugiunt animis terrores: mira loquuntur,
 Mira canunt: eadem variis (mirabile dictu!)
 Gentibus accipitur vox haud obfcura, fibique 940
 Quifque videbatur patrias haurire loquelas.

Multi ut tunc ierant variis huc partibus orbis
 Sacrorum ftudio, vifendæque urbis amore,
 Solennem quæ luce illa celebrabat honorem
 Quinquaginta actis poft orgia prima diebus 945
 Orgia, cum menfis epulandum apponimus agnum.
 Hic fua verba audit tellure Libyftide cretus,
 Hic Galli fua, Romulidæ, Parthique Scythæque,

Necnon

Necnon subiecti glaciali fidere Thraces,
Afrique Cretesque Phrygumque e gente profecti, 950
Atque Indi atque Arabes & arenivagi Garamantes:
Mirantur cuncti circum, mirantur & ipsi.
Namque hominem velut exuti, moribundaque membra
Mente domos coeli peragrant, atque æthera apertum
Intenti, & superum taciti sermone fruuntur. 955
Jamque canunt ventura: animis Deus expulit atram
Lustrans corda intus nubem, quæ corpora circum
Caligatque, hebetatque humanas humida mentes.
Quosque modo duræ mortis formidine turpi
Speluncis atris terrebant omnia clausos, 960
Liberius nunc luce palam, atque licentius audent
Terrorum expertes; nec jam mortalia curant.
Non ferrum aut flammæ metuunt morsusve ferarum;
Sed regem vulgo testantur morte peremptum
Immerita genus æthereo deducere Olympo. 965
Jamque pudet metuisse omnes, animosæque lethi
Spes magis atque magis viget acris numinis haustu.
Haud secus ac crebris cum rimis terra dehiscit,
Cum sitit omnis ager, tum quæ morientia languent
Gramina, cœruleus si coelo venerit imber, 970
Continuo attollant rursus capita, arvaque ponant

Squalorem, redeatque decor suus omnibus agris.

Ergo abeunt varias longe lateque per oras
 Diverſi, laudeſque canunt, atque inclyta vulgo
 Facta ducis: jamque (ut vates cecinere futurum 975
 Antiqui) illorum vox fines exit in omnes.
 Audiit & ſiquem medio ardens æthere iniquo
 Sidere deſertis plaga dividit invia terris,
 Quique orbem extremo circumſonat æquore pontus.
 Continuo ponunt leges, moremque ſacrorum 980
 Urbibus: infectum genti luſtralibus undis
 Eluitur ſcelus, & veteris contagia culpæ,
 Relligioque novas nova paſſim exuſcitāt aras:
 Protinus hinc populos Chriſti de nomine dicunt
 Chriſtiadas: toto ſurgit gens aurea mundo, 985
 Seclorumque oritur longe pulcherrimus ordo.

SIQV̄D HIC FACTVM DICTVMVE CONTRA
 SANCTORVM PATRV̄M SCITA, IN-
 FECTVM INDICTVMVE

ESTO.

QUISQUIS

ES,

AUCTOR TE ADMONITUM VULT
SE NON LAUDIS ERGO OPUS ADEO
PERICULOSUM CUPIDE
AGGRESSEDUM, VERUM EI
HONESTIS PROPOSITIS PRÆMIIS
A DUOBUS SUMMIS
PONTT. DEMANDATUM SCITO,
LEON. X. PRIUS, MOX CLEM. VII.
AMBOB. EX ETRUSCOR. MEDYCUM
CLARISS. FAMILIA, CUJUS
LIBERALITATI
ATQ. INDUSTRIÆ
HÆC ETAS
LITERAS AC BONAS ARTES,
QUE PLANE EXTINGUERE ERANT,
EXCITATAS ATQUE
REVIVISCENTES DEBET.
ID VOLEBAM
NESCIVS NE ESSES.

I N D E X

RERUM MEMORABILIVM.

A

- A**dami Creatio & Dominium
pag. 31.
Adamus Serpentis astutia
deceptus 32.
Adami Peccatum causa Christi
mortis 5.
Adulteræ liberatio 38.
Angelorum Creatio 29.
Angeli corpora assumunt aërea
219.
Angelus consolatur Christum 81.
Salutat Mariam beatam Virginem
112. de Christo nascituro Ma-
riam certiore facit *ibid.* Coele-
stes dapes Mariæ gravidæ suppe-
ditat 120.
Angeli Christo jam passuro acer-
bissimo dolore confecti 217.
Antichristus 67.
Apostolorum Vocatio 5. Genus
obscurum & humilis fortuna
156.
Apostrophe 5.
Aqua in vinum versa 141.
Archisynagogi Filia e mortuis re-
surgit 160.
Argentum in Piscis ore repertum
164.
Azymorum Dies Festus 61.

B

- Baptizatio Christi 154.
Beatorum Sedes 6.

C

- Caiaphas rogar Christum an sit Ve-
rus & Æternus Deus? 88. audi-
to Christi responso Vestem scin-
dit 89.
Calvariae descriptio 216.
Canticum Simeonis 128.
Christus Asello vectus Hierosoly-
mam ingreditur 21. lavat Apo-
stolorum pedes 79. accumbit in
Ædibus Simonis leprosi 16. Pa-
trem orat ut Discipulis suis per
varios casus manu auxiliatrici suc-
curreret, ut viribus plusquam hu-
manis instructi, & de impotenti
hostium infernorum invidia tri-
umphantes Gentes Justitiâ eru-
dirent, & ardenti veræ Religio-
nis amore animos inspirarent 40.
discumbit cum XII Discipulis,
& edit Pascha 71. oblatum sibi
Regnum detrectat 179. moritu-
rus orat Patrem in horto 82. du-
citur vinctus ad Pilatum 91. Fla-
gellis cœditur 206. Christum re-
cens natum Pecudes pabuli pror-
sus immemores attonitæ intuen-
tur 123. Christus Coelesti stirpe
oriundus 103. XL Diebus je-
junavit 172. tentatur a Diabolo
ibid. occiso Joanne petit Defertum
ibid. de nave Turbam doce-
bat 183. Tempestatem serenat,
& irati Maris fluctus com-
ponit 163. super Mare ambu-
lat

I N D E X.

lat *ibid.* Christi Sepultura 245.
 Christi Triumphus 250. Christi
 in Cruce pendens irrisus
 234. Christi Pectus lancea tra-
 jectum 244. Christus descendit
 ad Inferos 247. post Resurre-
 ctionem divino lumine amictus
 apparet Discipulis 260. Vulnere
 manibus Discipulorum tractan-
 da præbet 262. ad Cœlum af-
 censurus Pacem Discipulis ex-
 colendam commendat 269.
 Circumcisio Christi 125.
 Coenæ Dominicæ Institutio 78.
 Concilium Infernum 9.
 Creatio Mundi 29. Chao rudi in-
 digestaque mole resoluta discor-
 dia rerum semina dulci ordine
 & harmonia conspirant *ib.*
 Crucis Titulus 226.

D

Dæmonum descriptio 9.
 Diabolus, omni Tentationis labore
 effuso, a Christo in fugam verti-
 tur 174.
 Dies supremus prædicitur 188.
 Diluvium 33.
 Discipuli mittuntur ad parandum
 Pascha 73. capto Domino inho-
 nestæ fuga Saluti suæ consulunt
 87. contendunt de Principatu
 177.
 Discipulorum LXX Vocatio 169.
 Doctrinæ Christi Summa 184.

E

Edictum Augusti Cæsaris 121.
 Elisabethæ Visitatio 118.
 Elisabetha suprema senectute con-
 secta gravida facta *ib.*
 Exclamatio in Judam 54.
 Exclamatio Christi in impios Ju-
 dæos 216.

F

Ficus infœcunda arefacta 163.

Filius qui est Verbum Patris, ab
 æterno a Patre genitus, verus
 Homo factus est 147.
 Furor Poeticus 63.

H

Herodes tempus locumque nascentis
 Christi scitatur 130. Infantes
 occidi jubet 132.
 Herodis immundo morbo correpti
 mors turpissima 136.
 Hostiarum sanguine Deus non pla-
 catur 26.

I

Iesus Circumciscus 125. Sedibus In-
 fernis Nomen lacrymabile 112.
 XII annos natus Templum pe-
 tit, & Sacerdotum in medio Di-
 vinæ Sapientiæ thesauros in lu-
 cem profert 138. Animarum
 morbis dulcem præbet mede-
 lam 175. apud Pilatum accusa-
 tur 200. Expirans animam in
 Patris manus commendat 238.
 Ietrus ad Probaticam sanatus 25.
 Joannes Baptista præcurzor Christi
 152. Ejus Vita cultusque 153.
 prædicat in Deserto *ib.* Testi-
 monium Ejus de Christo 154.
 Baptizat Populum in Jordane *ib.*
 Josephus in somnis divinitus admo-
 nitus cum Jesu & Matre in Æ-
 gyptum fugit 132. Herode mor-
 tuo ex Ægypto in Galilæam re-
 vertitur 136.
 Josephus Arimathæus exanimum
 Christi corpus novo condit se-
 pulcro 245.
 Judas in manus armatæ Cohortis
 Dominum suum tradit 83. Ju-
 dam poenitet Proditionis 196.
 Judas laqueo se suspendit 199.
 Judæa deserta 63.
 Judæi undique conveniunt ad Fe-
 stum Paschatis celebrandum 62.
 Judæorum XII Tribus dispersæ *ib.*
 Ju-

I N D E X.

Judicium Universale 139.
 Impetus Poeticus 132.
 Impiorum status apud Inferos 147.
 Invocatio 1.
 Isaac tantum non immolatus 34.
 Israelis Exitus ex Aegypto 16.

L

Latronis Blasphemia 235.
 Latronis alterius Fides Paradisi gaudiis remunerata 16.
 Lazaro mortuo lacrymatur Christus 8.
 Lazarus omnipotenti Christi jussu e mortuis resurgit 16.

M

Magi ab Oriente Jesum adoraturi veniunt Hierosolymam 129.
 Mali origo 150.
 Maria Magdalene impudorum Spirituum dominio liberata grati animi debitum persolvit, Christi pedes lacrymis lavat, veste fovet, & fragranti unguento permalecet 19. venit ad Sepulcrum aromata suprema munera mortuo Domino oblatura 255.
 Maria Beata Virgo, postpositis aliis forma & etate florentibus, Josepho Seniori desponsatur 106. etiam nupta Virginitatis honorem inviolatum servat 107. Spiritus Sancti afflatu gravida facta æthereum vigorem & blandas in pectore sentit flammæ 114. sine dolore parit 122. a Partu Purificata 126. ad crucifixum Filium properans tam chari capitis desiderio nec modum nec pudorem sentit 229.
 Matthias in locum Judæ surrogatus 281.
 Michael Angelorum Princeps 220.
 Missio Spiritus Sancti 281
 Mulier immundi Sanguinis profu-

vio laborans tactis Jesu Vestimenti fimbrijs sanatur 170.

N

Nicodemus Christum veram Dei sobolem agnoscit propter divina illa opera, quæ Naturæ vires transcendunt, & merum hominem non penes est efficere 57. hortatur Judæos motus fluctus componere, peccata fateri, & veniam & pacem a Christo suppliciter petere 58. Sacerdotum Concilio ejicitur 59.

O

Oratio Satanæ in Pandæmonio 11.
 Oratio Marthæ ad Christum pro defuncto Lazaro 14.
 Oratio Dominica 188.
 Oratio Mariæ ad Filium in Cruce pendentem 232.
 Oratio Christi pro hostibus 234.
 Oratio Josephi Arimathæi ad Pilatum 241.

P

Panibus quinque multa hominum millia saturata sunt 162.
 Paradisus 32.
 Pascha 61.
 Pastores Christi conus floribus ornant, & Divinum Infantem adorant 123.
 Pater, Filius & Spiritus Sanctus tres Personæ, unus Deus 147.
 Patres in sinu Abrahami Christum Redemptorem expectant 33.
 Paulus Tarsensis divite Ingenii Venæ & exundanti Dicendi Copia instruendus 72.
 Pelicani natura 35.
 Petitio matris filiorum Zebedæi 178.
 Petri ardor 80.
 Petrus arrepto ense Malchi servi inertis

I N D E X

inertis aurem amputat 85. Negat Christum 90. audito Galli cantu abjurati Domini monitis recordatus, & acerbissimo dolore confectus poenitentiam agit 91. Pilatus divinam Christi formam intuendo exardescit & expleri nequit 92. Coelesti stirpe oriundum agnoscit 16. Josephum Seniore capti Christi causam agentem placido dignatur responso, & benigno animi affectu prosequitur 101. Christum absolvere conatur 203. eo fine lavit manus ut infantis Christi cædis reatus a seipso in Judæorum capita transferatur 211. Piorum apud Inferos exultatio 248.

R

Resurrectio Universalis 188.

S

Sacerdotes inferni Christo 12.
Sacrificiorum ratio 39.
Satan loræ formam assumens hortatur Judam ad prodicionem 53.
Scribarum sollicitudo propter Christi famam indies magis magisqueurgentem 48.
Sem Noë filius Hierosolymæ conditor 20.
Sepulcri Poetica Descriptio 257.
Sepulcri custodes pecunia corrupti 259.
Serpens Aeneas 34.
Simeon Aequi servantissimus 127.
conspectu Christi diu exoptato beatur 128. Divinum Infantem amplectitur *ibid.* Anima ejus e

corpore diuturno serio confectoplacide & sine gemitu evolavit 129.

Simon hospes Christi 74. Citharæ sciens 16. Simonis carmen 16.
Solomonis Templum 20.
Sors missa in Veste Christi 236.
Spiritus Sanctus ejusdem est cum Patre & Filio Essentiae, Majestatis & Gloriæ, verus ac æternus Deus 147. Specie Columbæ in Christum descendit 155.

T

Templi Hierosolymitani Descriptio 29.
Templi ruina prædicitur 28.
Templi prophanatio 26.
Thomas tractatis Christi vulneribus Dominum & Deum suum agnoscit 266.
Timoris Descriptio 209.
Transfiguratus Christus Coelesti luce refulget 44. Verus patuit Deus 16. insolitum Divini Oris splendorem mirantur Socii 45.
Tribus Judæ & numero & Virtute alias omnes supereminet 64.

U

Velum Templi scissum 238.
Viduae Filius Christi jussu resurgit e mortuis 160.
Uxor Pilati insomnium 208.

Z

Zacchæus hospes Christi 7.
Zacchæi conversio 16.

F I N I S.